

Årsskrift 2017

Norges Kristne Råd -
tjene, inspirere, utfordre

Norges Kristne Råd

Økumenikk - viktigere enn noen gang

Norges Kristne Råd (NKR) er en del av den økumeniske bevegelsen. Denne har alltid stått for verdier som respekt, åpenhet, solidaritet, tro på internasjonalt samarbeid, omsorg for andre og vern om skaperverket.

I dag virker det som andre trender er på frammarsj: Egoisme, nasjonalisme, isolasjon, polarisering, kontroll, strengere grenser og kortsiktige interesser - ofte målbåret i et hat-språk og en oss-mot-dem-retorikk som spiller på frykt. Vi fortsetter å bygge murer, men vi trenger det motsatte, broer. Vi trenger å styrke vår opplevelse av å være én menneskehet som deler én verden. Dette er grunnen til økumenikkens engasjement - teologisk, praktisk og politisk - i saker som tro og skaperverk, flyktninger, menneskerettigheter, moderne slaveri, teologisk samtale, våpenhandel, vold og overgrep, religionsfrihet og tros- og livssynsdialog.

Tre overbevisninger er tydelige for oss: For det første: Økumenikk er viktigere enn noen gang. For det andre: Kirkene kan gjøre en forskjell. Vi representerer mange nok til det og vi tilbyr et annet språk, andre innfalls-vinkler, en overbevisning om at vi har et kall til å bidra og ikke minst et håp om at verden kan ledes i en bedre retning. Og for det tredje: Vi trenger hverandre, vi trenger å stå sammen som kirker og hente styrke i hverandre.

I innledningen til NKRs handlingsplan står det: «Vi tror at Kristus kaller oss til å leve og vandre sammen i forsonet fellesskap, slik at verden får se og tro at rettferdighet og fred er mulig fordi det er Guds gave til verden. Den ene Gud (...) kaller oss til å vitne sammen som kristne pilegrimer om den hellige og rettferdige fred.» Dette ligger til grunn for NKRs visjon om at kirkene sammen fremmer liv i fellesskap og forsoning, i kirkene og i samfunnet. I dette perspektivet skal NKR være et verktøy for kirkene som har til hensikt å tjene, inspirere og utfordre kirkene på deres vei mot et dypere fellesskap i enhet, vitnesbyrd og

samhandling.

Derfor vil NKR den kommende perioden ha hovedfokus på noen strategiske områder:

- ta aktivt del i samtaler om kirkens misjonsoppdrag og formidling av kristen tro
- være en tilrettelegger for åpne og fleksible nettverk
- være en pådriver for å fremme økumenikk og interreligiøs dialog og samhandling
- styrke, utruste og mobilisere kirkene i Norge til engasjement og handling for global rettferdighet
- være en konstruktiv aktør i utformingen av ny tros- og livssynspolitikk
- legge til rette for teologisk dialog som fører til økt innsikt og gjensidig forståelse
- arbeide for at kirkene utvikler sterkere forpliktelser og relasjoner seg imellom

Dette årsskriftet har to deler: I den første delen finnes rapporter fra NKRs virksomhet i 2017. I denne følger vi de sju hovedpunktene i periodens handlingsplan. I den andre delen har vi samlet tekster av litt forskjellig karakter: Her finnes taler, artikler, innlegg fra ulike møter, blogginnlegg og uttalelser fra NKR. Noe av dette er hentet fra Rådsmøtet 2017, mens annet er hentet fra andre sammenhenger. Denne delen av årsskriftet gir et godt bilde av mangfoldet i aktiviteter som NKR er involvert i.

Vi mener at årsskriftet gir et godt bilde av NKRs virksomhet og er takknemlige for tilbakemeldinger på både innhold og form.

Terje Aadne, styreleder
Knut Refsdal, generalsekretær

DEL 1: ÅRSRAPPORT

.....

- 6 Formidling av kristen tro i dag
- 8 Fellesskap av kirker og tilrettelegger for videre nettverk
- 10 Økumenisk og interreligiøs dialog og samhandling
- 12 Felles innsats mot moderne slaveri
- 14 Flerkulturelt kirkelig nettverk
- 16 Churches, gender and human rights
- 18 Religionspolitikk og religionsfrihet
- 20 Teologisk dialog
- 22 Ortodoks forum
- 23 Diakonalt entreprenørskap
- 24 Rådsmøtet
- 26 Administrasjon og forvaltning

DEL 2: ARTIKLER

.....

- 30 Preken ved åpning av Rådsmøtet
Helga Haugland Byfuglien
- 32 Tale til NKR ved 25-årsjubileet
Olav Fykse Tveit
- 36 Konvertering på 50/60-tallet
Marit Landrø
- 38 Vitnesbyrd om å være "den andre"
Jorunn Wendel
- 40 Duglaus og uskikken
Ivar Kleumo
- 42 Sammen med alle de hellige
Lemma Desta
- 44 Justification - Does it still matter?
Walter Klaiber
- 52 Hvordan forholder lutherske kirker seg til Augustanas fordømmelsesutgagn i dag?
Halvor Nordhaug
- 55 Kirkelig ledelse - sentral styring og lokal autonomi
Knut Refsdal
- 63 Økoteologi
Knut Refsdal
- 71 Sjelesorg og psykoterapi
Knut Refsdal
- 84 Skam og kristen teologi
Knut Refsdal
- 89 Blir barn fortsatt holdt som slaver?
Naomi Curwen
- 91 Lokalt økumenisk arbeid
Knut Refsdal og Dag Nyggård
- 97 Ledsagerprogrammet forenkler ikke

Formidling av kristen tro i dag

MÅL 2017-2019

Norges Kristne Råd skal ta aktivt del i samtaler om kirkens misjonsoppdrag og formidling av kristen tro, lokalt, nasjonalt og globalt.

Det er viktig for NKR å «fremme forståelse for kristen tro, moral og kultur i samfunnet og styrke kristent nærver i det offentlige rommet» og å «fremme samarbeid om kirkens misjonsoppdrag lokalt, nasjonalt og globalt», som det heter i vedtektene.

Med bakgrunn i dette vil NKR være en bidragsyter i samtalene om hvordan kristen tro formidles og kommuniseres i vår tid – og framover.

Kirkeledermøte

Hvert år arrangerer NKR et kirkeledermøte der ledere for kirker og organisasjoner kommer sammen. I 2017 var temaet for møtet «Å kommunisere kristen tro i dag» og foredragsholder var Ole Jacob Nyhus, sokneprest i Den norske kirke. Han holdt et tankevekkende foredrag som skapte mye god refleksjon og samtale. Noen utdrag fra foredraget:

«Holdningen til religion og dogmer er kritisk. Dagens åndelige klima tilsier at å dosere dogmatikk og metafysikk er ytterst vanskelig. Derimot er folk mer lydhøre for det livsnære og den tro som springer ut av erfaringen. Skal vi kommunisere kristen tro til unge og voksne som stiller kritiske spørsmål, må vi ta på alvor erfaringer og ny kunnskap som for mange gjør det vanskelig eller umulig å tro. Altfor ofte neglisjeres folks vanskelige og kanskje vonde erfaringer med å tro...»

«Å kommunisere kristen tro er å gjøre verden vakker og avdekke dens mening!»

«Så hvorfor kommer forkynnelsen stadig ut med klisjeer og tilvante talemåter? Jeg tror det ofte skyldes en usikkerhet på hva en egentlig tror! Hva betyr dette egentlig? Prester og kirkas ledere er ofte for lite opptatt av å formulere hva kristendom er for noe og slik bli språklig og teologisk nyskapsende. Tida går heller med til strategier, kampanjer, trosopplæringstiltak, PR, øke medlemstallet, holde de daglige gjøremål i menighetene i gang - dette kjenner vi. Altfor få går inn i dønn ærlige og dristige samtaler

om kjernen i kristen tru sammen med folk som trur og tenker annerledes enn oss, som gjør at vi tvinges til å justere språket vårt, tenke oss om og formulere oss på ny (...) Hva betyr f.eks. «frelse» for min blide nabo som har det bra? Gode familieforhold, meningsfullt arbeid, trygg økonomi, god helse, aktiv i Røde kors og trener for småguttlaget. Hva skal han «frelses» fra? Han bidrar mer til fellesskapet enn de fleste kirkegjengere. Hvis vi må begynne å karikere livet i denne verden for å gjøre evangeliet relevant, er det bedre å holde tett.»

«Ikke få avskriver kristen tro i voksen alder fordi det blir et altfor stort gap mellom de erfaringene livet gir og den gud en lærte å tro på. Til slutt gir en slipp på gud for å være tro mot virkeligheten. Men her er gapet mellom ens gudsbilde og virkeligheten. Gud skje lov, lar ikke et usant bilde av Gud seg forene med virkeligheten (...) Noen slipper sin gud for å holde på virkeligheten, andre gjør det motsatte: de slipper virkeligheten for å holde på sin gud. For å kunne holde fast på sitt bilde av gud, må en fornekte deler av virkeligheten. En snakker ikke lenger helt sant om livet og mister noe av bakkekontakten (...) Men det går an å kommunisere kristen tru på alminnelig norsk, med utgangspunkt i alminnelige livserfaringer, på en måte som gir en troverdig tydning av livet på godt og ondt for folk både i og utafor kirka. Og kanskje er dette første kriterium på hva som kjennetegner god kommunikasjon av kristen tru. Det som formidles oppleves ærlig og troverdig! Etter å ha hørt evangeliet, er det et mål, at folk, at vi kan si: ja, sånn er det! Sånn er livet. Sånn er du og jeg, og sånn håper jeg at Gud er!»

«Jesus hadde en magnetisk tiltrekning på de forskjelligste mennesker! Allerede som nyfødt trakk han til seg gjetergutter som var

Kirkelederne samlet på kirkeledermøtet i mai. Foto: Hege M. Andersen

analfabeter og rike, topp utdanna vismenn. I stallen måtte de på kne i undring og takk og alle fikk det samme møte med det hellige. Ekspertene i hellige skrifter hadde ingen fortrinn framfor gjetergutta som ikke kunne lese. Like mye av Gud ble åpenbart. Og sånn fortsatte det! Rundt Jesus ble folk forena i et fellesskap som stakk djupere enn forskjellene. Nær Jesus fikk kvinner og barn, tollere og syndere, fiskere og skriftlærde, det samme møte med Gud! Alle stilte likt (...) Kirka er til for at noe av det samme som skjedde rundt Jesus skal fortsette å skje! Det frigjørende budskapet kommuniseres - blir noe vi har felles!»

«Kirkens framtid i samfunnets framtid»

Vi har igangsatt et nytt prosjekt der vi blant annet stiller spørsmålene: «Hva venter oss som kirker og organisasjoner 20 år fram i tid? Hvordan ser samfunnet ut da til forskjell fra nå? Hva kan vi forvente når det gjelder etnisitet og demografi? Hvordan ser ungdomskulturen ut om 20 år? Hvilke

tendenser ser vi til endringer i åpenhet rundt trosspørsmål og -praksis som kan gi andre forutsetninger enn i dag? Hvilke behov ser vi for oss? Hvordan kan vi som kirker, menigheter og ledere forberede oss på å møte nye tider?»

Dette er et samarbeid med Naturlig Menighetsutvikling og lanseres på kirkeledermøtet i 2018. Det skal også arrangeres regionale samlinger som stiller de samme spørsmålene. Det er et mål at disse regionale samlingene skal være økumeniske og dermed bidra til samtaler på tvers av kirkene om hvordan vi sammen kan møte framtiden, som felles bærere av den kristne tro og tradisjon i Norge.

Fellesskap av kirker og tilrettelegger for videre nettverk

MÅL 2017-2019

Norges Kristne Råd skal være en tilrettelegger for åpne og fleksible nettverk som fremmer samarbeid mellom kirker, organisasjoner og institusjoner

NNKR er primært et fellesskap av kirker. Vi ønsker imidlertid også å være en tilrettelegger for videre økumeniske fellesskap som fremmer samarbeid om saker av felles interesse.

Dette kommer til uttrykk i for eksempel «Churches, Gender & Human Rights», «Flerkulturelt kirkelig nettverk», «Sammen mot overgrep» og «Nettverk for religion og utvikling».

Sammen mot overgrep

Dette er et nettverk som samler nærmere 50 kirker og organisasjoner og som har som mål å bidra med kunnskap og kompetansebygging som styrker deltakernes arbeid med overgrepfeltet. I 2017 arrangerte vi en fagdag med temaet «Hva gjør menigheter og relasjoner sunne? Hvordan kan vi skape trygge og åpne kulturer?» der blant andre psykolog og advokat Grethe Nordhelle deltok.

NKR har vært samarbeidspartner i satsningen «Ingen skal bære alene», med fagdager ulike steder i Norge som bidrar til at lokale kristne fellesskap og sammenhenger på en bedre måte kan gi plass til overgrepserfaringer, og være gode steder å være for den utsatte. Prosjektet «Ingen skal bære alene» driftes av Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep med støtte fra barne-, ungdoms og familiedirektoratet, og har involvert samarbeidspartnere fra et bredt fagfelt med et tverrkirkelig nedslagsfelt. Fagdage er et første ledd i etablering av regionale og lokale kirkelige tilbud til voksne kvinner og menn med overgrepserfaring.

Torsdager i svart

23. november 2017 ble kampanjen #torsdagerisvart relansert. Fra og med denne dagen har mange norske kirke- og kristenledere forpliktet seg til å gå kledd i svart på torsdager. Med dette knytter vi oss til en kampanje som har pågått i mange år. #torsdagerisvart er en kampanje som uttrykker protest mot vold og overgrep og

solidaritet med ofrene. Den stammer fra Argentina under diktaturet da mødre og bestemødre samlet seg foran diktatorpalasset hver torsdag, kledd i svart, stille, men «visuelt øredøvende til stede». De ville få myndighetene i tale, få vite hvor det var blitt av deres forsvunne familiemedlemmer. Senere er kampanjen båret fram blant annet i Sør-Afrika under apartheidregimet og i Bosnia av kvinner som viste solidaritet med ofrene for vold og overgrep. Kirkenes Verdensråd begynte å markere #torsdagerisvart med fokus på manglende respekt for menneskerettighetene på 1980-tallet.

Hovedbudskapet er at vi er lei av å høre om vold, undertrykking, drap, voldtekter og trakassering. Vi ønsker at alle skal kunne bevege seg fritt uten å være redd for å bli banket opp, slått, voldtatt, trakassert eller diskriminert på bakgrunn av rase, legning eller kjønn. Vi oppfordrer hverandre til å bære svart på torsdager. Det er et symbol på styrke og mot til å si fra, representerer solidaritet med ofrene og krever en verden uten vold.

Det legges ikke opp til store konferanser, kurs eller handlingsplaner. I stedet oppfordrer vi de som går kledd i svart til å benytte de anledningene dette gir til å snakke om konsekvensene og til å vise solidaritet og protestere.

Nettverk for religion og utvikling

Dette nettverket består av ADRA Norge, Caritas, Digni, Kirkens Nødhjelp, Kvekerhjelp, Strømmestiftelsen og NKR og er et møtested for kristne bistands- og misjonsorganisasjoner. I 2017 ble det blant annet avholdt et dialogmøte der vi fikk til en lavmælt samtale mellom kirkelige aktører omkring utfordringer knyttet til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Fokus var

En gruppe deltakere møttes hos Drammen Baptistmenighet for å analysere nyheter som en del av Refugees reporting-prosjektet. Foto: Hege M. Andersen

på økt forståelse for hverandres posisjoner og arbeidsmåter i møte med moralske og etiske posisjoner når vi møter «virkeligheten på bakken».

Refugees Reporting

Hvordan ivaretas flyktninger rettigheter i europeiske medier? Dette var utgangspunktet for et europeisk kirkelig prosjekt i regi av World Association for Christian Communication (WACC) og Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME). Norge var et av 8 europeiske land som deltok i studien.

Ved utvalgte datoer på våren samlet vi inn nyheter som omhandlet flyktninger. Takket være deltakere fra Den norske kirke, Det Norske Baptistsamfunn, Frelsesarmeen og Metodistkirken, samt organisasjonene Freethem og Røde Kors (flyktningguiden) greide vi å overvåke mye av de norske mediene, både elektronisk og trykte versjoner. I juni samlet deltakerne seg i grupper i

Kristiansand, Drammen og Oslo for å analysere nyhetene vi hadde funnet. Våre funn ble sendt til Brussel, der de ble sammenliknet med funnene fra de andre landene i studien. Rapporten «Changing the Narrative: Media representation of refugees and migrants in Europe» ble lansert i november, og finnes tilgjengelig på www.refugeesreporting.eu.

Et av de tydeligste funnene i studien var at flyktninger selv sjelden kommer til orde i saker som omhandler dem. Ofte er det interesseorganisasjoner, politikere eller byråkrater som snakker på vegne av flyktningene. Til tross for dette kan rapporten tyde på at norske medier generelt er flinkere i klassen enn en del andre europeiske medier. Mer om dette, og hvorfor dette kan være tilfellet, leser du i rapporten som finnes på våre nettsider.

Økumenisk og interreligiøs dialog og samhandling

MÅL 2017-2019

Norges Kristne Råd skal være en pådriver for å fremme økumenikk og interreligiøs dialog og samhandling, lokalt, nasjonalt og globalt.

Forpliktelse til dialog på tvers av tro og livssyn, og samarbeid og tuerkulturell kommunikasjon, er en uunnværlig del av kirkens oppdrag i vår tid.

Tros- og livssynsdialog

Dialog og samarbeid er derfor et viktig anliggende for NKR, som kommer til uttrykk på ulike måter:

- NKR er en aktiv bidragsyter i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL), der vi har en kontinuerlig dialog med representanter fra andre tros- og livssynssammenhenger i Norge. NKR var i 2017 representert i STLs lederforum med styreleder Terje Aadne og i rådsmøtene med Jarle Skullerud, Den Evangelisk Lutherske Frikirke, Ingull Grefslie, Metodistkirken og Knut Refsdal.

- NKR deltar som observatør i Kontaktgruppa mellom Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke. Våre representanter er Øyvind Haraldseid, Misjonskirken Norge og Knut Refsdal.

- Det er i løpet av året startet et samarbeid med Kirkelig Dialogforum for å utvikle et kurs for kirkeledere, som er spisset i forhold til posisjon og rolle for å involvere lokalmenigheter i tros- og livssynsdialog. Kurset vil bli gjennomført i 2018.

- Dag Nygård har vært engasjert i et arbeid for å kartlegge tros- og livssynsmangfoldet i Oslo. Arbeidet skjer i kontakt med et tilsvarende prosjekt i Drammen. Hensikten med dette arbeidet er å kunne gi grunnlag for vurdering av muligheten til etablering av et «Oslo STL» eller en modell med tros- og livssynsdialoger på kommunalt- og bydelsnivå i Oslo. Den innledende studien foretas av KIFO (Kirkeforskning).

Arbeidet med og om migrantmenigheter

Gjennom Flerkulturelt kirkelig nettverk holder vi kontakt med ledere i migrant-

menigheter. Koordinator Lemma Desta sender jevnlig ut aktuelle oppdateringer, oppfordringer og påminnelser til migrantmenighetene. I Oslo møtes flere av lederne månedlig til bønn, samtaler, orienteringer og fellesskap.

I tillegg til kontakt og brobygging, bidrar nettverket og koordinatoren med rådgiving til den enkelte leder eller menighet. Ofte dreier dette seg om spørsmål knyttet til møtelokaler, registrering av menighet og forstander i trossamfunn og tilskuddsordning. I ett tilfelle handlet det også om omskjæring av gutter.

Det gjøres mye utadrettet arbeid gjennom media, ulike møter, deltakelse og bidrag på seminarer og arrangementer. Koordinator deltok på missiologisk forum i regi av NORME 30.mars 2017, og på Novemberkonferansen i regi av Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep.

Koordinatoren deltok både på en felleshøring i Oslo Rådhuset i forbindelse med diskusjon om langtidsplaner for Oslo. Det ble etterfulgt med et eget møte med Rina Mariann Hansen (Ap), byråd for kultur, idrett og frivillighet. Formålet med møtet var å først og fremst å informere byråden og bystyret om det religiøse mangfoldet med fokus på ulike kristne menigheter. Videre ønsket vi å diskutere langsiktige planer for byen og dens mangfoldige befolkning særlig med tanke på både effektiv bruk av de eksisterende kirkebygg og om arealplanlegging med hensyn til behov for lokaler. I tillegg var det også en samtale om behovet for møteplasser på tvers av religion, kultur og nasjonalitet, noe som kan bidra til trivsel, fellesskap og mangfold.

Pinsefestivalen 2017 ble avholdt på St.Hanshaugen park i Oslo. Foto: Ole Christian Sand

Nettverket har også fokusert på å spre informasjon om migrantmenigheter ved å ta aktiv del i utforming av en ny lærebok som skal brukes av studenter på lærerutdanningene og innenfor teologi og religionsvitenskap. Boken inneholder en egen artikkel om migrantmenigheter, og blir gitt ut i 2018 av Cappelen akademisk forlag, med Ola Tjørholm som redaktør.

Pinsefestival 2017

I samarbeid med flere menigheter i Oslo arrangerte Flerkulturelt kirkelig nettverk en flerkulturell pinsefestival mandag 5. juni 2017 kl.11-15 i St.Hanshaugen park i Oslo. Festivalen bestod av en felles pinsegudstjeneste etterfulgt av kulturfestival. Det overordnede temaet for årets pinsefestival var forsoning og fellesskap på tvers av kultur og konfesjon. Målet med arrangementet var å skape en møteplass for byens mangfoldige befolkning i anledning til Pinsehøytiden, og å bidra til nye kontakter, vennskap og

fellesskap.

På gudstjenesten prekte pastor Joseph Akinyele fra Tønsberg International Church, mens lovsangsgrupper fra ulike menigheter deltok med variert musikk og sang. Det ble også anledning til å takke avtroppende biskop i Oslo, Ole Christian Kvarme, for godt samarbeid, gjestfrihet og vennskap. Vi var glade for at Pinsefestivalen ble omtalt i media, med kronikk i Dagen, dobbeltside i Vårt Land og innslag på NRKs kveldsnyheter.

Vi har mottatt mange positive tilbakemeldinger og ønsker om å fortsette med dette årlige arrangementet. Vi vil også jobbe videre med å få med flere menigheter fra frikirkene og Den norske kirke.

Felles innsats mot moderne slaveri

MÅL 2017-2019

Norges Kristne Råd skal styrke, utruste og mobilisere kirkene i Norge til engasjement og handling for å fremme global rettferdighet – spesielt på områder som asyl- og integreringspolitikk, fred og rettferdighet, vern om skaperverket – basert på et teologisk fundert engasjement for menneskerettighetene og i samarbeid med andre relevante aktører.

Global uke 2017 ble markert av minst syv kirkesamfunn og med 85 arrangementer. Moderne slaveri ble belyst i gudstjenester, seminarer, konserter, foredrag, på konfirmant- og ungdomssamlinger, bylttemarked og i teateroppsetninger.

Noen synes det er drøyt å bruke ordet «slave» om vår tids mennesker. Anerkjente organisasjoner som ILO og Walk Free Foundation rapporterer imidlertid at 40.3 millioner mennesker i verden faktisk lever som slaver - 25 millioner i tvangsarbeid eller tvungen prostitusjon og 15 millioner i tvangsekteskap. Fattigdom, klimakrise, krig, korrupsjon og mangel på utdannings- og jobbmuligheter skaper desperasjon. Når alternativene mangler, lar du andre utnytte din arbeidskraft, din kropp, ditt barn.

I Norge identifiserer politiet årlig omkring 300 ofre for menneskehandel i ulike næringer og i sex- og pornobransjen. Flyktninger og migranter - ofte i sårbare situasjoner og prisgitt andres spilleregler - utnyttes på reisen eller på det nye, fremmede stedet. «Når noen dør, kommer gribbene frem». Slik beskriver Maria Konti-Galinou det hun har sett gjennom sitt arbeid som frelsesoffiser blant ofre for menneskehandel i Hellas.

Midt i disse realitetene står kirkene - vi som hevder at alle er skapt i Guds bilde. Slaveri er uforenlig med Guds skapertanke, det utgjør grove menneskerettighetsbrudd og er et stort hinder for utvikling og for rettferdighet. Kirkene i NKR setter derfor søkelys på fenomenet gjennom en årlig uke i perioden 2016- 2019. Uka skal bidra til å forstå moderne slaveri, utruste med handlingsalternativer og engasjere flere til å bekjempe ondet.

Mange ble eksponert for problematikken i løpet av Global uke 2017. De var med i bønn, diskuterte løsninger og ble utfordret til konkret handling. Noen fikk også høre flyktninger dele sine erfaringer med å bli utnyttet. Global uke sammenfalt med

Reformasjonsmarkeringens tema «Mennesker ikke til salg» og mange menigheter markerte dermed begge deler samtidig.

Kjernetroppene var ansatte og frivillige i menighetene som tok Global uke til sine faste arenaer. Styringsgruppa spilte en avgjørende rolle i å involvere kirkene, bidra til ressursmateriell og til gjennomføringen. Frelsesarmeen, Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke, Freethem og en rekke andre organisasjoner bidro med faglig innhold.

To internasjonale gjester var med under Global uke. Maria Konti-Galinou besøkte lokale møter, skoler og seminarer. Hennes personlige engasjement og beretninger berørte tilhørerne sterkt og flere reagerte med å spørre: «Hvordan kan vi bidra?». «Pray! Educate and prepare yourselves! Volunteer! Get involved», var hennes svar. Dr. Chandran Paul Martin fra India, leder for Evangelical Church of America sitt diakonale arbeid i Asia, var invitert av NKR og Den norske kirke i fellesskap. Gjennom et hektisk reiseprogram nådde han svært mange med sin beretning om hvordan slaveri og diskriminering er del av den indiske samfunnsveven. Han takket norske menigheter for engasjementet og utfordret oss til å bli enda mer bevisste vår identitet som profetisk samfunnsrøst, så vi påtaler urett og arbeider aktivt og konkret for rettferdighet, fordi Gud lider når mennesker lider: «The call to be a justice-establishing community is not an option, it is God's calling. Humans are not for sale»

Flere eksempler på aktiviteter under Global uke:

- Over 40 gudstjenester som tematiserte moderne slaveri i preken, bønn, kirkekaffe

Det deles ut bønnelapper under familiegudstjeneste hos Frelsesarmeen i Moss i forbindelse med Global uke. Bønn om mot og kraft var en av flere stasjoner om slaveri, mot og menneskeverd. Foto: Petra Kjellen Brooke

- Undervisning på Stavern folkehøgskole ved Freethem
- Økumenisk og internasjonal kveldsgudstjeneste i Drammen initiert av Frelsesarmeen
- Fagseminar om moderne slaveri med 50 deltakere fra en rekke menigheter i Oslo og omegn
- Utvidet strikkedekke med tema moderne slaveri, Grünerløkka korps, Frelsesarmeen
- Dagsseminar i Kristiansand med 50 ansatte og frivillige fra menigheter og offentlige etater
- Rektors time med Chandran Paul Martin for 140 elever på Viken folkehøgskole
- Forelesning «Humans not for sale» for 60 studenter i regi av Norsk Lærerkademi og Raftostiftelsen
- «Puslespillgudstjeneste» for ungdom i St. Jakobskirken, Bergen
- Webinar med 150 deltakere fra ulike land om utnytting av etiopiske arbeidere i Midtøsten

- Teateroppsetning med stykket «Valgt det» i Gjøvik og Kongsvinger
- Bapteens ungdomstreff med slaveri i fokus, Tabernaklet, Halden
- Temagudstjeneste «Sett de undertrykte fri, Guds ønske for verden», Adventistkirken i Tromsø
- Ungdomstreff med temaet menneskehandel, porno og holdninger, Kurlandkirken, Sarpsborg
- Gerdas kafé, lunsj-intervju med Maria Konti-Galinou for alle studenter på Ansgarskolen
- Vandregudstjeneste for hele familien, med stasjoner om slaveri, mot, og menneskeverd, Moss

Varm takk til alle som var med i 2017! Det blir Global uke mot moderne slaveri i 2018 og 2019 også. Velkommen med!

«Darkness cannot drive out darkness; only light can do that» (Martin Luther King).

Flerkulturelt kirkelig nettverk

Flerkulturelt kirkelig nettverk (FKN) består av kirkesamfunn, kirkelige organisasjoner og migrantmenigheter som jobber for inkluderende fellesskap i kirkene og i samfunnet, lokalt og nasjonalt.

Global Uke 2017

I forbindelse med Global uke mot moderne slaveri arrangerte Flerkulturelt kirkelig nettverk frokostseminar om migrasjon og menneskesmugling. På seminaret deltok Sigmund Book Mohn fra Statistisk Sentralbyrå med en presentasjon om menneskesmugling med referanse til lovverket og kriminalstatistikken, etterfulgt av journalist og serieprodusent Liv Berit Helland Gilberg som viste filmsnutter fra NRKs dokumentar «Drømmen om Europa». Målet var å sette fokus på hvordan migrasjon og menneskesmugling eksternaliserer grenser fysisk og mentalt. Presentasjonene ble etterfulgt av panelsamtale med Jan Austad, seniorrådgiver i politiavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet, Rune Arctander fra FN-sambandet, Sigmund Book Mohn og Biskop emeritus Tor Berger Jørgensen. Rundt 25 personer fra ulike organisasjoner deltok.

I tillegg til dette ble migrantmenighetene forsøkt mobilisert til andre aktiviteter under Global uke - i tillegg til at de ble oppfordret til å ta i bruk materiellet som en del av sine gudstjenester og samlinger.

I samarbeid med pastor Yohannes Teferra i den etiopiske menigheten i Oslo arrangerte nettverket et webinar om etiopiske arbeidsmigranternes forhold i Midtøsten. Webinaret ble sendt over internett lørdag 18. november og hadde 157 deltakere fra hele verden. Det kom fram forferdelige fortellinger om vold, urettferdighet og urett blant etiopiske arbeidsinnvandrere, hovedsakelig blant unge kvinner i den arabiske verden.

Minnemarkering

I forbindelse med Verdens Flyktningdag 20. juni arrangerte nettverket i samarbeid

med den Gresk ortodokse kirke en minnemarkering i den gresk ortodokse Maria Bebudelses kirke i Oslo 19. juni. Minneseremonien besto av en kort liturgi med skriftlesing, musikk, appeller og lys-tenning. Liturgisk bønn i gresk tradisjon ble ledet av Metropolitt Cleopas av Sverige, fader Alexandros Loukatos og fader Olav Lerseth. På tidspunktet arrangementet fant sted hadde 1808 mennesker mistet livet på vei til Europa, og innen utgangen av 2017 steg tallet til 3116. Minnemarkeringen var del av forpliktelsen fra kirker i Europa som ble enige om å minnes de døde og be for de pårørende. I tillegg til å uttrykke vår solidaritet og medfølelse ville vi med denne minnemarkeringen også vise vår skuffelse over manglende vilje for bedre vern av flyktninger. Vi ønsket også å sette fokus på flyktningssituasjonen i verden og behovet for lovlige og trygget reise til Europa.

Konvertitter

Norges Kristne Råd har i mange år engasjert seg i problemstillinger knyttet til konvertitter, med et ønske om å forbedre rettsikkerheten med tanke på religionsfrihet og vern for mennesker som frykter fra forfølges på grunn av tro. I 2017 lanserte vi en ny rapport om situasjonen i Iran basert på gjennomgang av rettsaker i Norge, EU-domstolene, praksis fra nabolandene og ny informasjon innhentet fra Tyrkia og England. Rapporten «Tro, håp og forfølgelse II» var utarbeidet i samarbeid med NOAS, Stefanusalliansen, Mellomkirkelig Råd og Bispemøtet for Den norske kirke. Prosjektet ble muliggjort blant annet av økonomisk bidrag fra pinsemenigheten Filadelfia i Drammen i tillegg til bidrag fra de samarbeidende organisasjonene. I etterkant av lanseringen er rapporten fulgt opp med et møte med UNE og korrespondanser

Minnemarkeringen i den Gresk Ortodokse Maria Bebudelses kirke. F.v: Georgios Magklaras, Kiriaki Papadopoulou Samuelsen, Fader Alexandros Loutkas, Metropolitt Cleopas av Sverige, Fader Olav Lerseth, Shoaib Sultan (Antirasistisk senter), Trude Jacobsen (Dråpen i Havet) og Eleni Triantafyllou (Den greske ambassaden i Oslo)

med Justisdepartementet. Selv om rapporten anga en rekke områder der det er vesentlig behov for forbedringer gjenstår det likevel å se om det vil føre til endringer.

I løpet av året ble det også arrangert et høynivå kontaktmøte mellom kirkene og forvaltningsorganene UDI, UNE og Landinfo, samt en faglig dialog med UDI.

Asylpolitisk samarbeid

En annen side ved vårt arbeid er engasjementet i asylpolitisk forum sammen med sivilsamfunnsorganisasjonene på fagfeltet. Sammen arrangerte vi den årlige asyl-konferansen 5. desember 2017 i Oslo med fokus på opphør av flyktningstatus, reform av UNE (Graverutvalgets utredning) og enslige mindreårige situasjon. NKR har sluttet seg til mange ulike initiativer blant annet kampanjen «La oktoberbarna bli.»

Nettverk

Tirsdag 7. november ble det arrangert en nettverkssamling med en foredrag om migrasjon i norsk utenrikspolitikk ved Tove Skarstein, avdelingsleder i Utenriksdepartementets seksjon for migrasjon. Foredraget ble etterfulgt av samtaler om norsk engasjementet både hjemme og ute.

Koordinatoren deltar i ulike arbeidsgrupper som medlem av landsstyret i Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) i to perioder på fire år; arbeidsgruppen for migrantmenigheter og flyktningarbeid i Kirkerådet og møter Mellomkirkelig råd i Den norske kirke årlig. Kurs og foredrag på Teologisk fakultet/UiO, Menighetsfakultet, HLT og for Frelsesarmeen. Sommeren 2017 ble koordinator valgt som leder for den felleskirkelige organisasjonen for migranter og flyktninger i Europa (Churches' Commission of Migrants in Europe).

Churches, Gender and Human Rights

NKR har lenge hatt et engasjement for å styrke engasjementet for menneskerettighetene i kirkelige miljøer i Norge og i samarbeidsland.

Gjennom prosjektet Churches, Gender & Human Rights – som NKR gjennomfører i samarbeid med FOCCISA (det regionale kirkerådet for elleve land i sørlige Afrika) - vil vi bidra til å styrke et teologisk fundert engasjement for menneskerettighetene. Dette arbeidet er særlig fokusert på retten til ikke å bli utsatt for vold. Det er viktig å inkludere kvinner på lik linje med menn i dette arbeidet, for å ivareta verdighet og anerkjenne kvinner først og fremst som likeverdige agenter for endring fremfor ofre for vold og diskriminering.

One Body

Samarbeidet startet i 2003 knyttet til arbeidet med hiv og aids. En av de store utfordringene knyttet til sykdommen var stigmatiseringen og diskrimineringen som mennesker som levde med hiv eller aids opplevde. Kirker og religioner har vært med på å skape og opprettholde stigmatiserende holdninger. Det har med synet på seksualitet å gjøre samt i noen sammenhenger en forkynnelse som oppleves fordømmende. Generalsekretærene for de økumeniske rådene i Norden og FOCCISA besluttet derfor å innlede et refleksjonsarbeid rundt temaet.

Siden den gang har vi sammen utarbeidet to sett publikasjoner med teologisk refleksjon og dialog; det første var ferdig i 2005 og handlet om stigmatisering knyttet til hiv og aids. Det andre var ferdig i 2014 og utforsker temaer knyttet til menneskelig verdighet, slik som ungdom, kjønn og misbruk.

Churches, Gender and Human Rights

«One Body. Human dignity - inherent in every human being» er tittelen på det siste heftet, som sammen med en fasilitators guide, tar opp spørsmål knyttet til «gender,

youth and abuse». Hftet forteller historien til mennesker fra Norden og det sørlige Afrika, og knytter disse fortellingene til bibeltekster og informasjon om temaene. Målet er at kirkene skal forstå sin viktige rolle i kampen for menneskers verdighet. I fasilitators guide finner man tips til hvordan man kan gjennomføre dialogsamlinger, og oppskrifter på syv ulike samlinger. Heftene finnes foreløpig på engelsk og portugisisk, og kan lastes ned på NKRs nettside.

Med bakgrunn i den siste publikasjonen ble prosjektet «Churches, Gender and Human Rights» startet i 2015. Prosjektet ble støttet av Norad, og i samarbeid med FOCCISA Health Justice Network (FHJN) skulle man ved hjelp av materiellet øke forståelse for likestilling og minske kjønnsbasert vold. Prosjektet ble implementert i Sør-Afrika, Swaziland, Zambia, Botswana og Mosambik, og i tillegg fikk de andre 6 landene i det Sørlige Afrika mulighet til å få materiell og kompetanse til å bruke det.

Koordinatorer i de økumeniske kirkerådene har hatt ansvar for å arrangere seminarer for å trene opp lokale kirkeledere gjennom seminarer og workshops. I tillegg har de arbeidet for å ta opp tematikken i lokal-samfunnet, via media og arbeidet for at så mange kirker som mulig skal ha en god Code of Conduct.

Endret behov

I samarbeidet med FOCCISA har det mange ganger blitt pekt på behovet for en dypere og mer omfattende diskusjon omkring voldsproblematikk både når det gjelder kvinner og barn og LHBT-personers grunnleggende menneskerettigheter.

Det har tidligere vært vanskelig å ta opp

Kirkeledere på Churches, Gender and Human Rights-seminar i Sør-Afrika. Foto: Vusi Libambo

disse temaene, men gjennom en varsom og respektfull dialog, og ikke minst gjennom å invitere innledere som setter ord på fremmede eller tabubelagte problemstillinger, har vi opplevd en styrket forståelse for uretten som sårbare grupper utsettes for. Det er åpenbart at en endret holdning i forhold til disse spørsmålene krever nytenkning i forhold til diakoni, forholdet mellom kirke og stat, og grunnleggende holdninger til allmenne menneskerettigheter innen kirkene.

Dette har også ført til at FRI (Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold) har fått mulighet til å starte samarbeid med FHJN og de økumeniske kirkerådene om hvordan materiellet og dialogmetoden fra One Body kan brukes til å starte dialog og øke forståelse for seksuelle minoriteters rettigheter.

Veien videre

Siden prosjektet Churches, Gender and Human Rights skulle ende i desember 2017,

ble det sommeren 2017 satt i gang et større arbeid for å lage ny søknad om økonomisk støtte fra Norad. Som en del av denne prosessen gjennomførte koordinatorene fra kirkerådene i fem land en baseline-studie der de innhentet tall og statistikk som ble brukt som grunnlag for ny søknad. Svar på denne søknaden får vi i mars/april 2018.

I løpet av høsten 2017 ble imidlertid store deler av rammebetingelsene for vår søknad endret, da vår nøkkelperson og primus motor i prosjektet døde plutselig. FHJN ble stående uten sin viktigste ressurs, og prosjektet ble veldig sårbart. I tomrommet som fulgte var vi heldige å få bistand fra Irene Wenaas Holte til å slutføre prosjektet. Disse endringene medfører at NKR må ta en ordentlig diskusjon på hva vi ønsker å gjøre av slikt arbeid videre, og hvilken form det eventuelt skal ha. Denne diskusjonen kommer i 2018

Teologisk dialog

MÅL 2017-2019

Norges Kristne Råd skal legge til rette for teologisk dialog som fører til økt innsikt og gjensidig forståelse, også om de vanskelige spørsmålene

Både gjennom styret, Norsk Teologisk Samtaleforum og i egne dialog-grupper har det i 2017 blitt arbeidet med teologisk dialog med ulike temaer.

Styret

Styret i NKR er en viktig møteplass for kirkeledere i Norge. De siste årene har det vært viktig å legge til rette for samtaler om mange av de store utfordringene vi står overfor som kirker i Norge. I løpet av 2017 har det vært gjennomført styresamtaler om «Framtidig finansiering av tros- og livssynssamfunn», «Vigsel for likekjønnede», «Kirke, teologi og politikk» og «Trosfrihet og likestilling».

Norsk Teologisk Samtaleforum er en teologisk samtalegruppe bestående av representanter fra NKRs medlemskirker. Forumet har i 2017 gjort ferdig prosjektet «Bibelforståelse og –bibelbruk» (i NKRs medlemskirker), som vil bli utgitt i NKRs skriftserie og bli lansert på den økumeniske fagdagen 15. mars 2018.

Dialog om ekteskap mellom likekjønnede

De siste årene har diskusjonen om ekteskap mellom likekjønnede og hvordan kirkene skal forholde seg til dette, preget mange kirkelige og økumeniske relasjoner. Styret i NKR vedtok derfor 19.11.15 at det nedsettes en dialoggruppe som skal gjennomføre en økumenisk dialog om likekjønnede ekteskap.

Gruppen har bestått av sju oppnevnte representanter fra medlemskirkene, i tillegg til to eksterne tilretteleggere, Thomas Dorg, Pinsebevegelsen, og Jan Bjarne Sødal, Den norske kirke. Gruppen har møttes seks ganger. Hver av samlingene har hatt en varighet på 3,5 timer, med unntak av den første som varte i fem timer.

Hensikten med dialogen var å øke innsikten i temaet, få større forståelse for hvorfor de ulike deltakerne og deres tradisjoner mener

som de mener, samt å utforske hva ulike syn gjør med relasjonene mellom kirkene.

I rapporten fra gruppa står det blant annet:

- Som gruppe har vi brukt mye tid på å bygge tillit til hverandre. Vi har våget å være sårbare når vi har delt personlige erfaringer og refleksjoner.
- Dialogen har vært preget av respektfull lytting, ærlighet, åpenhet og en stillhet som har gitt rom for refleksjon, ettertanke og forsøk på å forstå. Dette har vært viktig for å tåle de vanskelige samtalene. Vi har erfart at det som oppleves vanskelig ikke trenger å være farlig når vi våger å snakke åpent om det.
- Dialogen har ikke inneholdt noen form for argumentering med hverandre eller forsøk på å få andre til å endre standpunkt.
- Vi erkjenner at det i våre kirker finnes medlemmer med ulike syn på homofili og likekjønnet ekteskap.
- Vi tror at et tydelig ståsted skaper trygghet, også i møte med de som tenker annerledes enn oss selv.
- Vi mener at våre kirker trenger økt kunnskap om homofili og kjennskap til homofile, at vi trenger å tilrettelegge for gode samtaler og at vi må utruste ledere som våger å møte vanskelige spørsmål og situasjoner med kunnskap, trygghet, åpenhet og kjærlighet.
- Vi bør all tenke gjennom hvordan vi møter mennesker som har blitt såret og støtt bort, både på grunn av seksuell orientering og fordi de har hatt andre syn på homofili og likekjønnet ekteskap enn det rådende flertallets.

Tilbakemeldingene fra gruppedeltakerne var positive:

«Det har vært lærerikt og godt å samtale om

Utlipp fra avisen Vårt Land 14.12.2017, som omtalte dialogen om ekteskap mellom likekjønnede.

et vanskelig tema i ei gruppe der vi har lagt vekt på å lytte aktivt til hverandre. Jeg har blitt tryggere på mitt eget ståsted, og på å formidle dette på en respektfull måte.»

«Det rolige tempoet - med god tid til å formulere seg og stillhet mellom våre forskjellige innspill - løftet hele prosessen.»

«Uansett om ståstedet til likekjønnet ekteskap var tradisjonelt eller progressivt, så fortalte alle kirkesamfunn om sine erfaringer med en pastoral tilnærming til de som er berørt av tematikken.»

«Dialogprosessen ga meg en viktig korreksjon til egne stereotyper jeg hadde i forkant. Jeg er takknemlig for det. Jeg ble møtt, sett og hørt av mine medvandrere og lærte mye av deres erfaringer og tilbakemeldinger.»

«I denne dialoggruppen har vi tatt hverandre på alvor og lyttet fremfor å diskutere.

Søkt innsikt heller enn å overbevise. Det har gitt rom til hele mennesket uansett ståsted i disse spørsmålene. Jeg har opplevd å bli forstått, og har samtidig også forstått andre bedre. God tid til å prate, tydelige regler for samtalen og tillit til hverandre og prosessen samt god møteledelse, er noen nøkkel-elementer slik jeg ser det.»

«Dialogformen har vært en læring i seg selv, det å lytte og gi rom for refleksjon. Det har også gitt et større rom for å lytte til andres erfaringer og ståsted i en tematikk som er krevende (...) Dialogformen kan ha overføringsverdi til eget kirkesamfunn.»

«Vi var uenige i mange ting, men våget å snakke åpent fordi vi ikke ble dømt, men lyttet til. Dette var noe av det geniale med metoden, at vi ikke skulle forsvare noe, men presentere vårt syn. De andre skulle ikke imøtegå eller prøve å korrigere, men tvert imot lytte og si hva de hadde hørt.»

Foto: Roger Robberstad

Ortodoks forum

MÅL 2017-2019

Norges Kristne Råd skal arbeide for at kirkene utvikler sterkere forpliktelser og relasjoner seg i mellom.

Både ortodoks forum og arbeidet med diakonalt entreprenørskap (neste side) er gode eksempler på hvordan NKR arbeider for at kirkene skal utvikle gode relasjoner seg i mellom.

Ortodoks forum ble startet på initiativ fra de greske og serbiske menighetene i august 2015. Det har vært et ønske om å få med flere av de ortodokse menighetene inn i dette forumet.

Fader Olav Lerseth ble ansatt hos Norges Kristne Råd i en 20% prosjektstilling fram til 30.juni, blant annet med mål om å få ortodoks forum ordentlig i gang. Etter prosjektperioden har arbeidet med ortodoks forum vært ledet av Dan Urdesic, styremedlem for gruppen av ortodokse menigheter.

Ortodoks forum har tre hovedoppgaver:

- De ortodokse menighetene har en felles representant i styret til NKR. Derfor bør det innkalles til Ortodoks forum i forkant av hvert styremøte i NKR for gjennomgang av og mulighet for tilbakemelding på saker som skal tas opp.

- Ortodoks forum vil organisere de ortodokse menighetenes representasjon i styret og ulike råd og arbeidsgrupper i NKR og bruke sine møter til gjensidige oppdateringer.

- Ortodoks forum vil arrangere egne samlinger om saker av felles interesse for de ortodokse i Norge – og andre interesserte.

Diakonalt entreprenørskap

Å arbeide for sterkere forpliktelser og relasjoner mellom kirkene innebærer også å se på våre felles samfunnsoppgaver. I det norske samfunnet er det mange uløste utfordringer. På individnivå finner vi mennesker som er berørt av utenforskap, fattigdom, psykisk uhelse eller negativ bruk av rusmidler.

Den ferske rapporten «Sosial puls» peker på Norges åtte største utfordringer, blant annet barn som utsettes for vold og omsorgssvikt, fattige barnefamilier, unge utenfor utdanning og arbeidsliv og personer med psykiske utfordringer.

Blå Kors, i samarbeid med NKR, har tatt initiativ til å skape økt engasjement og finne nye muligheter for kirker og andre kristne organisasjoner for å gjøre en forskjell for mennesker som strever med livet.

Blå Kors har virksomheter i mange norske kommuner, med ulike støttende tilbud for barn, ungdom, unge voksne og familier, i tillegg til tilbud for voksne rusavhengige. Blå Kors ønsker å bruke denne kompetansen til å inspirere til mer kristent diakonalt arbeid i nærmiljøene. Som paraplyorganisasjon kan Blå Kors for eksempel bidra til å bygge nettverk mellom gründere, ildsjeler og kirkelige aktører med interesse for diakonalt entreprenørskap.

Blå Kors og andre diakonale organisasjoner driver virksomheter både i og utenfor rusfeltet, men i liten grad i samarbeid med lokale kirker.

Kirkene driver i noe grad lokalt diakonalt arbeid gjennom sine menigheter, dog sjelden i et samarbeid med organisasjonene. Samarbeid om slike tiltak på tvers kan åpne for nye muligheter for kristen tjeneste.

Særlig på det forebyggende området, i arbeidet med sårbare barn og unge, er det store behov. Oppvekstmiljøet er en viktig beskyttelsesfaktor for unge, og lokalmenighetene rundt om i landet spiller en stor rolle allerede. Samtidig har vi et stort potensiale for mer lokalbasert diakonalt arbeid. Det er et skrikende behov for at flere robuste trygge miljøer kan utøve diakoni for unge med store behov – også utenfor menigheten.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som leder dette arbeidet.

Rådsmøtet

NKR avholdt sitt Rådsmøte i Oslo 27.-28. mars. Forhandlingene og seminarene fant sted på Høyskolen Diakonova, mens festmiddagen var i Filadelfia. Totalt møtte 79 representanter fra medlemskirkene på Rådsmøtet.

Foruten de ordinære rådsmøtesakene som konstituering, leders tale, årsmeldinger, regnskap, budsjett og handlingsplan, var det også lagt inn programposter som hadde til hensikt å fokusere på viktige utfordringer i kirke og samfunn, samt markere både 500-årsjubileet for reformasjonen og NKRs 25-årsjubileum.

Rådsmøtet begynte med en gudstjeneste der Per Anders Sandgren, Svenska kyrkan i Norge, var liturg og Helga H. Byfuglien, Den norske kirke, prekte (prekenen kan du lese på side 30). På denne ble også de økumeniske imperativene benyttet, noe som gav en tydelig retning på Rådsmøtet.

Første dag var temasamling om en «Åndelig Vær varsom-plakat» utarbeidet av Helge Simonnes. Etter presentasjon av Simonnes var det duket for responser fra Bernt Eidsvig, Den katolske kirke, Anne Gustavsen, Pinsebevegelsen, og Harald Hegstad, Den norske kirke.

Deretter var det tid for seminar med utgangspunkt i reformasjonsmarkeringen. Vi lyttet til tre innlegg. Først ute var Ola Tjørhom, Den katolske kirke, som snakket om «Reformasjonen som økumenisk bevegelse/engasjement», deretter Ingun Folkestad Breistein, Misjonskirken Norge, som hadde temaet «Venstrefløyen av reformasjonen» og til slutt Halvor Nordhaug med temaet «Confessio Augustanas fordømmelsesutsegn – Hvordan forholder lutherske kirker seg til disse i dag?» (foredraget kan leses på side 52). Seminaret ble veldig opplysende da foredragsholderne evnet å trekke fram mange nye og spennende perspektiver.

På festmiddagen, der rundt 100 personer deltok, hilste kulturminister Linda H.

Helleland rådsmøtet, vi lyttet til personlige betraktninger om NKRs første virkeår fra tidligere generalsekretær Ingrid Vad Nilsen og Økumenikkprisen 2017 ble gitt til Sven Oppegaard for hans mangeårige arbeid med og pådriverfunksjon for de teologiske læresamtalenes plass og betydning i økumenisk arbeid. NKR fikk også takket Bjørg Haugstulen, som har vært regnskapsfører for NKR fra starten i 1992 og ut 2016.

Den andre dagen ble innledet med et seminar der Marit Landrø, Pinsebevegelsen, og Jorunn Wendel, Metodistkirken, delte erfaringer med å være «Den andre» i det norske samfunnet, i egenskap av å ikke være medlem i Den norske kirke. Dette var tankevekkende og perspektivrikt, noe ikke minst Kjell Nordstokke, Den norske kirke, bidro til med sin respons.

Det var mange involvert i forbindelse med rådsmøtet. Styreleder Terje Aadne, Det Norske Baptistsamfunn, hadde leders tale. I tillegg bidro blant andre Paul Erik Wirgenes, Den norske kirke ved å snakke om sluttrapporten fra «Skaperverk og bærekraft», Berit Hagen Agøy delte refleksjoner om «Det samfunnsnyttige ved NKR». Kjell Ingolf Ropstad, Kristelig Folkeparti, takket kirkene for innsatsen i arbeidet mot moderne slaveri, Øyvind Haraldseid, Misjonskirken Norge, snakket om hvorfor NKR er viktig for kirkene og Elin Brastein, Epitel, presenterte et kursopplegg knyttet til sunne menigheter, som er tilgjengelig for alle kirker. Sigmund Kristoffersen, Pinsebevegelsen, hadde ansvaret for morgenbønnen.

Også generalsekretær Olav Fykse Tveit i Kirkenes Verdensråd var på Rådsmøtet, noe som understreker vår plass i den

Foto: Sven Oppegaard mottok Økumenikkprisen 2017. F.v.: Karin Thompson, Beate Fagerli, Sven Oppegaard, Susan Hill Oppegaard, Knut Refsdal og Dag Nygård.

internasjonale økumeniske bevegelsen. Hans tale er trykt på side 32.

Rådsmøtet kunne også ønske tre nye medlemskirker velkommen, Det Evangelisk Lutherske Kirkesamfunn, Den finländska evangelisk-lutherska församlingen i Norge og Østfoldkirken, de to første etter å ha vært observatører.

Rådsmøtet vedtok to resolusjoner: «Tros- og livssynsdialog» der Rådsmøtet oppfordrer menigheter i alle kirker til å engasjere seg i tros- og livssynsdialog lokalt og «Reformasjonen» der menigheter i alle kirker oppfordres til å markere og/eller delta i markeringer av reformasjonen, gjerne økumenisk. Et forslag om å vedta en resolusjon om «Fosterreduksjon» ble oversendt styret.

Terje Aadne, Det Norske Baptistsamfunn, og Berit Hagen Agøy, Den norske kirke, ble gjenvalgt som henholdsvis leder og nestleder.

Rådsmøtet ble avsluttet med en gudstjeneste der Christian Alsted, Metodistkirken, var liturg, og William Cochrane, Frelsesarmeen, prekte. Der avsluttet denne bønnen møtet:

Nådige Gud, vær med oss på veien videre, så vi kan gå med din nåde og fred. Fyll oss med håp, så vi kan bryte ned det som skiller oss. Inspirer oss på vår videre vandring sammen, så vi kan skape møteplasser og dialog.

Send oss din Hellige Ånd, så vi med tydelig stemme kan forkynne den friheten du gir. La din Ånd være som en mild bris når vi trenger trøst og trygghet. La din Ånd være som en sterk storm når vi er for fastlåst. La din livgivende fred ta bolig i oss.

La din nåde forandre oss, så vi tar hverandres hender og lever ut kjærlighetens frihet. Gi oss din velsignelse når vi fortsetter vår vandring og i trygghet proklamerer det gode budskap om nåde, rettferdighet og fred.

Administrasjon og forvaltning

STYRET

Terje Aadne, Det Norske Baptistsamfunn, leder,
Berit Hagen Agøy, Den norske kirke, nestleder,
Dan Urdesic, Den serbisk-ortodokse kirke i Norge (gruppe av ortodokse menigheter)
Øyvind Gaarder Andersen, Pinsebevegelsen,
Øyvind Helliesen, Metodistkirken,
Bernt Eidsvig, Den katolske kirke,
Helga Haugland Byfuglien, Den norske kirke,
Jarle Skullerud, Den Evangelisk Lutherske Frikirke,
Kristin Gunleiksrud Raaum, Den norske kirke,
Ole-Kristian Thoresen, Oslo Kristne Senter (gruppe av frittstående menigheter),
Per Anders Sandgren, Svenska kyrkan i Norge (gruppe av utenlandsmenigheter),
William Cochrane, Frelsesarmeen,
Øyvind Haraldseid, Misjonskirken Norge.

De fem første utgjør styrets arbeidsutvalg. Styret har hatt fire møter og AU har hatt fire møter.

STAB

- Dag Nygård, spesialrådgiver
- Karin R. Thompson, kontorleder
- Elin Finnseth Sæverås, koordinator, Global info
- Hege Merete Andersen, kommunikasjonsrådgiver
- Knut Refsdal, generalsekretær
- Lemma Desta, koordinator, Flerkulturelt kirkelig nettverk

Staben holder til i Kirkens hus i Rådhusgt. 1-3 i Oslo og er samlokalisert med K-Stud,

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Kirkens SOS, Den finske menigheten og Stiftelsen Karibu.

STYRINGSGRUPPER

Flerkulturelt kirkelig nettverk

Adventistkirken: Finn Eckhoff
Den norske kirke: Steinar Ims
Det Norske Baptistsamfunn: Mette Marie Hebnes
Kvekersamfunnet: Roger Cassidy
Kirkens Nødhjelp: Siv Bonde
Kirkens Bymisjon: Steinar Eraker
Kristent Interkulturelt Arbeid: Rune Fiskerstrand
Den kinesiske menigheten: Xida Chen

Global Info

Kirkens Nødhjelp: Inger-Torunn Sjøtrø
Adventistkirken/ADRA: Gry Haugen
Den katolske kirke: Hans Rossiné
Den norske kirke: Janne Dale Hauger
Det Norske Baptistsamfunn: Peter Ngaidam
Frelsesarmeen: Petra Kjellen Brooke
Metodistkirken: Kari Hay
Svenska kyrkan i Norge: Kristina Furberg

UTVALG

Norsk Teologisk Samtaleforum

Misjonskirken Norge: Reidar Salvesen/leder
Den Evangelisk Lutherske Frikirke: Jan Gossner
Det Norske Baptistsamfunn: Linda Aadne
Metodistkirken: Hilde Marie Movafagh og Christina M. Thaarup
Pinsebevegelsen: Pål Helmersen
Syvendedags Adventistkirken: Tor Tjeransen og Arne Bredeesen
Kvekersamfunnet: Egil Mardal Johannesen og Marit Kromberg

Den katolske kirke: Pål Bratbak
Frelsesarmeen: Miriam Kjellgren
Den norske kirke: Beate Fagerli og Stephanie Dietrich
Svenska Kyrkan i Norge: Anna Runesson
Den tyskspråklige menighet: Sebastian Wilhelm
Ortodokse kirker: Fader Johannes

Religionspolitisk utvalg

Adventistkirken: Finn Eckhoff
Den Evangelisk Lutherske Frikirke: Terje Solberg
Den katolske kirke: Torbjørn Olsen
Den norske kirke: Ole Inge Bekkelund og Steinar Ims
Det Norske Baptistsamfunn: Håkon Sigland
Kvekersamfunnet: Marit Kromberg
Metodistkirken: Ingull Grefslie (fra 01.08.17)
Misjonskirken Norge: Ingunn Folkestad Breistein
Pinsebevegelsen: Jan Eilert Aakre

SAMARBEIDSRELASJONER

NKR er medlem av Frivillighet Norge, Kristen-Norges Innkjøpsfellesskap (KNIF), K-Stud, Forum for utvikling og miljø, Churches' Commission for Migrants in Europe og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

Sekretariatet følger opp kontakten og samarbeidet med økumeniske råd og kirker i Norden og Baltikum samt økumeniske råd i Europa og globalt. Oppdateringer fra norske representanter i Kirkenes Verdensråds (KV) sentralkomiteé og Konferansen av Europeiske Kirkers (KEK) Governing Board står jevnlig på dagsorden i NKRs styre.

NKR er representert i en lang rekke nettverk og arbeidsgrupper, blant andre:

- Den norske styringsgruppa i Kirkenes Verdensråds «Ecumenical Accompaniment for Palestine and Israel: Knut Refsdal.

- Det Norske Bibelselskap - Representantskapet: Knut Refsdal.

- Ecumenical Network for Sudan & South Sudan i regi av Kirkenes Verdensråd: Knut Refsdal.

- Forum for Sudan og Sør-Sudan. Knut Refsdal.
- Great Lakes-nettverket: Knut Refsdal.

- Interreligiøst nettverk for klimamobilisering: Knut Refsdal.

- Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep - styret: Johanna Lundereng. Representantskapet: Karin Thompson.

- Kirkens Nødhjelp - Representantskapet: Knut Refsdal.

- Komiteen for internasjonale spørsmål i Mellomkirkelig råd for Den norske kirke: Knut Refsdal.

- Konferansen av Europeiske Kirkers fredsgruppe: Anne-May Agerup.

- Kontaktgruppa mellom Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke: Øyvind Haraldseid, Knut Refsdal. Vara: Dag Nygård.

- Kristelig Folkepartis trossamfunnsutvalg: Knut Refsdal.

- Norsk Råd for Misjon og Evangelisering (NORME): Knut Refsdal.

- Referansegruppa for kurset «Å være religiøs leder i det norske samfunnet» ved Universitetet i Oslo: Lemma Desta.

- Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn - Lederforum: Terje Aadne. Rådet: Knut Refsdal, Ingull Grefslie, Jarle Skullerud. Vara: Dag Nygård.

- RORG-nettverket: Elin F. Sæverås.

- Det Teologiske Menighetsfakultet, Råd for samarbeid med arbeidslivet: Knut Refsdal.

- Oslo-koalisjonens rådgivende utvalg: Dag Nygård.

MEDLEMMER
.....**Den anglikanske kirke i Norge**www.osloanglicans.no**Den Etiopiske Ortodokse kirke i Norge**<http://www.eotcnor.no>**Den Evangelisk Lutherske Frikirke**www.frikirken.no**Den finländska evangelisk-lutherska församlingen i Norge**finskekirken.com**Den katolske kirke**www.katolsk.no**Den nordisk-katolske kirke**www.nordiskkatolsk.no**Den norske kirke**www.kirken.no**Den ortodokse kirke i Norge- Hellige Nikolai menighet**www.ortodoks.com**Den tyskspråklige menighet i Norge**www.deutschegemeinde.net**Den greske orthodoxe menighet Evangelismos tis Theotokou (Maria Bebudelse)**www.greskorthodokskirke.no**Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn**www.delk.no**Det Norske Baptistsamfunn**www.baptist.no**Den serbisk ortodokse kirke i Norge - Hl. Vasilije Ostroski menighet****Frelsesarmeen**www.frelsesarmeen.no**Guds Menighet, Vegårshei**www.gudsmenighet.no**Kuekersamfunnet**www.kveker.org**Metodistkirken i Norge**www.metodistkirken.no**Misjonskirken Norge**www.mknu.no**Oslo Kristne Senter**www.oks.no**Pinsebevegelsen i Norge**www.pinsebevegelsen.no**Svenska kyrkan i Norge**www.svenskakyrkan.se/oslo**Østfoldkirken**www.ostfoldkirken.no**OBSERVATØRER**
.....**Syvendedags Adventistkirken**www.adventist.no**Blå Kors Norge**www.blakors.no**Den Etiopiske Ortodokse Tewahedo kirke i Nord- og Vest-Europa, Bispedømmet Mahidere Sibehat Kidist Lideta Lemariam kirke i Oslo-Norge****Det Norske Bibelselskap**www.bibel.no**Digni**www.digni.no**Kirkens Nødhjelp**www.kirkensnodhjelp.no**NORME - Norsk Råd for Misjon og Evangelisering**www.norme.no

Artikler 2017

Preken ved åpning av Rådsmøtet (Joh 3:14)

Helga Haugland Byfuglien, preses, Bispemøtet, Den norske kirke

Kjære søster og brødre i Kristus.

Evangeliet vi leste tar oss med inn i påskens drama. Det er avskjedstid for Mesteren som skal ta farvel med sine venner. Vi har lest et lite avsnitt som gir glimt inn i det siste måltidet han delte med dem.

Ikke noen av evangelistene beskriver dette slik som Johannes. Det er betagende og med så mange perspektiv. Med hjertespråk, med inderlighet og innsikt er det som om Jesus forbereder både seg selv og sine venner på det som skal komme. De nærmeste dagene og det etterpå. Der vi er.....

Det aner oss at det viktigste ligger over han å få sagt. Johannes fletter inn den lille, men ladede setningen: «Og han elsket dem, like til det siste.» Hans kjærlighet - tross svik og fornektelse – bestod alle prøver.

Vi kan ikke annet enn å forstå at midt i omsorgen er han åpen for utfordringen som venter dem som skal bære evangeliet videre – nemlig utfordringen til vise kjærlighet til hverandre og til å følge i hans fotspor for å være alles tjener. Og til å holde sammen.

Allerede de første årene etter Jesu død og oppstandelse, viste det seg krevende å bevare samholdet. Det var som om han visste det – på forhånd - at slik kom det til å bli.

Jesus understreker i bilder den enheten som hans venner har i troen på han. Vintreet og grenene – bildet er vakkert. Jeg tror det springer ut av hans kjærlighet til sine venner - han visste det ville gi dem styrke å stå sammen - han ønsket de skulle være venner samtidig som vi aner bekymringen hans - - trolig utfra tendenser underveis på kiving, misunnelse og splittelser.

Vi markerer 25 år for Norges Kristne Råd som

har vært en gave til kirkene i vårt land. Det er en frukt av hvordan vi forstår det store kirkelige fellesskapet, tross ulikhetene. Det har ikke vært og er ikke en arena for kiving og konflikt – men for samarbeid, samtale og utvikling av respekt. Til oppmuntring og felles vitnesbyrd og tjeneste. Vi erkjenner at kirkemangfoldet har ulike årsaker, tradisjon, kultur, historie og forskjellig syn på ulike spørsmål. Likevel: vi er ett i Kristus. I våre møter øker vår forståelse av evangeliet og utdyper for hverandre hva det betyr i vår tid. Men evangeliet om vintreet og grenene lar oss likevel ikke komme unna: Hvordan forstår vi spenningen mellom enhet og mangfold? Hvordan beskriver vi det og hvordan forholder vi oss til det?

Da paven holdt sin preken på den økumeniske bønnegudstjenesten i Lund, pekte han på to forhold som uttrykker enhet og som på et vis har blitt meislet ut mer og mer i de 500 årene siden reformasjonen – som også har betydd mye for alle våre kirker, langt utover den lutherske: Bibelen som Guds åpenbaring og som næring til tro og liv. Troen på nåden alene. Uttrykt på ulike måter er det kjernen i det jeg forstår som vår plattform der enheten både har sitt ståsted og sitt rom, men også sitt potensiale for utvikling av stadig større synlighet.

«Jeg ber Far om at de alle må være ett»– bønnen i Johannes 17.21 er kjerneordet i økumenikken. «Men jeg ber ikke bare for dem, men også for dem som ved deres ord kommer til tro på meg.» Det er Jesus sin bønn og forbønn. Våger vi å stille spørsmålet: Er det slik at kirkene lenges etter enhet? Kommer det til syne at dette også er vår bønn? Er det slik vi forholder oss til hverandre slik at gapet heller minskes enn økes? Har vi proporsjoner og praksis i våre fellesskap som vitner om at vi står sammen – at vi er kirker sammen – ett i Kristus – eller er det heller slik at vi fremstår som hverandres grensesettere og voktere – med behov for å markere avstand?

Jeg tror vi må erkjenne at vi i vår sammenheng gjør begge deler. Vi bygger relasjoner og utøver praksis som er vitnesbyrd og tjeneste– vi står sammen i Guds misjon i den verden han har skapt – både i den verdensvide kirke og her i vårt land. Da vokser fellesskap og samhørighet, og jeg kan kjenne den store gleden og tenke: Midt i alt er vi ett. Vi ber sammen, vi synger sammen og vi deler troserfaringer – det kan noen ganger kjennes som en forsmak på himmelen.

Men der en bakside som det er grunn til å reflektere over: Hvordan evner vi å være ett og samtidig delt – når meninger brytes, praksis er ulik og organisering og kirkeforståelse forskjellig? Og hvordan oppfattes vi som et vintre – nå? Ikke bare i taler ved de store anledninger, men også i våre lokale miljøer der troende samles og troen praktiseres?

Fremstår vi som et forsonet mangfold – eller mer som et uforsonet mangfold? Fremstår vi som sammen i erkjennelsen av at uten Gud kan vi ingenting gjøre – eller blir fronter og skillelinjer så skarpe – både eksternt og internt - at både opplevelse og vitnesbyrd gjør at vi mer likner på politiske partier som kjemper om makt og anseelse og bygger grenser og skranker? Bygger vi opp tillit eller snakker vi hverandre ned? Jesus kaller oss til å være grener på et vintre, der mangfoldet - der ulike grener med ulik størrelse - utgjør både helhet og enhet. Vår felles kirkehistorie, med så mange kapitler som vi ikke er stolte over, viser at vi kanskje vi heller et forsonende enn forsonet mangfold, fordi vi alltid må streve etter å lytte, forstå mer og bekrefte at det som samler oss er mer enn det som skiller oss?

Og stadig utfordre hverandre til å vise vi står sammen om at vi er frelst ved troen på Guds nåde alene.

«Gi oss enheten i gave for at verden skal tro på kraften i din barmhjertighet.»

Tilhørigheten i Guds kirke på jorden er en stor gave – Sammen utgjør vi en bevegelse som har fått del i oppdraget om å bringe forsoning og barmhjertighet inn i en verden der hat og nød herjer. Vi er kalt til å fremme verdighet til hvert enkelt menneske og ta vare på skaperverket, der livet er truet. Det er nødvendig at vi står sammen med alle mennesker av god vilje i kampen for

fred og rettferdighet. Det er nødvendig at vi ber for mennesker som forfølges for sin tro og lever under helt andre forhold enn oss. De er også forbilder for oss i troen med sin vilje til å stå sammen.

Vi gjør det i troen på at vi er satt fri til å tjene for vi er frelst av Guds nåde, som vi alltid behøver for å få frimodighet og kraft som Guds medarbeidere i den verdensvide kirke.

Men til dette trenger vi stadig Guds hjelp, så vi lar oss rense og øve oss i ydmykhet og takknemlighet for at han kan bruke oss i sin tjeneste. Og vår bønn er at vi må være grener som bærer frukt, frukt som varer.

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd, som var, er og blir, en sann Gud, fra evighet og til evighet.

Amen

Tale til Norges Kristne Råd ved 25-årsjubileet

Olav Fykse Tveit, generalsekretær i Kirkenes Verdensråd

Det er ei spesiell glede og ikkje lite av ei ære å vere invitert til å tale til Norges Kristne Råds rådsmøte når dei no feirar 25 år. Eg har vore med frå starten i 1992 – som konsulent i Mellom-kyrkjeleg råd - då vi skulle sette ut i livet ein plan – ein visjon - som fleire her i salen hadde formulert. Den gongen fekk ein relatisert mykje av visjonen, endå meir i fasen med utviding og reorganisering av rådet i 2006 då eg var med i arbeidsutvalget som GS i MKR. NKR har hatt gode valde leiarar og drivande generalsekretærer og dyktige tilsette. Det har gitt rådet både tillit, framdrift og gode resultat som har blitt lagt merke til i kyrkjene i Noreg, i det offentlege liv her til lands, men også i det vidare økumeiske fellesskap i Norden og globalt. I dag er det eit svært livskraftig arbeid som vi feirar, og som vi takkar Gud for. Eg ser på arbeidet i og for Norges Kristne Råd som ei av dei verkeleg gode og viktige økumeniske oppgåvene eg har fått vere med på.

Med glede helsar eg til dykk alle frå medlems-kyrkjene og kollegaene i KV.

Det er med glede og ganske stolt eg også har NKR som ein viktig partner i arbeidet for Kirkenes Verdensråd. Det er ofte flott å kunne vise til det norske eksempelet på korleis økumenisk arbeid kan utvikle seg, famne vidt, også vidare enn mange andre nasjonale kyrkjeråd rundt omkring i verda, så vidt at det inkluderer det som på globalt plan framleis er berre eit «Global Christian Forum», men som i Noreg faktisk er eit felles råd med mykje meir gjensidig forplikting og ansvar enn eit forum. Det er inspirerende for mange.

For dei som deltok på Kirkenes Verdensråd sentralkomitemøte i Trondheim i juni i fjor, var det spesielt inspirerende å sjå korleis NKR stod fram gjennom dagens generalsekretær Knut Refsdal med ein aktiv og kreativ profil i utforminga av KV sitt motto: «Together on a

Pilgrimage of Justice and Peace»: Det gjekk eit sus gjennom salen då du kom inn og fortalde at du hadde gått frå Oslo, og kva du hadde teke opp i samtalar med medpilgrimar på vegen. Du viste at NKR har makta å foreine både den nasjonale agenda for felles kristent vitnemål og innsats for rett og fred med å ha ei open og aktiv haldning til dei store linjer i økumenisk og global utvikling som alle kyrkjer må forholde seg til i dagens verd. 25-åringar er spreke, og dette er lovande. Ikkje uventa vil eg helse dykk med orda frå Johannes-evangeliet kapittel 17. Men før eg gjer det, vil eg setje mine tankar om vårt kall til å vere eitt inn i eit litt anna perspektiv. Kva er det vårt arbeid for einskap skal tene?

«We have to take the high moral ground.» Kommentaren kom frå direktøren for The International Organization of Migration (IOM), Dr. Swing. Han leier ein av dei store internasjonale organisasjonane som er næraste naboen til KV i Genève og som tek for seg dei politiske og dei praktiske dimensjonane ved eitt av dei store spørsmåla i vår tid, om ikkje det største: Migrasjon. Migrasjon har alltid har prega livet til menneske på denne kloden. Menneske flyttar på seg. Fordi ein skal overleve. Men stundom er ein tvungen til det. Han sa at han, som ein erfaren og noko eldre diplomat, ikkje kunne hugse at det var så mange konfliktrar i verda som ingen visste korleis dei som har politisk ansvar og dei internasjonale organisasjonane som FN, skulle få slutt på.

Temaet for denne «side event» i Menneskerettsrådet var samlevnad mellom muslimar og kristne på grunnlag av felles statsborgarskap, «citizenship». Og det han viste til var eit innlegg eg nettopp hadde halde, der eg hadde stilt spørsmålet: «Kva vil det i vår tid seie å tru på ein Gud som har skapt ei menneskeætt, der alle er skapte i Guds bilete med same vørdnad og difor skal ha same rettar, til religionsfridom, men også til å leve i tryggleik, med mat, vatn, frisk luft, rett

til å ytre seg, tenkje fritt, bevege seg fritt?» Eg hadde uttrykt min uro for at religion, og ikkje minst min eigen kristne religion, vert brukt som eit argument for å skape polarisering og avstand mellom menneske, og bidra til å oppfylle profetien som har leggje i frykten for «a clash of civilisations».

Den utfordringa vi står overfor, og som vi møter ikkje minst i migrasjonsspørsmåla, er korleis vår felles kristne tru, vårt fellesskap i det vi er kalt til å vere eitt i Kristus, vere eit teikn og eit sakrament på den eine menneskeætt Gud har skapt til oss å vere? Er vår tru på den eine, treeinige Gud, og vår einskap, noko som markerer kven som skal vere ute og kven som skal vere innanfor? Er det ein einskap som er definert av grensene vi set rundt oss? Er det ein ekskulderande eller ein inkluderande einskap vi arbeider for?

Norges Kristne Råd var frå starten og eitt teikn på at kyrkjene og dei kristne i Noreg vil la Kristi bøn styre vår veg saman: «At dei alle må vere eitt, så verda kan tru». Dei kjende orda frå Johannesevangeliet kapittel 17 er økumenikkens grunnlov. Det står for meg kvar gong eg er i den største hallen i det økumeniske senteret, innevd i eit enormt teppe der den oppstandne Kristus går inn i verda som lever under Guds regnboge, Guds nådige pakt med alt som lever, og der kyrkjene har si ulike form og storleik i eit vidt og ope landskap: «oti pantes en åsin». Desse orda markerer vår «high ground», det nivået vi prøver å sjå det vi arbeider med ut i frå. Ikkje «high» i tydinga fjernt frå livets daglege oppgåver, men «high» i den forstand at vi får oversikten og ser landskapet som eit heile, at vi ser meir enn den eine sak og den eine konflikt, at vi ser lenger enn til vårt hagegjerde og meir enn våre private eller vår gruppe eller vår kyrkje sine interesser.

Det er ikkje alltid vi siterer heile teksten i Johannesevangeliet kapittel 17. Stundom må ein lese det oppatt, som eit heile. Og då ser vi at det er ikkje berre ein setning, men fleire, som utvidar og forsterkar kvarandre, som uttrykkjer mange dimensjonar ved å vere eitt. Det er ikkje sagt noko om at Jesu disiplar skal vere eitt så ingen skal vere usamde om noko, eller så verda skal tru at kristne og kyrkjer ikkje kan vere usamde om noko. Det er å vere eitt, i det fellesskap som Jesus har med Faderen, å vere i den samanheng ein er skapt til og ført inn i av dei «ord» som

Jesus har talt og som vi har trudd, som vi har teke for sanne og ekte, orda om at han har elska oss frå opphavet og at vi er kalte til å vere sanne ved å vere i hans kjærleik.

Einskapen er eit liv i fellesskap, i kjærleikens fellesskap. Det er ikkje noko som er større enn det, det er ikkje noko som er viktigare enn det perspektivet. Då Jesus gjenopprettar det brotne fellesskapet med Peter etter oppstoda, er det eitt spørsmål som er avgjerande: «Elskar du meg?» (Joh 21). På det grunnlaget kan han få oppdraget å leie flokken, dei mange som treng det apostolske og profetiske leiarskapet kyrkja treng til ulike tider. Pilgrimsvandringa til Jerusalem med Jesus vart starten på den store pilgrimsvandringa ut i ei verd der grensene mellom oss og dei vart utfordra av Den heilaga Ande som lærte Peter nye ting om kva som er reint og ureint. Som lærte Peter å vere eit vitne om det levande håpet vi er født til ved Jesu oppstode frå dei døde.

Kjærleiken toler alt og held ut alt, les vi også i den heilage Skrifta (...). Men det er noko meir enn toleranse og det er noko meir enn aksept for «minste felles multiplum», eller eit program for tolerant «uenighetskultur» som utgjer «the high ground» i Johannes 17 – sjølv om begge deler kan vere svært nyttig, også i økumenikken. Det er for at «verda skal tru at du (Gud, Faderen) har sendt meg» - og for at «verda skal skjønna at du har sendt meg, og at du har elska dei slik du har elska meg før verda vart grunnlagd.» (17,21 og 17,23)

Det er å få fram at Jesus er det sanne uttrykk for den eine Gud som er tilknytningspunktet. Det er kva rolle vår felles tru på Kristus fører til for verda som er saka. Dette har ein parallell i det neste kapitlet, i det Jesus vert forhøyr av Pilatus. Det er når Pilatus spør Jesus og han seier at «mi kongsmakt ikkje er av denne verda», at Pilatus går vidare å spør «så er du altså konge», at Jesus svarar: «Til dette er eg fødd, og til dette er eg komen til verda, at eg skal vitna om sanninga. Kvar den som er fødd av sanninga, høyrer mi røyst.» (18,37) Pilatus svarar lakonisk «kva er sanning?»

Det er ei sanning om den eine Gud det står om i vårt kall til å vere eitt. Det er sanninga om at det er ein Gud som har skapt alle menneske det

står om. Det er sanning om den eine Gud som har elska verda det står om. Det er sanninga om den eine Gud som er kjærleik det står om. Det er sanninga om den eine Gud som ein ikkje kan gje opp og som også fører til konfrontasjon med det falske, med det feige, med uretten, med makt-misbruk, som fører til krossen. Og som vert stadfesta i oppstoda.

Å vere eitt er å vere eitt i denne sanninga om den eine, sanne Gud, som kan tilbedast både på det eine og det andre fjellet, og som er kjærleik. Kan vi bruke denne einskapen til å sette grenser? Ja, i sanninga og kjærleikens namn skal vi høyre Andens ord om sanning og dom, og skilje rett og urett (Joh 16). Men i sanninga og kjærleikens namn kan vi ikkje bruke Gud for å ekskuldere menneske, setje dei utanfor retten, definere dei som våre fiender, og lage ein sivilisasjonskonflikt som drep oss alle.

Det er ei spenning, ein dualisme, i Johannes-evangeliet. Mellom Gud og verda. Men det er ikkje ein dualisme eller ei oppdeling mellom det åndelege og det som er fysisk. Og budskapet er frå starten av at Gud skaper verda, elsker verda, kjem til verda – også når ho er fiendtleg innstilt -, og vert verande i verda ved den oppstandne Kristus og ved Anden som aldri forlet oss. Vi lever i den tida då dette gjeld. Vi går saman mot Guds morgon, ikkje mot verdas kveld. Det er denne verda Gud har gjeve oss som sin heim. Og det er i denne verda vi skal stå saman om det sanne vitnemålet om den sanne Gud.

Det som er «the high ground» er ikkje eit høgt abstraksjonsnivå, eller at globale tiltak er viktigare enn nasjonale og lokale tiltak, det er ikkje slik at det almenne, eller katolske, det som er overalt og til alle tider er viktig og at det som gjeld den einskilde og det lokale er uviktig. Det er i den eine at Gud har openberra seg. Det er i den eine si liding og død at Guds kjærleik er vorte ei forsoning for oss og Guds forsoning med verda (2 Kor 5, 18). Det er i det vanlege, det alminnelege at vi også erkjenner det som er alle menneske sine utfordringar.

Det er viktig å vere Norges Kristne Råd i dei siste 25 år - det er viktig å vere Norges Kristne Råd i vår tid. Det er ei tid der religion vert brukt til å splitte dei menneske Gud har skapt til å leve saman. Det er ei tid der det er mange som treng

eit felles, kristent vitnemål om den treeinige Gud som elsker, som elsker verda, som elsker kyrkja som eit teikn på den eine menneskeætt, som elsker den einskilde som er eit bilete på Gud sjølv. Alt dette er sanninga som er komen til oss i Jesus Kristus.

Vi lever i ei tid som har mange utfordringar, også innan kyrkjene og mellom kyrkjene. Det er endå større utfordringar i konfliktar mellom menneske som kjem på ulike sider av konfliktlinjer, murar, grenser, ulikskap i økonomi, i rettar, i skiljer mellom generasjonar som har hatt arbeid og inntekt og dei som ikkje har det og kanskje ikkje kjem til å få det.

Det er også ei tid der det økumeniske kall er tydelegare enn elles, og det er tydelegare at det er mogeleg å løfte fram mykje av det vi har felles og gjere det synleg og tydeleg som eit felles kristent vitnemål. Det er ei tid då vi kan sitere både pave Frans, den økumeniske patriark, evangelikale leiarar, og KV sine dokument, og vere tydelege på at det er vårt felles «high ground» vi forholdt oss til. Det er ein ny vilje og evne til å vere meir faste i det vi har felles.

Eg ser dette som ein dobbel realitet som gjer det endå viktigare å vere NKR eller KV akkurat i vår tid. Ei større polarisering med religionen som idelolgi og markør – på den eine sida – og ei mykje større tilnærming til felles basis i vår tru på Kristus, den krossfeste og oppstadne Jesus Kristus - som kallar oss til å gå ut i verda saman. Det er ikkje i definisjonane av kor mykje vi kan akseptere for å kunne sitje i det same rommet som vil vere det sterke uttrykket for einskap. Det er det kallet vi er viljuge til å høyre saman til å gå ut i denne verda saman, som er det som sameinar oss. Det er kallet til å vere eitt i vitnemålet gjennom våre ord og vår praksis, vitnemålet om den eine sanne Gud som elsker den eine menneskeætt og difor det eine mennesket, kvar det enn er og kven det enn er, som vil drive oss nærare kvarandre. Det er mange døme på det.

KV har eit tema for vårt arbeid i denne 8-års perioden som vert fylt med innhald kvar dag. «Together on a pilgrimage of justice and peace». Det får fram denne grunnleggjande forståinga av at det er noko vi strekkjer oss etter fordi vi er kalt til det, saman. Det er ein open, men besluttsom,

felles bevegelse framover – mot det Guds rike og dei verdier og den vilje som er Guds for denne verda – at vi også søker saman. Å vere eitt er å bevege seg, ikkje å berre bli sitjande og lure på om vi er det. Difor var det også viktig å finne eit uttrykk for det 70 år siden då KV vart danna, difor var det viktig å finne eit uttrykk for det 25 år siden då NKR vart danna. Det er ikkje sjølve Gudsriket, det er ikkje alt om sanninga, men det er måtar og former for vår pilgrimsreise saman som kan bety mykje for å få fram kva som er sanning og kva som er sant om Gud. Og om kyrkja, og om menneske og den verda vi lever i. Vi lever i denne verda, ikkje som fortapte og heller ikkje i paradiset, men i denne verda som ei verd Gud har forsona seg med.

Det er ulike tradisjonar og ulike uttrykk for kyrkje og kyrkjelege engasjement i denne verda, som er uttrykt både i KV og i NKR. Det er nyttig og stimulerande å kjenne våre historisk gitte former og lærdomar, våre konfliktar og våre fredsslutningar.

I det siste har eg vore på to viktige markeringar av reformasjonen, men utforma som forsonings-møter mellom den katolske kyrkja og LVF og dei protestantiske kyrkjene i Tyskland. Dette har vore sterke opplevingar av at den forsoninga vi deler i trua på rettferdiggjeringa i Kristus av nåde, er det sterkaste vi kan dele for å skape forsoning og nytt liv mellom menneske i dag. Dåpens vatn renn og er også livgjevande (Joh 6, Rom 6) og skaper rettferd (Amos 5,24).

Det er terminologien frå pilgrimsvandringar som har prega desse hendingane, dei som søker Guds veg framover, for forandring, men også opning for fellesskap med andre, i det vi søker Guds rike og Guds rettferd og fred saman.

Difor går vi frimodig framover i Guds verd, som kyrkjer, i Guds nåde og i Guds kjærleik. Og søker «the high ground», dei store perspektiv, for å kunne sjå det som også er den djupaste grunn. Vi veit at det er også våre vanskelege erfaringar som vi deler, at det er også svært krevjande personlege opplevingar og felles utfordringar vi snakkar om. Det er ikkje ein lettvint tale om å vere overfladisk eg vil fram til, men det er å våge å sjå at det vi driv med når vi arbeider for at kyrkjene skal vere eitt, er noko som gjeld den verda vi lever i. Det gjeld å vere frimodig i

vitnemålet om trua på den eine Gud.

Eg ynksjer dykk Guds rike velsigning til dei neste 25 åra!

Konvertering på 50/60-tallet. Fra lutheraner til pinsevenn

Marit Landrø, forkynner, Pinsebevegelsen

1950-tallet: Oppvokst i ei lita bygd i Trøndelag med kirke og bedehus.

Gudstjenester annenhver eller tredjehver søndag.

Organisasjonene og emissærene stod i kø med møteuker vinteren igjennom, og som oftest fest på bedehuset søndag ettermiddag.

Overhodet ingen frikirkelighet i bygda, vi kjente oss nok oppriktig spart for all villfarelse, i motsetning til nabobygda hvor vi hørte at det fantes noen som kalte seg baptister og visstnok noen som var enda verre, muligens pinsevenner....?

Konfirmasjonstida, preget av djupt alvor, jeg bad om å få bli konfirmert etter den såkalte gamle ordninga, fordi jeg ville markere at jeg mente alvor med å bekrefte mitt dåpsløfte.

Men så var det også nettopp på den tida jeg begynte for alvor å stille spørsmål rundt særlig barnedåpen, som presten underviste om.

Det andre store spørsmålet jeg stadig stilte til både presten og emissærer som bodde heime hos oss, var dette: «Er det mer å få av Gud?»

Noe i retning av det disiplene opplevde på pinsedag?

Disse spørsmåla kava jeg med i flere år. Samtidig som jeg kjente meg svært knyttet til både Den norske kirke og NMS og hadde et ønske om å bli misjonær, utsendt av NMS, ble overbevisningen rundt både vanndåp og åndsdaap noe jeg ikke kom utenom og jeg innså at det måtte komme til et brudd, en konvertering.

Jeg søkte hjelp hos både prost Haga i Volda og hos Johannes Skaug, generalsekretær i NMS over en treårsperiode, men dette til tross ble jeg i mars 1961 døpt og bruddet var et faktum. Dette var et hardt slag for far og mor og svært

bekymringsfullt for bedehusmiljøet i heimbygda mi.

De var redde for at vranglære skulle få innpass, og ville begrense min tilgang til bedehuset. Først med et oppmøteforbud som i neste omgang ble omgjort til et deltagerforbud.

Men samtidig blir jeg møtt med en helt annen holdning når jeg på sommeren 1961 møter Johannes Skaug og kjenner meg både flau ved tanken på all tiden han har kastet bort på meg til ingen nytte og samtidig nokså sikker på at han nå ville være skuffet over meg.

«Nei, Marit,» svarte han, «Det skal du vite, at skuffet er jeg ikke. Er det noe vi trenger i vår tid, så er det brobyggere, og ingen kan bygge en bro som ikke kjenner jordsmonnet på begge sider av elven»

Disse to, svært så ulike responsene på min konvertering, var det altså jeg erfarte både i 1961 og i årene som fulgte.

Og høvdingorda fra Johannes Skaug skulle bli mer profetisk for meg enn jeg tenkte den gangen. Brobygging har hele veien blitt som en slags nerve i alt det jeg har vært involvert i gjennom livet.

Jeg ville ikke miste den solide ballasten som jeg hadde med meg fra den lutherske arven, og jeg var glad og takknemlig for alt det «nye» og friske jeg fikk med meg i den nye pinesammenheng jeg var kommet inn i. Samtidig så jeg at det fantes mye gjensidig frykt og stigmatisering i begge disse leirene og det trengtes noen som kunne bidra med ufarliggjøring og tillitsbygging. Dette har jeg fått bidra med gjennom hele min tjeneste. Ikke alltid bejublet for det, men alltid trygg på at vi må tenke kirke på en annerledes måte enn det som hadde rådd grunnen tidligere.

At konverteringen måtte føre til et brudd med NMS og en eventuell misjonærtjeneste i deres regi, er forståelig. Men konverteringen hadde sin pris også på andre områder.

Som nyutdannet lærer var det f.eks. vanskelig å få en ordinær lærerjobb i 1964. Dissenterloven satte en stopper for det. Så når jeg til slutt fikk en stilling som lærer for en 1. klasse, fikk jeg undervise i alt så nær som kristendomstimene. Den måtte en ufaglært lærervikar ta, en 19-åring som for øvrig var tydelig på at han aldeles ikke hadde noe eget forhold til kristendom. Da er det interessant å merke seg at det faktisk var soknepresten som til slutt fikk påvirket skolestyret til at det likevel kunne gjøres et unntak, slik at jeg fikk ta hånd om kristendomstimene, til stor glede for både vikarlæreren og meg.

Slik var det på 60-tallet. Slik er det heldigvis ikke i dag. Den gang var det viktig å verne om egne grenser, og definere tilhørighet ut fra det.

I stedet for å være grenseorientert og verne om egne snevre oppfatninger, må vi ta utgangspunkt i det sentrale som kan samle oss alle, Jesus, og Ordet om korset.

Dr. Paul Hiebert snakker om dette som såkalte «bounded sets and centered sets». Mens det i såkalte «bounded sets» er grensene som er viktigst, er det ikke slik i «centered sets». I «centered sets» er det ikke grensene som er viktigst, men retningen, mot eller vekk fra korset. Her gis det rom for det uferdige, rom for å være underveis. Men så lenge vi har blikket vendt mot Jesus, søker stadig større innsikt, i erkjennelsen av at vi forstår både begrenset og stykkevis, er det håp om både vekst i eget liv og samtidig berikelse i fellesskapet med andre.

Vi står plantet i ulike jordsmonn, og er farget av det.

Sånn skal det være, og vi skal være tydelige på det.

Vi henter alle ut vår teologi fra det ene sanne Guds ord, men forstår det ulikt. Det er det som kalles teologi.

Derfor har også min egen definisjon på teologi,

blitt som følger: *Teologi er det begrensede menneskes begrensede forståelse av Guds absolutte ord.*

Bare i erkjennelsen av at sånn er det, kan vi bidra til gjensidig berikelse, og til velsignelse både for oss sjøl og for hverandre.

Vitnesbyrd om å være “den andre”

Jorunn Wendel, prest, Metodistkirken

Det begynte på 50-tallet som barn i Halden. Mine foreldre var aktive medlemmer av metodistkirken, og regelmessig kirkegang var en viktig del av oppdragelsen – noe jeg fremdeles er takknemlig for.

I 4. klasse på Halden pikeskole var tiden kommet for å begynne på Metodistkirkens religions-skole, og det betød fri fra skolens religions-undervisning. Religionsskolen var forberedelse til konfirmasjonen fem år senere, som hos oss var eksaminasjon. Dette var virkelig en eksamen, med 121 katekismespørsmål som skulle kunnes utenat, salmevers og bibelsteder utenat, og de 10 bud rett etter 2.Mos. 20, 3-17 med blant annet å kunne «billedforbudet» utenat. – Man var «annerledes», og måtte stadig forklare hva Metodistkirken sto for, noe som ikke alltid var like enkelt. Den kirke jeg var «født inn i», og stadig er like glad i, var den gang – mer enn nå - et fremmedelement i norsk kristenliv.

Tiden gikk. I ungdomstiden ble jeg «fanget» av ekumenikken. Da opplevde jeg at det å være «den andre», var noe fint og spennende, og lærte at felleskirkelighet var noe fint og verdifullt, og jeg var stolt av å være med i det. Jeg kom med i kirkeakademibevegelsen og engasjerte meg i Studenterforbundet. Vi hadde «Institutt for ekumenisk kontakt» i Oslo. Her var møtene privat, og aktive her var blant annet Peder Borgen, Nils Engelsen, Peder Eidberg, Per Midteide, Peter Wilhelm Bøckmann, Georg Johnson, Dagfinn Kvale. Bønneuken for kristen enhet ved Einar Molland svært sentralt med, kom i stand her hjemme på 60-tallet, og jeg brukte, sammen med andre, sommeren til å oversette og tilrettelegge det skriftlige materialet som kom fra KV.

Jeg deltok på internasjonale konferanser, hvor det å være «den andre» ikke lenger ga mening. «To what confession do you belong» var et vanlig spørsmål når vi presenterte oss for hverandre. Vi

var mange og representerte ulike kirkesamfunn. Selv fikk jeg mange ganger oppleve verdien av å tilhøre en verdensvid kirke.

I 1970 trådte «Lov om trudemssamfunn og ymist anna» i kraft. På den tiden hadde jeg en del lærerjobber sammen med avslutningen av studiene. Inntil da kunne man ikke være lærer og undervise i kristendomskunnskap. Men en generell dispensasjon gjorde at jeg allikevel kunne undervise i dette faget, og det ble opplevd som problemfritt, både for ansettende myndigheter og for meg selv, og jeg hadde mye undervisning i dette faget både på ungdomsskole- og gymnasnivå.

I 1973 begynte min prestetjeneste, og det ble først syv år i Bergen. Det ble nye tider, og mye av opplevelsen av å være «den andre» falt sammen med det faktum at jeg da var den eneste kvinnelige presten i byen. Da jeg – frimodig – søkte om å få delta prestenes eksegetiske gruppe for tekstgjennomgørelser til søndagens preken der, var svaret nei, både fordi jeg ikke var lutheraner og fordi jeg var kvinnelig prest. En stor skuffelse, men som jeg den gang godtok. Det ekumeniske samarbeidet ellers var godt, men de som var med det fra Den norske kirke, var tidligere misjons- eller sjømannsprester, og de så noe lengre enn mange andre da.

I 1980 kom jeg som prest til Bodø. Da var det ikke noe problem å få være med på eksegetiske tekstgjennomgørelser, takket være biskop Fredrik Grønningsæter og det vokste fram et rikt ekumenisk arbeid med både pasjons- og påske-ukene og Olsokdagene, noe som senere er blitt Nordland musikkfestuke. Allikevel kunne jeg oppleve at noen lutherske kollegaer kom sivilt i ekumeniske gudstjenester hvor jeg medvirket, og at jeg bli tiltalt som «frøken Wendel» der jeg rettelig var «pastor Wendel».

I 1996 ble Kirkelig ressursenter for seksuelle

overgrep etablert, og her var NØKK (Norsk Økumenisk Kontaktforum for Kvinner) en viktig pådriver. Allerede før den tid hadde Metodistkirken engasjert seg i slike spørsmål, blant annet med retningslinjer sendt til prestene for hvordan man skulle behandle slike spørsmål. Som «den andre» var det svært meningsfullt å være engasjert i dette viktige arbeidet og hvordan vanskelige saker kunne håndteres.

I 1986 flyttet jeg sørover igjen, først som menighetsprest på Lillestrøm, og seks år senere som tilsynsmann i Metodistkirken, med bosted i Oslo. Her opplevde jeg et godt og naturlig samarbeid med lutherske kollegaer, både i menighetssammenheng og som kirkeleder. Det jeg hadde av problemer i siste tilfelle, gikk på at jeg ikke var mann i den stillingen.

I 1998 kom jeg som menighetsprest til Fredrikstad. Da var allerede den forpliktende samarbeidsavtalen mellom Den norske kirke og Metodistkirken blitt undertegnet året før, og et godt og naturlig lokalt samarbeid fikk bare et enda bedre fotfeste. Her var det naturlig og selvfølgelig å få delta i eksegetiske tekstgjennomgørelser hvor jeg også flere ganger hadde innledninger, og likedan å få delta aktivt både i prekestol og ved nattverdbord. - Nevnte samarbeidssamtale sier at vi kan gjøre tjeneste hos hverandre og at det er en gjensidig anerkjennelse av hverandres ordinasjon. – I 2010-11 hadde jeg et ni måneders vikariat som prostiprest i Borg bispedømme, og fremdeles gjør jeg tjeneste ved behov ved kirkelige handlinger/begravelser samme sted.

Opplevelsen av å være «den andre» er fullstendig vekk hos meg. Rett nok har det tatt vel 60 år fra elev i Halden pikeskole, til fremdeles aktiv pensjonert prest i Metodistkirken. Men jeg er både takknemlig og glad for denne utviklingen. Å være et «fremmedelement» i norsk kirkeliv er jeg ikke lenger, men gleder meg over et naturlig og godt samarbeid og fellesskap.

Duglaus og uskikket

Interju med Ivar Kleumo

Ivar Klevmo vokste opp i en arbeiderfamilie. Foreldrene var baptister. Da han var ca. 15 år gammel ble han døpt og tatt opp som medlem i baptistkirken. Læreren på småskolen forklarte at det var noen andre kirkesamfunn der ute. Noen kalte seg baptister. De var vranglærere. Som andre ungdommer var han opptatt av hva han skulle bli. «Det var to ting som skilte seg ut. Jeg ville enten bli lokomotivfører eller lærer. Hvis jeg tok et tredje år på realskolen, kunne jeg bli lokomotivfører, men hvis jeg tok to år til, fikk jeg artium og da kunne jeg bli lærer. For å få hjelp til å ta en avgjørelse spurte jeg klasseforstanderen min en dag: Hva synes du jeg skal gjøre? - Ta artium du, Ivar og bli lærer. Tusen takk, svarte jeg og bukket.»

Det var ikke så lett å komme inn på lærerskolen. Det krevdes svært gode karakterer. For å få ekstra poeng søkte Ivar et årsvikariat som konstituert lærer på en liten skole i ei bygd nær svenskegrensa. «Etterhvert fikk presten i Idd nyss om at jeg ikke stod i statskirken. Han oppsøkte meg flere ganger når holdt møter på skolehuset, der jeg forøvrig bodde. Han prøvde å overbevise meg om at jeg hadde feil lære. Om jeg ønsket å bli lærer, var det best å tilhøre statskirken. Han innså at jeg ikke var til å rokke og gjorde ikke noe mer med det ettersom skolekretsen ville være kvitt meg når skoleåret var omme.»

For å stille sterkere ved opptak til lærerskolen tok Ivar handelsgymnaset, og han fikk litt arbeidserfaring i diverse kontorjobber før han kom inn på lærerskolen i Oslo. Der ble hans bakgrunn som såkalt *dissenter* også et problem. En dag ble han innkalt til rektor.

«Du er jo ute i praksis og underviser i forskjellige fag», sa rektor. «Men heretter får du ikke undervise i kristendom.» Ivar fortalte dette videre til øvingslæreren sin. «For noe tull. Det bryr jeg meg ikke noe om!», svarte han. Så da fortsatte

Ivar som før. Etter en liten stund ble han innkalt på nytt til rektor: «Jeg har kommet til at du kan undervise i kristendomskunnskap under praksisen likevel, men hold deg til bøkene.» «Ja vel,» hadde Ivar svart, «jeg har ikke tenkt å gjøre noe annet.»

Ivar fikk avgangsvitnemålet fra Lærerskolen og nederst på arket er det krysset av: *Dissenter*. Etter et år som lærer på Bekkelaget skole i Oslo søkte han ledig stilling i hjemkommunen der han etter å ha giftet seg, slo seg ned. Etter en tid ble han oppringt av skolestyrets formann som spurte om han ikke ville melde seg inn i statskirken. Hvis ikke risikerte han å bli oppsagt. Han oppsøkte Ivar hjemme og innkalte ham til møte der det budskapet ble gjentatt. En dag lå brevet i postkassen. «De er herved oppsagt...» Det ble et veldig opprør i bygda. Elevene engasjerte seg og gikk rundt med underskriftslistor og fikk foreldrene til å undertegne, forteller Klevmo. «De var nok glade i læreren sin. Alle, vel 80 skrev under, så nær som én. Han kunne gjerne ha skrevet under, sa han, men han hadde visse hensyn å ta. I tillegg skrev de øvrige seks kollegene et brev der de bekreftet at de ville foreta fagbytte, slik at jeg og en lærervikar, Hans Røed som også var baptist, kunne slippe å undervise i kristendomskunnskap.»

Hva tenkte så Ivar da han fikk en slik oppsigelse i posten? «Jeg ble harm og tenkte at dette måtte jeg gjøre noe med. Det var tungt å bli oppsagt etter en paragraf der ordlyden var: *Syner ein lærar dugløyse eller misfer han seg i teneste eller liv, kan skulestyret gjæva han avskil...*» forteller han opprørt, og fortsetter: «Jeg hadde de beste karakterer fra lærerskolen, gode referanser fra Bekkelaget skole der rektor engasjerte seg for å få meg til å fortsette. Men jeg ønsket å få lærerpost i hjemtraktene mine der både jeg og kona mi var fra, og der hun hadde jobb.»

Foto: Dag Nygård

Ivar og Hans bestemte seg for å reise inn til Skoledirektøren i Oslo for å legge frem saken. Skoledirektøren tok vel imot dem. Ivar hadde forfattet et kortfattet skriv der han ga sin fremstilling av saken. «Jeg var jo bare unggutten. Så jeg sa til skoledirektøren at jeg var litt nervøs og at jeg hadde skrevet ned mine argumenter på et ark.» Så ba han skoledirektøren lese arket før de fortsatte samtalen. Skoledirektøren tok arket og begynte å lese. Da han var kommet et stykke ned i teksten, rettet han seg opp. Ivar husker øyeblikket veldig godt. «Jeg mener å huske at han slo den ene hånda i bordet, men i hvert fall sa han disse ordene: - Dette går jeg aldri med på!»

Ivar og Hans drog lykkelige tilbake med toget til Halden. Det var et absolutt vilkår i loven for at en slik oppsigelse skulle være gyldig, at fagbytte ikke var mulig. Da de ankom Halden stasjon, møtte de et av skolestyremedlemmene og sa til ham: «Det må innkalles til nytt skolestyremøte. Skoledirektøren går ikke med på at jeg sies opp.»

Nytt skolestyremøte ble innkalt og saken ble

diskutert. En kvinnelig lærer som var meget aktiv i statskirken, argumenterte imot dem: Vi kan jo risikere å ha dem som lærere her i 40 år. Underforstått var det altså ikke grenser for hvor mye ugagn vi kunne stille istand. Ivar humrer når han tenker tilbake på dette. Med elleve mot fem stemmer ble oppsigelsen annullert.

«Jeg fikk fagbytte. Tok ansvar for matematikkundervisning og sang- og musikkundervisning. Jeg var musikalsk, spilte gitar og orgel og sang.»

Ivar Klevmo, erklært «duglaus og uskikka» fordi han var dissenter, ble tre år senere tilsatt som skolestyrer ved samme skole. Etter ytterligere tre år ble han øvingslærer ved nyopprettede Halden lærerskole og fra 1966 bedt om å være leder for øvingslærertjenesten ved samme institusjon. Han ble i denne stillingen til han gikk av med pensjon i 1993.

Intervju og tekst: Dag Nygård

Sammen med alle de hellige

Lemma Desta, koordinator, Flerkulturelt kirkelig nettverk

Kristen tro er tuftet på det som skjedde med Jesus, han som er Kristus, den salvede Guds Sønn og verdens frelser. Hans fødsel i en stall i Betlehem, oppvekst i Nasaret, fristelse i ørkenen, hans tjeneste i Israel, lidelse, korsfestelse, død, begravelse og oppstandelse. Alt dette får vår oppmerksomhet gjennom litteratur, kunstverk, ikonografi, og ikke minst forkynnelsen i de kristne høytidene jul og påske.

Pinsen er derimot en nesten glemt høytid. Den synes også å være forsømt både i teologien, forkynnelsen, litteraturen og selve høytidsfeiringen. Når feiret du sist pinsehøytid med like sterkt fokus på festens innhold som ved høytidene jul eller påske? Hensikten med denne artikkelen er ikke å argumentere for en storslått pinsefeiring, men å framheve betydningen av pinsen og behovet for et større fokus. Jeg ønsker også å invitere til felleskap og pinsefest på tvers av kulturer og konfesjoner. Et av de problemene med pinsehøytiden, er at den er glemt og synes å være en høytid for spesielt interesserte, særlig pinsevenner. Dette må vi ta oppgjør med. Pinsen er like viktig for alle kristne. Høytiden er en viktig del av kristen tro og fortjener derfor stor oppmerksomhet.

Hele det kristne budskapet (evangeliet) har stor plass i pinsefortellingen. Enheten blant troende står også sentralt. Disse to, både forkynnelsen av evangeliet og kristen enhet, er som to sider av samme sak. Det er gjennom forkynnelsen av evangeliet kristne menigheter blir til. Når disse menighetene er etablert, må de stå sammen i en enhet med andre menigheter, slik at verden kan komme til tro igjennom menighetens forkynnelser. Alt sammen er et verk av Den hellige ånd.

Når vi snakker om pinsen, kan vi ikke se bort ifra fortellingen om hvordan pinsedagen fant sted. Evangelisten Lukas beskriver det i Apostlenes gjerninger. Selv om pinsedagen kom med mange ekstraordinære hendelser (lyden, ilden, språkene,

folkemengden), har jeg lyst å lede oppmerkso-mheten til den forkynnelsen apostelen Peter og de andre apostlene bar fram. Peter forkynte hvordan Den hellige ånds verk var en oppfyllelse av profetier i Det gamle testamentet. Jesus fra Nasaret var oppfyllelsen, han som døde i lovløses hånd, men ble reist opp av Gud. Apostlenes forkynnelse var som ild og lyd fra himmelen. De stod fram for Israelfolket, både jøder og andre folkeslag, for å fortelle dem at denne Jesus som de hadde korsfestet, har Gud gjort til både Herre og Messias. Dette forkynte de helt uten frykt. Pinsedagen handler derfor om forkynnelsen av evangeliet om Guds frelsesplan i Jesus Messias. Forkynnelsen av evangeliet kan ikke gjøres uten Den hellige ånds makt og innvirkning. Mange steder i verden i dag er pinsen og Den hellige ånd misforstått. Ånden forveksles med åndelige følelser og åndens glede forveksles med verdens glede. Selvfølgelig skaper Den hellige ånd glede, men den gleden han skaper i alle som tror, kommer gjennom visheten om frelsen i Jesus Kristus. I Bibelen leser vi at forkynnelsen stakk dem i hjertet, de som hørte på. Mange tusen mennesker ble omvendt denne dagen.

På den annen side handler pinsedagen om enhet og felleskapet mellom apostlene og alle kristne. Jesu disipler måtte i likhet med mange andre gjennom ulike erfaringer for å lære meningen med de kristnes samhold og enhet. Enhet og kjærlighet hører sammen. Var det noe Jesus minte dem om til slutt, så var det dette: De skulle elske hverandre og tjene hverandre i kjærlighet.

Før Jesu død strevde apostlene med å holde sammen. Det var sterke indre spenninger dem imellom. Men etter oppstandelsen virker det som noe nytt hadde kommet mellom dem. De hadde begynt å holde sammen. På pinsedagen leser vi at disiplene var samlet på et sted. Og de ble alle fylt av Den hellige ånd og alle begynte de å tale i ulike språk og tungemål. Selv om Peter stod for talen, skriver Lukas at de alle sammen steg fram

for å forklare og forkynne evangeliet. Videre leser vi hvordan det apostoliske fellesskap, det som vi i dag kaller kirke, ble til. Enheten mellom de mange tusen kristne, stod helt sentralt. Ut av forkynnelsen ble det født et fargerikt fellesskap som holdt sammen og de hadde alt felles. De delte alles gleder og sorger, behov og rikdom.

Hva vil dette si for kristne kirker i verden og i Norge i dag? Hva betyr pinsen for oss?

Vi lever i en tid hvor hele kloden er vevd tett sammen gjennom handel, teknologi, masse-media, internasjonal migrasjon. Impulsene og innflytelsene flytter på seg i alle retninger. Religiøst og kulturelt mangfold blir vanligere alle steder. Samtidig lever vi i en verden som grovt sett er delt mellom de rike og fattige, mellom relativt stabile land med gode levekår og mange land som strever med dårlig styresett, konflikter og ustabilitet. Ulikhetene og urettferdighetene er igjen årsak til skarpe skillelinjer og frykt. Ekstreme ideologier av både nasjonalistiske eller religiøse karakter bruker vold og påfører skader som igjen forsterker frykten mellom menneskegrupper. Verden og menneskeheten tørster for fred og rettferdighet mellom folk og land. Felleskap på tvers av forskjeller og framgang for alle, er noen av vår tids største behov. Det er nettopp dette evangeliet har å by på. Kirkene gjennom sin forkynnelse og enhet skal bringe det gode budskapet for vår verden, vår tid. Det er nettopp derfor kirken ble født og er blitt til, og det er nettopp derfor Den hellige ånd er i verden.

I pinsen ferier vi starten på den kristne tro som har blitt spredt fra jødefolket til alle folkeslag. Dette var også Guds plan. Den kristne kirke er kulturbærer i den forstand at troen oversettes til ulike språk og kulturelle former. Enhver skal få møte kristen tro på sitt eget språk, akkurat som pinsedagen. Møtet med kristen tro krever ikke brudd med kulturell identitet. Det finnes ikke et hellig eller utvalgt språk for kristen tro. Den må oversettes og formidles videre. Trosidentitet bygges på den kulturelle og/eller språklige identiteten. Dermed er kulturelt mangfold et naturlig og berikende element for kristent tro. Men i konteksten av migrasjon, der det blir brudd på den kulturelle identitet, dannes det flere menigheter av innvandrere. De har til hensikt å bevare troen i det nye landet og skape en arena for trygghet. Mange tror disse menigheter er

segregerende. De kan på en måte være det, dersom de ikke møter verken det store samfunnet eller andre menigheter i samme situasjon. Derfor er det et stort behov for møteplasser for migrant-menigheter seg imellom, og mellom migranter og kirkene i Norge.

Flerkulturelt kirkelig nettverk i Norges Kristne Råd i samarbeid med flere menigheter arrangerer pinsefestival i Oslo for fjerde gang. Den flerkulturelle Pinsefestivalen 2017 skal finne sted mandag 5. juni 2017 i parken på St. Hanshaugen i Oslo. Vi benytter anledningen å samles til en økumenisk og flerkulturell pinsefeiring. Målet med arrangementet er å skape en møteplass for byens mangfoldige befolkning i anledning Pinsehøytiden. Vi vil bidra til nye kontakter, vennskap og fellesskap på tvers av kulturer og konfesjoner. På Pinsefestivalen samles ortodokse, katolikker, protestanter, nordmenn, europeere og folk fra hele verden. Det kulturelle mangfoldet som finnes i Norge framheves. Flere menigheter inviteres til å presentere sitt arbeid, mens det pågår aktiviteter av musikk, sang, dans på en scene parallelt med salg av mat fra ulike land. Mange migranter og deres menigheter ser fram til og gleder seg til pinsefestivalen. Men, gitt at pinsehøytiden er nesten en glemt kristen høytid, og mange benytter seg av langhelg på reise, stilles spørsmål om de norske kristnes deltakelse. I den norsk integreringsdiskusjonen hører vi innvandrere stille spørsmål om hvor de norske de skal integrere seg med, er. Jeg håper dette ikke blir tilfelle med kirkene.

Justification - Does it still matter?

Walter Klaiber, biskop emeritus, Metodistkirken i Tyskland

Ecumenical and Methodist reflections after the Joint Declaration on the Doctrine of Justification and 500 years of Reformation

«To be justified – that used to be the most important thing!» With these words Martin Walser, the well-known German novelist, started his lecture «Justification. A Temptation,» which he gave November 9, 2011, at Harvard University. His phrasing «that used to be» gives a clear indication that in our days, it is no longer important to be justified. In Walser's words: «What remains is having to be right. Being right has become the substitute for being justified»¹. One reason for this is that people no longer know or recognize an entity which would have the authority to justify them. Again, Martin Walser: «Justification without religion becomes the insistence of being right»². People no longer expect justification from «above». «Today it is enough that one is doing well. That covers the need for justification.»³

But is Walser's analysis accurate of our present situation? The German philosopher Odo Marquard some years ago already described a ubiquitous demand for justification. Everything needs to be justified: the family, the state, politics, gender, education, work, leisure, eating meat or organic vegetables, child care, and even trivial things like your shirt or your bathing suit. Marquard called this the «tribunalization of the reality of modern life».

In the Internet, I found the following anonymous blog:

Do not want to justify myself any longer. Yes, indeed, that is it. I do not want to justify myself any longer. Why oh why have I to justify myself for everything? If I write something, I must justify myself. If I don't write anything I must justify myself, too. I cannot escape. I can do nothing but justifying myself, no matter what I

am doing. I have to justify myself for everything.

This kind of expressing one's despair about the necessity and inability to justify oneself may be an exception. But it is symptomatic for the constraint many people feel – often unconsciously – that they have to prove their right to exist. «Ultimately, the burden of justification leads to one overwhelming question: By what right are you at all, rather than not?»⁴ And people try to answer this question by pointing out what they do, what they achieve, what they have, or who they are. But those who are no longer efficient, wealthy or healthy suffer from the pressure to prove that they have a right to exist.

This seems to be the right time for the doctrine of justification. «The claim that human beings are not justified based on their merits and works but by faith alone could be a fundamental criticism of all destructive tribunalizations.»⁶

But there are two open questions: Are we able to communicate this message in a way that it can be understood by the people. And: Was the doctrine of justification originally meant to answer questions like these?

Let us start with the second question. As you may know there are considerable doubts in the exegetical community whether Paul in his writings had this kind of problems in mind. Already more than fifty years ago Krister Stendahl, New Testament Scholar and Bishop of the Church of Sweden, criticized an interpretation of the doctrine of justification which is shaped by «the introspective view of the West» and led by the question how the life of an individual may be justified before God.⁷ In his view, Paul used this doctrine as a tool to justify his mission among the Gentiles. And since this mission was generally recognized already one generation after Paul the doctrine of justification has accomplished its task. Scholars like E.P.

Sanders, J.D.G. Dunn, T.N. Wright and others extended this approach in different directions and developed what is called the «New Perspective» of the doctrine of justification.⁸

The crucial point of this new perspective is a new interpretation of the phrase *erga nomou, works of the law*. These *works* have allegedly nothing to do with the good works, through which people in medieval times believed to earn eternal salvation, an idea which was one of the main targets of Luther's polemic against the teaching of his church. And they have nothing to do with the demands of the *Leistungsreligion* of our days, the achievement orientated religion of the modern meritocracy, which were seen in the last century as an actual equivalent to the works of the law in Paul. Instead, works of the law are seen as those prescriptions of the law which form the core of Jewish identity, the so-called *identity* or *boundary markers* of the Jewish community: circumcision, Sabbath commandments and some basic dietary laws. What was at stake in Paul's controversies about justification was not the question how an individual could be saved but the question who belongs to the Christian community. The modern equivalent could therefore be the question how inclusive the church should be and what signs are necessary to show who belongs to and who not.

Therefore, the first step to answer the question whether the doctrine of justification still matters would simply be: What was its original meaning in the teaching of Paul and what were the biblical roots of it?

1. The message of justification and its biblical roots⁹

When Paul phrased his doctrine of justification he did not invent a totally new paradigm. His language of justification derives from two sources in the Old Testament. It is crucial for us to understand this doctrine by taking a closer look at this background.

In the beginning of his letter to the Romans Paul sets out the topic of this letter. He states why he proclaims the gospel to all people with joy and «without shame». He does this because the gospel «is the power of God for salvation to everyone who has faith, to the Jew first and also to the Greek.» And he gives the reason why

the gospel is power for salvation: «For in it the righteousness of God is revealed through faith for faith» (Rom 1:16f). Later readers, especially the young Luther, were surprised that the public enactment of God's righteousness could be the reason for salvation. They rather feared that this may be the reason of condemnation for all!

But looking at the meaning of the Hebrew words which are behind the Greek notions and their Indo-European equivalents we will find the explanation: Paul frames his topic by analogy with Psalm 98:2: «The Lord has made known his salvation; he has revealed his righteousness in the sight of the nations»¹⁰. The Hebrew word *sedāqā* which is rendered in English with *justice* or *righteousness* and in Norwegian with *rettferdighet* is paralleled by the Hebrew equivalent for *salvation* or *redemption* (Norwegian *frelse*). That shows what righteousness in the biblical context means: God's righteousness guarantees the life-friendly order of this world. It is also the basis for life in the community of the people of God, characterized by a caring and nurturing attitude to vulnerable and poor people. Many psalms highlight how God's care for creation and his salvific ordering of the society are coherent. For example, Psalm 33,4f: «For the word of the Lord is upright, and all his work is done in righteousness. He loves righteousness and justice; the earth is full of the steadfast love of the Lord.» God's righteousness is also shown in his rescuing his people from dire straits and the liberating victory over enemies and oppressors (cf. Judges 5:11).

It becomes clear: For Israel God's righteousness and mercy were not opposing but complementary dimensions of his love. That is best shown in Daniel's prayer in Dan 9,16-18: «O Lord, in view of all your *righteous acts*, let your anger and wrath, we pray, turn away from your city Jerusalem, your holy mountain; because of our sins and the iniquities of our ancestors, Jerusalem and your people have become a disgrace among all our neighbors. ... Incline your ear, O my God, and hear... We do not present our supplication before you on the ground of our righteousness, but on the ground of your *great mercies*.» Therefore, in the Psalms not only people who claim to be innocent but also those who know they are guilty can put their hope in God's justice and righteousness (Ps 40:11; 51:3-16; 143:1f). God's

righteousness is nothing but the liberating Yes that God speaks to his people and to all who set their hope in him.

That is the background of Paul's thesis in Romans 1:16f that the gospel has the power to save because it reveals God's righteousness. Through the gospel God declares his saving Yes to all humankind. And Paul expands this thesis in Romans 3:21, explaining that God's righteousness has been disclosed in Jesus Christ. Christ personifies God's Yes and Romans 3:25 illustrates how this Yes overcomes the No which threatens us: God showed his righteousness in the death of Jesus Christ. That does not mean God first had to demonstrate that he is ready to punish to let then his mercy reign freely. This interpretation is a persistent misunderstanding that is difficult to overcome. God shows his righteousness precisely by taking upon himself through Christ the fatal consequences of human guilt and thus disabling the No that speaks against us. This is the way God manifests the reality and efficacy of his Yes. He is righteous by justifying those who have faith in his Yes in Christ (3:26).

But what does it mean to be justified before God?

To understand the biblical meaning of justification it is helpful to go back and to understand how the courts in Ancient Israel framed their verdict. If it turned out in the hearing that the accused was innocent, the verdict was: *You are righteous* (Prov 24:24). The NRSV translates this phrase in Prov 24:24: *You are innocent*. But that describes what we would say. In modern European thinking the defendant would plead *Not guilty* and the verdict would be: *You are innocent*. But this is different from what the Hebrew phrase says. *You are righteous* is a *positive* statement, *you are innocent* is the *negation of the negative* accusation (*not guilty*).

Two points are important when considering the difference:

1) The judgement in Ancient Israel makes a positive statement about the accused: You behaved blamelessly and were loyal to the community. It does not just say No to the charge but Yes to the person.

2) This leads to a second point: With this judgement, the person is fully rehabilitated and accepted in the community. The main consequence of a pending charge or a negative sentence was an exclusion from society. And this included the risk of social death. That is why so many Psalmists lament that they have been abandoned and outlawed and plead for God's judgment. Justification therefore is not only acquittal from an accusation. It means freeing the accused for life in society.

This shows how revolutionary and controversial Paul's statement was that God «*justifies the ungodly*», i.e. the evil-doer (Rom 4:5). Justifying the guilty was forbidden in the Old Testament (Isa 5:23; Prov 24:24; Ex 23:7). Not only would the culprit get off lightly without a just punishment, but he or she would also remain integrated in the community and infect it with the evil he or she had done.

In fact, for Paul justifying the ungodly did not mean letting the sinner get away with his or her sin. No. Through the life and death of Jesus Christ God takes the guilt upon himself, disposes of it and thus makes the person capable of reentering the community with God. That is why the connection between Jesus' vicarious death and justification is so important for Paul.

Jesus, too, spoke about justification as God's act which frees people for a new life with God. In the parable of the Pharisee and the tax collector (Luk 18,9-14) he describes a tax collector who was «standing far off» and «beating his breast and saying: 'God be merciful to me, a sinner!'" And he ends the story with the assurance: «I tell you, this man went down to his home justified rather than the other.» His sin is forgiven; he can go home liberated for a new life with God.

This is even clearer exemplified in another story Jesus told. Although the word itself is not mentioned the story may be the most graphic illustration of justification in the entire New Testament. It is the parable of the Prodigal Son (Luk 15,11-36). The young man comes back to his father's house with the confession on his lips: «Father, I have sinned against heaven before you; I am no longer worthy to be called your son». He is met by his father who saw him while he was still far off and ran and put his arms around him

and kissed him. And the father says to his slaves: «Quickly, bring out a robe – the best one – and put it on him» – the sign of honor and value; «put a ring on his finger» – a signet ring as sign of trust and authority «and sandals on his feet», the sign of a free man. And then «get the fatted calf and kill it, and let us eat and celebrate; for this son of mine was dead and is alive again; he was lost and is found» – the feast as expression of a full return to the community.

This is justification: Forgiveness of past guilt, but above all liberation for a new life, inclusion into the communion with God and others and authorization to live as representative and witness of God and his love! Some people point out that in these parables Jesus speaks about forgiveness of sins and justification without telling about the necessity of his expiatory death. That is true and may caution us to claim that God *had to* sacrifice his son to forgive the sin of humankind. But it is also true that the one who gave us these stories was executed on the cross just because he told such stories! And therefore, after Easter, his disciples realized that his death was the decisive step of God to deal with the sin, the enmity and the insurrection of human beings by taking the consequences on himself through his son.

But what does this mean for the challenges the so-called New Perspective poses to the exegetical and actual interpretation of the doctrine of justification.

I will mention three results from this discussion:

1) The opponents of Paul in Galatia and probably also those who came from James to Antioch did not claim that a person had to fulfill all the commandments of the law in order to earn heavenly salvation. Their concern was that the newly converted Christians from a pagan background should be included into the people of Israel and God's covenant with them. Therefore, they insisted that these people should also follow the basic requirements for those who belong to the community of Israel, especially circumcision, observance of the Sabbath and some basic dietary laws. The *erga nomou* meant those *identity* or *boundary markers* for the people of Israel. It was Paul who had to warn the Christians in Galatia that if they started to follow this way they would have to observe the whole law (Gal 5,3).

2) For Paul there was much more at stake than the question «who is in» the community or «who is out». Or more precisely: For him this question leads to the much more fundamental one: How do I see myself before God. Do I put my trust on what I have done by being circumcised or observing the Sabbath *or* on God's saving act in the death and resurrection of Jesus Christ? In short: I think the classical Lutheran interpretation of the doctrine of justification which was renewed by Bultmann and his students and many Catholic biblical scholars in the 20th century was fundamentally right even if some modification may be necessary. A careful analysis of Gal 3, Rom 3 and 4 and Phil 3 would show this. I will give only two additional proof points for this: (1) Paul counters the claim to be circumcised not with the reference to baptism as the Christian identity marker but with his insistence on the fundamental importance of *faith* as the expression of a new existence before God. (2) Paul describes the opposite of an existence before God which is characterized by faith in Christ Jesus as *boasting in the flesh* (Rom 3,27; Phil 3,4). Here are two opposite ways of living before God and humans: To trust in one's own achievements, be it due to the obedience to the prescriptions of the Law or based on whatever I may boast of (cf. 1Cor 1:29), or to trust in God's gracious action in Jesus Christ.

3) Considering the biblical background of Paul's doctrine of justification and the results of recent exegetical research two modifications of the traditional understanding of the doctrine of justification seem to be necessary. The message of justification does not only stress the question of forgiveness of sins and coping with the past as this was often seen in Protestant theology and preaching. To be justified means being set free for life – for a life with God and within a community of people who live together by the grace of God and whose hearts are filled with the love of God through the Holy Spirit (Rom 5:5). The *Lutheran simul iustus et peccator* is a cherished pastoral concept and an important consequence of the theology of grace we find in Paul. But it should not be made the shibboleth for genuine fidelity to the Gospel, because at least in its static version it may contradict the optimism of grace we find in Paul, too!

And this is my second modification: The social

and the ecclesiological aspect of the message of justification was much more important for Paul than for traditional Protestant teaching. When I told a New Testament professor in Tübingen that the subject of my dissertation would be the relationship between justification and church in Paul's doctrine he shook his head and said: What an awkward theme! There is no relation between the two; justification has to do with the salvation of the individual and nothing with the church. I hope I have proven that this is not true,¹¹ and the development of recent research is supporting my thinking: The doctrine of justification is of great importance for the question how inclusive and open the church should be for people from a different background and for the way how people with different gifts and skills, different social background and religious imprinting are honored and integrated in the church. And it is of great importance for the unity of the church. This leads to my second point:

2. The ecumenical relevance of the Doctrine of Justification

The ecumenical relevance of the doctrine of justification did not start just recently with the Joint Declaration on the Doctrine of Justification. From the beginning, it was the cause of tensions and conflicts but also the basis of efforts to reach agreement and mutual consent. The story Paul shares in Gal 2,7 how James, Cephas and John gave Barnabas and him «the right hand of fellowship» at the meeting of the apostles in Jerusalem is the first report of full communion on the basis of reconciled diversity. Unfortunately, they didn't draft a document which described the particulars of their differentiated consensus – the Apostles' Decree of Acts in 15,28f was obviously resolved later. Therefore, shortly after that, the fellowship between Jewish and Pagan Christians failed because of differences over table communion.

His letter to the Galatians testifies how fiercely Paul struggled for the truth of the Gospel and the freedom it gives to those who believe in Christ. This is well known, and Luther and other reformers took encouragement from it to battle for the doctrine of justification against its distortion by the prevailing teaching of the church of their time. But what was often forgotten is the fact that Paul never gave up striving for the visible unity of the church, too. The letter to the Romans was written with ecumenical intent: First to reconcile

the different groups of Christians in Rome, but also in view of Paul's future visit in Jerusalem. He hoped that the result of the collection may be acceptable to the church there and would seal a new covenant between the Church of Jerusalem and Paul's mission churches.¹²

Unfortunately, we have every reason to assume that his mission to Jerusalem failed. But his letter to the Romans should have been a clear signal that Paul's struggle for the truth and his strive for visible unity where not alternatives between which you have to choose. But many Protestants seem to have read only Romans 1-8. So, they forgot both, Paul's concern for Israel and his insistence on unity. Therefore, the protestant zeal for truth has caused a spirit of discord which has led to a total fragmentation of this part of Christianity. This, indeed, is one of the problematic consequences of 500 years of reformation. Of course, the unity Paul had in mind was not unity through unconditional surrender under the leadership of one bishop. But what he envisioned was not only a spiritual unity which has no practical consequences and cannot be perceived by people from outside, a tendency which is rightly criticized by Catholics of Protestant ecumenical efforts, including the model of the Leuenberg Concord.

How can the *Joint Declaration on the Doctrine of Justification* (JDDJ) be a helpful tool? The Doctrine of justification will no longer serve as boundary marker for Protestants which indicates that we are not Roman Catholics. That was one of the reasons why the protest against it was so pronounced.¹³ It could be a clear signal that we are of one mind in the most important question of our faith and could be the foundation for working together. This common understanding is very important when facing the challenge of explaining to people what the core of our message is and what we want to share with them.

But sometimes I have the impression that we deal with the JDDJ as if we have settled an old feud of our great-grandparents and are happy to return now to our present agenda. I still cannot understand how it is possible to sign this Declaration and not to be ready to accept all who joined the agreement at the Lord's table. But we should not just blame the Catholics. That the Vatican only quotes its own documents and no ecumenical

agreements is to be expected. But that the EKD, too, published its pamphlet *Rechtfertigung und Freiheit* (*Justification and Freedom*) without mentioning the JDDJ and discussing its ecumenical implications is surprising¹⁴. Maybe the Anniversary of the Reformation and the association of the World Communion of Reformed Churches with the Joint Declaration on the Doctrine of Justification in July 2017 will generate a fresh momentum. What we owe to the world is a joint declaration on the *Gospel of Justification*, the message we want to share with the people of our time.

3. The relevance of the message of justification for people of today.

To be justified still matters – that could be the impression when we look at all the phenomena we described at the beginning of this paper. But obviously, the message of justification is not the kind of preaching and teaching which attracts the people of our time. If at all, they are intrigued by a health-and-wealth-gospel. In pastoral care, I discovered something strange: Even evangelical people who sang the praise of unconditional grace all their life when they become old and home bound or suffer under dementia begin to complain that they are no longer worth anything because they can no longer work for others. Or they speak suddenly only about all they have achieved in their life and remember especially situations where they were successful. Is justification though accomplishments («works-righteousness») deeply rooted in the subconscious mind of human beings?

Maybe we have to go back to the basic frame in which Paul sees his message of justification. In Romans 1:16f he says: The Gospel has power to save because God's righteousness is revealed in it. Translated into the language of today, we could say: In the Gospel of Jesus Christ God says Yes to us. He says Yes although his No against all injustice and unrighteousness is still valid (Rom 1,18). But in Jesus Christ he has taken this No upon himself and made way for his Yes.

A song of the Catholic priest Diethard Zils captures precisely the yearnings and needs that people have today to which the message of justification may be the answer: *Say Yes to me when everyone says No to me, because I failed so often*.¹⁵ I think it is still a basic need of human

beings to find a counterpart and partner who says Yes to us and to our life despite all the shortcomings and mistakes we make. And the Good News which is conveyed through the entire Bible and brought to the point in the doctrine of justification is: God says Yes to you! Through life and death of Jesus Christ he has authenticated that this is true for you no matter how many Nos you may hear around you and even within you.

God says Yes to you! That is true for the elderly, for the handicapped and for all who no longer function as before. He says Yes to those who in our society get the impression that their life is of no use and worth nothing, who say: I don't belong anymore. The message of justification tells them: God accepts and honors you, therefore you belong to.

God says Yes to you! That is true for all who failed and find themselves guilty. It is true for those who destroyed something in the life of others which cannot be repaired and for those in whose lives something is broken which cannot be healed. It is true for those who quarrel with God, because he seems to have destroyed the dream of their life. The message of justification assures: God says Yes to you and has taken upon himself the burden of your guilt and your suffering, every fault and failure of yourself or of others that poisons your life.

God says Yes to you! That is true for all the young people who often look with sorrow into the future and ask themselves: Does my life matter at all? Will I amount to anything? It is true for those who struggle often desperately for recognition and appreciation in their peer group, not always by healthy methods. But the message of justification tells them: God says Yes to you. He knows your weaknesses and focusses on your strengths. He wants to use the gifts he has put in your life to develop something that is helpful for others and gives joy and meaning to you and honors Him.

God says Yes to you! That is also true for those who have accomplished and achieved something in their lives. Performance is not belittled by the message of justification. The question is only: What do your achievements and your success and your money do to yourself? God says Yes to you – not because you are so efficient, so

successful, so rich or so attractive, but because you are his beloved child. Therefore, he rejoices with you when your competence, your skills and your success are the source of joy and gratitude in your life and that of others.

God says Yes to you! That holds true even for those who are dying, those at the end of their life. No matter how they judge the balance of their life, be it positive or negative, decisive is: God says Yes to you. You can trust him; your life is secure in his love even when you die.

To sum up: The message we want to share with the people of today is: *Because God says Yes to us we can live*. And we invite them to respond to God's Yes with their own Yes. This answer will open up a whole new world to experience the power of his love.

There are other implications of God's justifying verdict: *Because God justifies we can do what is just*. It is not by chance that Romans 12 and 13 come right after the great exposition of God's justifying and saving work in Rom 1-11. Here Paul outlines an ethic of love following the footsteps of Jesus as consequence of the "mercies of God" (12:1f). Unfortunately, only Rom 13:1-7 was considered seriously in many Protestant camps and 12,9-21 often neglected. We would phrase Rom 13:1-7 differently today, but the passage could still serve as a reminder and stimulus to support and to join all forces in the society who work for more justice and peace.

And a last implication: *Because God justifies us we can give others their due*. This may be a surprising conclusion because we know that Paul himself fought strongly for what he thought to be the truth of the Gospel and would not easily compromise on it. That is true. Wherever there was the danger that something else beyond faith in Jesus Christ was declared necessary for salvation Paul resisted uncompromisingly for the sake of the unmistakable validity of the grace of God. But as Romans 14 and 15 show: On this side of the divide he pleads that all should "be fully convinced in their own minds" (Rom 14,5). Paul is not of the opinion that people should be conscripted into the freedom of the Gospel as he or his followers see it. Romans 14 and 15, too, were not always fully considered, unfortunately exactly by those who wanted to be particular

serious with the doctrine of justification.

Concluding, I see three major challenges for us today:

1. To study and teach the full scope of the biblical message of justification. The book "Biblical Foundations of the Doctrine of Justification: An Ecumenical Follow-Up to the Joint Declaration on the Doctrine of Justification", published in 2012, may serve as a useful guide for further studies.¹⁶

2. To find ways to share this message with the people of today. We will no longer be able to achieve this only by preaching and teaching. We must live this, personally, and especially in our churches and faith groups. People of today often are only able to believe in God's Yes and his gracious acceptance when they experience this Yes within the fellowship of a loving community. This does not render the proclamation of the gospel by word unnecessary. We have to name the name. But words need the context of lives shaped by love and grace.

3. To live the unity which is grounded in our common understanding of the Doctrine of Justification. What was written on paper has to be lived together in the context of the challenges of our society. We need to find means how to express this unity in our life together and to live it under a common mission – not in uniformity, on the contrary, by using our diversity as different gifts and tools to reach out to different people, but nevertheless showing: we live by the same message and serve the same Lord.

Noter

1. Martin Walser, *Über Rechtfertigung. Eine Versuchung*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt 2012, p. 29

2. Walser p. 32f

3. Walser p. 41

4. Odo Marquard. *Unburdenings: Theodicy Motives in Modern Philosophy*. In: Marquard, In Defence of the Accidental. Oxford: Oxford University Press 1989, p. 8f.

5. Marquard, *Unburdenings* p. 8

6. Matthias D. Wüthrich, *On Justification and Beyond – An Attempt*. In: Christophe Calamet, Hans Christoph Askani, The Wisdom and Foolishness of God. First Corinthians 1 - 2 in Theological Exploration, Philadelphia: Fortress Press 2015, 239-259; here p. 242.

7. Krister Stendahl: *The Apostle Paul and the Introspective Conscience of the West*. In: Harvard Theological Review 56 (1963), p. 199–215

8. I can only mention some of the most influential works: E.P. Sanders, Paul and Palestinian Judaism: *A Comparison of Patterns of Religion*. London: SCM 1972; E.P. Sanders, *Paul, the Law, and the Jewish People*. Philadelphia: Fortress Press 1983. J.D.G. Dunn, *The New Perspective on Paul. Collected Essays*. Tübingen: Mohr Siebeck 2005; N.T. Wright, *Justification. God's Plan and Paul's Vision*. Downers Grove IL: IVP Academic 2009. Critical Assessment cf. Stephen Westerholm, *Perspectives Old and New on Paul. The «Lutheran» Paul and his Critics*. Grand Rapids, Mich: W.B. Eerdmans 2004.

9. I have expounded my view more extensively in: Walter Klaiber, Gerecht vor Gott. *Rechtfertigung in der Bibel und heute*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2000 (ET: *Justified Before God. A Contemporary Theology*. Nashville: Abingdon 2006); W. Klaiber, Art. Gerechtigkeit I. Biblisch 2. Neues Testament, RGG III, 42000, 704f; Art. Gerechtigkeit Gottes III. Neues Testament, RGG III, 42000, 720f; Art. Rechtfertigung II. Neues Testament, RGG VII, 42004, 98-103; and more recently: *The Biblical Foundations of the Doctrine of Justification*. New York: Paulist Press 2012 (Deutsche Fassung: W. Klaiber (ed.), *Biblische Grundlagen der Rechtfertigungslehre*. Leipzig: EVA; Paderborn: Bonifatius 2012).

10. NRSV translates rather loosely: «The Lord has made known his victory; he has revealed his vindication in the sight of the nations». In Norwegian: «Herren har gjort sin frelse kjent, åpenbart sin rettferd for folkenes øyne».

11. Cf. Walter Klaiber, *Rechtfertigung und Gemeinde. Eine Untersuchung zum paulinischen Kirchenverständnis*. FRLANT 127. Göttingen:

Vandenhoeck & Ruprecht 1982.

11. I have dealt with the ecumenical relevance of both, Galatians and Romans, in my commentaries: W. Klaiber, Der Galaterbrief. *Die Botschaft des Neuen Testaments*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Theologie 2013; Der Römerbrief. *Die Botschaft des Neuen Testaments*. Neukirchen – Vluyn: Neukirchener Theologie 2009; 22012.

13. The history of the formation of the JDDJ and its controversial reception is documented in: Friedrich Hauschildt, Udo Hahn, Andreas Siemens (ed.), *Die Gemeinsame Erklärung zur Rechtfertigungslehre. Dokumentation des Entstehungs- und Rezeptionsprozesses*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2009.

14. *Rechtfertigung und Freiheit. 500 Jahre Reformation 2017. Ein Grundlagentext des Rates der Evangelischen Kirche in Deutschland (EKD)*, Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus 2014, 42015.

15. «Sag Ja zu mir, wenn alles Nein sagt, weil ich so vieles falsch gemacht» (Gesangbuch der Evangelisch-methodistischen Kirche 2002, 22009, Nr. 299).

16. New York, Mahwah NJ: Paulist Press 2012, written by an international and ecumenical group of scholars. German edition: Walter Klaiber (ed.), *Biblische Grundlagen der Rechtfertigungslehre. Eine ökumenische Studie zur Gemeinsamen Erklärung zur Rechtfertigungslehre*. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt; Paderborn: Bonifatius 2012.

Huordan forholder luther-ske kirker seg til Augustanas fordømmelsesutsagn i dag?

Halvor Nordhaug, biskop, Den norske kirke

Reformasjonen var fra første stund en bevegelse som måtte tydeliggjøre sitt anliggende gjennom å avgrense seg mot andre oppfatninger. Det viktigste lutherske bekjennelsesskriftet, Confessio Augustana fra 1530 (forkortet: CA), inneholder da også noen polemiske utsagn der avvikende lærer fordømmes. Disse utsagnene finner vi i flere artikler. Se oversikten til sist i foredraget.

Den store utfordringen her er naturligvis at flere av dem som fordømmes er kristne, men med andre oppfatninger enn CA selv. Dette reiser naturlig det spørsmål som overskriften stiller.

Å bekjenne er også å fordømme

Fordømmelsene i CA virker unektelig fremmede på oss i dag. Det er ikke slik vi snakker om troen, og heller ikke slik vi omtaler kristne som tenker og taler annerledes. Vi liker ikke fordømmelser, men vil heller uttrykke oss positivt. 1500-tallets teologiske sjargong er oss ganske fjern. Er det bare en fordel?

Når vi nå i 500-årsmarkeringen av reformasjonen tar for oss CA sine fordømmelser, så la meg da som lutheraner først prøve meg på noe så håpløst som et forsvar for fordømmelsene.

Å si noe positivt er alltid også å avgrense seg negativt. Å bekjenne seg positivt til den kristne tro innebærer å avgrense seg mot – og forkaste! – den motsatte tro. Den som ikke kan avvise, mangler også evnen til å bekjenne, eller i det minste til å tenke klart.

Å bekjenne troen har alltid handlet om det viktigste i våre liv, om Gud og menneske og om verden, om skapelse, frelse og muligheten for fortapelse. For 500 år siden var dette i enda større grad enn i dag levende realiteter ikke bare for kirkens ledere men også for folk flest. Da er det kanskje ikke så underlig at språket blir tilsvarende preget av lidenskap.

1500-tallet var i det hele en tid for pasjon. Mye stod på spill både for reformatorene og deres motstandere. Vi må også huske at reformasjonen følger etter renessansen men denne epokens vektlegging av det sant menneskelige liv, inkludert følelsene og lidenskapen. Retorikken på 1500-tallet var adskillig grovere enn den tempererte rasjonalitet som preget middelalderens teologiske diskurs. Her er vel vi mer på linje med middelalderen, og finner både utsagn og ikke minst tegninger fra reformasjonstidens kontroverser groteske inntil det komiske, og svært støtende i den grad man tar dem på alvor.

Fordømmelser klinger i våre ører som fanatisme, og det er farlige ting, ikke minst i religiøs kontekst. Det vet vi mye om i dag. Ordet fanatisme henger da også sammen med «fanum» som latinsk for «tempel». Men finnes det en godartet «bekjennelsesfanatisme»? En lidenskap for sannheten som gir seg uttrykk i at det som oppfattes som løgn, blir tydelig avvist?

Avvisningen tar på 1500-tallet form av forbannelse. Men har ikke kirken talt slik også tidligere?

• Jesus sier: *Men den som lokker til fall en av disse små som tror på meg, han var bedre tjent med å få en kvernstein hengt om halsen og bli senket i havets dyp. Ve denne verden som lokker til fall! Forførelsene må komme, men ve det mennesket som de kommer fra!* (Matt 18,6f)

• Paulus skriver i Gal 1,8: *Men om vi selv, ja, om en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi forkynnte dere, forbannet (anathema) være han!*

• 1 Kor 16,22-24: *Den som ikke elsker Herren, forbannet (anathema) være han! Marana ta! Herren Jesu nåde være med dere! Min kjærlighet er med dere alle i Kristus Jesus.*

• Teksten fra Nikea i 325 (forløperen for Den nikenske trosbekjennelse fra 381/431) hadde med noen avsluttende anathema-formuleringer: Men de som sier: «*Det var en tid da han [Jesus Kristus] ikke var;*» og «*Han var ikke før han ble skapt;*» eller «*Han er av en annen substans*» eller «*essens,*» eller «*Guds Sønn er skapt,*» eller «*foranderlig,*» eller «*endringsbar*» - *de er fordømt (anathema) av den hellige katolske og apostoliske kirke.*

• Den athanasianske trosbekjennelse (ca år 500) slutter slik: «*Dette er den katolske tro. Den som ikke oppriktig og fast har denne tro, kan ikke bli salig.*»

• Også andre bekjennelsesskrifter fra 1500-tallet har liknende fordømmelser som CA:
- Tridentkonsilet (1545-63) sammenfatter sine læreutsagn med fordømmelser mot den som holder seg til protestantenes lære slik: ... *han være forbannet (anathema sit)*

- Fra reformasjonens venstre fløy kan vi hente inn Den andre helvetiske bekjennelse - den viktigste sveitsiske reformerte bekjennelse, forfattet i 1561 av Heinrich Bullinger, Zwinglis arvtager i Zürich. Her leser vi i artikkel 20 om dåpen: *Vi fordømmer også alle andre lærer hos gjendøperne som går mot Guds ord.*

CA og økumenikken

CA er ganske raus med fordømmelsene, og retter dem i mange ulike retninger. Flere av dem som fordømmes er i dag lite kjent, men noen kjenner vi til, eller husker fra kirkehistorien, eksempelvis arianerne, pelagianerne, «donatistene og liknende» og muhammedanerne. I vår tids økumeniske klima, og da særlig her i Norge Kristne Råd, er det imidlertid fordømmelsene av kristne med en annen bekjennelse, og disse fordømmelsenes virkningshistorie like fram til i dag, som er i fokus.

La oss først huske på den historiske situasjon som eksisterer i 1530: Reformasjonen er fortsatt i en kritisk fase. Keiser Karl V har ikke tapt sin kampkraft og heller ikke sin lyst til å ta knekken på protestantene. På riksdagen i Speyer i 1529 ble de protestantiske fyrstene møtt av et fornyet krav fra keiseren (på riksdagen fremmet gjennom hans bror Ferdinand) om å innordne seg den

katolske flokk. I denne situasjonen var Melanchton og hans feller i Augsburg opptatt av å bygge en bro til Roma. (Luther fulgte det hele fra Coburg, og sto i til tider svært kritisk korrespondanse med Melanchton.) Reformatorene ville vise at de ikke avviste den katolske (=allmenne) tro, men bare senere lærestykker som var kommet til og som streid mot evangeliet.

På denne bakgrunn kan fordømmelsene i CA i det minste delvis forstås som et mottrekk mot den katolske strategi som bestod i å beskyldte reformatorene for å være enige med gjendøperne, og dermed stigmatisere dem som potensielle urostiftere. Dette var en farlig anklage. Flere anabaptister, som f.eks. Balthasar Hubmaier, var involvert i bondeopprøret i 1525. Senere eskalerte opprøret i Jan Matthijs og andre anabaptister sitt eskatologisk inspirerte skrekke regime i Münster i 1532-35, der de opprettet «Det nye Jerusalem» og innførte bl.a. tvungen voksendåp og polygami og henrettet sine kritikere. Etter denne tragedien brøt Menno Simons (opphavsmannen til mennonittene) med de voldelige anabaptistene og dannet en pasifistisk bevegelse der man avviste voldsbruk og edsavleggelse.

Virkningshistorien av fordømmelsen i CA handler for en stor del om manglende religionsfrihet og forfølgelser i det 16. århundre mot «gjendøperne». Både Luther og Melanchton var tilhengere av at disse skulle kunne straffes med døden, ikke fordi de var heretikere men på grunn av blasfemi.

Denne holdningen var imidlertid ikke enerådende blant lutheranere. Johannes Brenz (reformator i Württemberg) mente at med en slik linje gjorde man bøddelen til den beste teolog.

P.g.a. denne historien har forholdet mellom lutheranere og mennonitter vært betent gjennom historien. Det lutherske verdensforbund (LVF) har i lengre tid hatt gående en dialogprosess med Mennonite World Conference (MWC).

Denne førte fram til en formell syndsbekjennelse og bønn om tilgivelse ved LVFs generalforsamling i Stuttgart i 2010. Bakgrunnen for denne var ikke bare den vanskelige historien men også en erkjennelse av at fordømmelsene av gjendøperne i CA på flere vis var upresise og ikke alltid like treffende.

En luthersk vurdering i dag av fordømmelsene i CA

CA er vår kirkes viktigste bekjennelsesskrift nest etter de 3 oldkirkelige symboler. Det er dette bekjennelsesskrift som klarest beskriver det spesifikke lutherske. Det er derfor ikke uproblematisk å utøve kritikk mot CA.

Samtidig er CAs autoritet som bekjennelse (norma normata) naturligvis underordnet Skriften (norma normans). Bekjennelsens henvisning og tilslutning til kirkefedrene (Augustin, Ambrosius) i flere artikler indikerer en forståelse der CA selv inngår i en tradisjonsrekke som bevitner Skriften, men som samtidig ut fra helheten i reformatorisk teologi ansees som feilbarlig.

Det er som kjent et hovedpunkt hos Luther helt fra begynnelsen at både kirkefyrster og konsiler kan ta feil, og dette må rimeligvis også gjelde CA. Bekjennelsen henter sin autoritet fra Skriften, og i den grad dens formuleringer samsvarer med Skriften er de autoritative for kirken. Men bekjennelsen kan ikke sidestilles med Skriften som åpenbaringsvitne.

CA er dermed i prinsippet åren for revisjon ut fra Skriften. CA må alltid leses reflektert, teologisk og hermeneutisk, slik for øvrig også Skriften må det.

CA må vurderes ut fra det som hører til troens sentrum, og som også er sentrum i CA selv, hvilket blant annet fremgår av den tydelig soteriologisk bestemte rekkefølgen i CA 1-7: Gud / Synden / Guds Sønn / Rettferdiggjørelsen / Det kirkelige embete med ord og sakrament / Den nye lydigheten / Kirkens enhet. CA har fokus på Gud og vårt forhold til ham, kort sagt på frelsen.

Det må fra luthersk hold innrømmes at omtalen av andre kristne, og da særlig fordømmelsene av «gjendøperne», var misvisende i forhold til datidens bevegelser. De er det ikke mindre i dag, i den grad man vil overføre dem på historisk beslektede grupper som finnes nå. Det gjelder f.eks. den generelle omtalen i artikkel 5: «De *fordømmer gjendøperne* og andre, som mener at Den Hellige Ånd kommer til menneskene uten det ytre ordet, ved deres egne forberedelser og gjerninger.»

Det samme vil også gjelde formuleringen i CA

16: «De *fordømmer* gjendøperne som forbyr disse borgerlige pliktene for kristne.» (Den øvrige fordømmelsen i denne artikkelen av dem som går ifra «de borgerlige pliktene», har imidlertid ingen slik adressering av en bestemt gruppe.)

Når «gjendøperne» i CA 9 fordømmes fordi de «forkaster barnedåpen og påstår at barna blir salige uten dåp», så er imidlertid dette en treffende beskrivelse av selve saksforholdet, selv om de fleste i dagens økumeniske klima på begge sider har en langt mer nyansert forståelse av forholdet mellom tro og dåp. Men avvísningen av den avvikende dåpsforståelsen ville vi i dag selvsagt ikke ha uttalt slik.

Uten forbehold må vi slutte oss til den synds-bekjennelsen og beklagelsen som ble gitt til mennonittene ved LVFs generalforsamling i 2010. For Den norske kirkes vedkommende må denne også utvides til å gjelde alle overgrep mot trosfriheten til alle andre trossamfunn som Den norske kirke har vært involvert i som statskirke siden reformasjonen. For denne del av vår historie finnes ingen unnskyldning.

Derimot er det ingen grunn til å beklage at den lutherske kirke i sin bekjennelse av troen samtidig har avvist avvikende lærestykker. Historiske dokumenter som CA må, som Skriften selv, forstås på bakgrunn av sin tid.

Noen har foreslått at fordømmelsen i CA er av en slik karakter at de enten bør tas ut av bekjennelsen, eller i det minste endres og dempes. Det er et dårlig forslag.

For det første ville vi på denne måten innlede en prosess som måtte pågå i det uendelige, der også endringene ganske sikkert ville blitt endret med tiden.

Men min viktigste innvending mot en slik «forbedring» av et historisk dokument, er at man ikke har forstått CAs karakter av å være et historisk trosvitnesbyrd. Denne bekjennelsen er en bekjennelse til vår tro som lutheranere, gitt inn i den historiske og kulturelle situasjon som forelå på 1500-tallet. Dette var deres bekjennelse. Nå er det vår tur. Vi gjenfinner vår tro i denne bekjennelsen fra 1530, mens vi strever med å finne nye uttrykk for å bekjenne troen i vår egen tid.

Kirkelig ledelse - sentral styring og lokal autonomi

Knut Refsdal, generalsekretær, Norges Kristne Råd

Innledning

I hele den vestlige verden mister kirkene posisjon i samfunnet. Eksempler på dette er synkende medlemstall, reduserte inntekter, lavere gudstjenestedeltakelse, mindre oppslutning om kirkelige dogmer, færre vitale menigheter og problemer med rekruttering til kirkelig tjeneste. I min egen kirke, Metodistkirken, er situasjonen slik at det har vært en jevnlig nedgang i medlems-tallet de siste tiårene, og kirken sliter med både økonomi og rekruttering til tjeneste.

Kirkenes respons på denne situasjonen har i stor grad handlet om sentralstyrte programmer, reform-, endrings- og strategiprosesser der mesteparten av tenkningen hentes fra moderne ledelsestenkning. Slike prosesser er karakteristisk for europeiske kirker de siste tiårene, hevder blant andre *Isolde Karle*, som har markert seg som en sterk og tydelig kritiker av sentralt utarbeidede reformprogram innen kirkene. Både hennes bok *Kirche im Reformstress* og artikkelen *Reforming Majority Churches: Possibilities and Dilemmas* inneholder sterk kritikk av omfattende sentralkirkelig utarbeidede reformprogrammer for å møte sviktende oppslutning om kirkene og nedgang i kirkenes inntekter. Etter hennes mening er denne tenkningen grunnen til at ord som kvalitets- og endringsledelse, stabsutvikling, markedsføring, kost/nytte-kalkulasjoner, visjoner, verdigrunnlag og liknende mer og mer har kommet på den kirkelige dagsorden (Karle, 2015, s. 6). Den antakelsen som ligger til grunn for en slik respons er at markedet for religion faktisk er godt og kirkenes nedgang skyldes derfor at ansatte ikke gjør en god nok jobb eller at kirkene ikke oppleves attraktive nok (Karle, 2015, s. 3).

Det er neppe noen tvil om at slike prosesser i kirkene - særlig i de europeiske folkekirkene, men også i andre kirker - har sammenheng med omfattende reformprosesser i samfunnet forøvrig, særlig i offentlig sektor (Schmidt, 2015, s. 40). *Ulla Schmidt* definerer slike reformer slik:

«An active and intentional attempt from political or administrative agents to change the structural features of organizations» (Schmidt, 2015, s. 39). Den norske kirke er et godt eksempel på dette: De siste årene har kirken gjennomgått flere slike prosesser: Prostereform, trosopplæringsreform, gudstjenestereform, demokratireform og forholdet til den norske stat. Også Metodistkirken har lenge hatt kirkens utfordrende situasjon på dagsorden. Helt siden jeg ble ordinert til prest i 1992 har det vært snakk om krise, etterfulgt av nye tiltak og programmer for å snu utviklingen.

Den situasjonen kirkene står overfor, er alvorlig og krever selvsagt oppmerksomhet fra ledelsens side. Spørsmålet er imidlertid om de sentralstyrte prosessene er de eneste og beste responsene for å møte utfordringene kirkene står overfor. Selv må jeg innrømme at jeg har kjent på mer og mer utilfredshet med stadig nye tiltak og programmer som har til hensikt å «snu utviklingen», uten at jeg kan se at det har ført til nevneverdige konsekvenser.

Denne artikkelen vil derfor forholde seg til denne *problemstillingen*: Finnes det andre og bedre responser på kirkenes utfordringer i dag enn sentralstyrte prosesser?

For å belyse denne problemstillingen vil jeg se på forståelsen av henholdsvis presterollen og den lokale menigheten i protestantisk tradisjon, med særlig henblikk på situasjonen i Metodistkirken. Jeg vil ta utgangspunkt i Karles kritikk, som bygger på et praktisk-teologisk grunnlag, og se på hvorvidt denne også gir ansatser til andre måter å forholde seg til kirkenes utfordringer på. I gjennomgangen trekker jeg inn perspektiver fra flere forfattere som har skrevet om kirkelig ledelse fra ulike utgangspunkt. I et eget avsnitt vurderer jeg hvorvidt de sentralstyrte prosessene - med vekt på innsikt fra moderne ledelses- og organisasjonsteori - er egnet til å løse det Karle kaller kirkenes egentlige krise.

Presterollen

Karle hevder at presteyrket er nøkkelyrket i protestantiske kirker. Blant annet på denne bakgrunn gir det ingen mening - som hun opplever at sentralledelsen i hennes egen kirke, Evangelische Kirche in Deutschland, gjør - å gi signaler til menigheter og prester om at de ikke gjør ting bra nok og derfor er ansvarlige for situasjonen. Slike signaler gir uttrykk for manglende tillit og støtte og er en vesentlig årsak til demotivasjon (Karle, 2011, s. 258-259; Karle, 2015, s. 2-3). *Thomas Edward Frank* er inne på det samme når han i sin kritikk av fokuset på krise i Metodistkirken hevder at dette lett kan få de mange medarbeiderne til å virke inkompetente (Frank, 1997, s. 22).

Kirkene er nemlig helt avhengige av indremotiverte prester og andre medarbeidere. En slik motivasjon lar seg imidlertid ikke frambringe utenfra, særlig ikke gjennom sentralstyrte programmer som forteller hva som skal gjøres. Det motsatte er sannsynligvis virkeligheten: Indremotivasjon lar seg skade og ødelegge av for mye påvirkning utenfra. «En prest kan bare takle det enorme mangfoldet og kompleksiteten i arbeidsoppgaver hvis hun med en stor grad av autonomi kan vurdere om, når og hvordan det skal handles» (Karle, 2011, s. 258-259, min oversettelse).

Dette synet på prestatjenesten har sammenheng med Karles syn på presten som en klassisk profesjonsutøver: Hun vektlegger at presten er avhengig av tillit og selvstendighet i yrkesutøvelsen for å kunne utføre den tjenesten som kirken og dagens mennesker trenger.

Dette rører ved et grunnleggende problem ved mange kirkereformprogrammer og andre sentralstyrte prosesser: De forsøker å kontrollere og detaljstyre i for stor grad. Dermed havner man lett i et kontrollregime, som igjen skaper stor frustrasjon og utmattelse blant kirkeansatte. Den utfordringen dette reiser, er behovet for en ikke-sentralisert ledelse, mer preget av tillit enn av kontroll (Karle, 2011, s. 259).

Karle fortsetter med å si: «Hvis identifikasjonen med Saken går tapt, fordi den planmessige oppfyllelsen av avtalte mål settes i forgrunnen, fører det til ikke-identifikasjon og demotivasjon. Viktigere enn ethvert reformprogram, er det å fremme presteyrkets attraktivitet slik at framti-

dig teologisk kvalifisert rekruttering kan sikres» (Karle, 2011, s. 259, min oversettelse).

Kjetil Haga er inne på noe av det samme når han i et leserinnlegg i Vårt Land, med utgangspunkt i Den norske kirkes forsøk de siste årene på å styre virksomheten med overordnede mål, strategier, reformer, forvaltning og kontroll, sier at dette har vært en vanskelig øvelse, og det av to grunner: Fordi kirken organisatorisk ikke er konsistent forpliktende ovenfra og nedover og fordi den lokale kirken består av både ansatte og frivillige som verken kan eller nødvendigvis skal la seg styre på en detaljert måte (Haga, 2016).

Haga advarer mot, av både praktiske og teologiske årsaker, ytterligere ambisjoner om enda mer detaljstyring av kirken ovenfra og tar til orde for enklere ordninger som kan gjennomføres lokalt uten detaljstyring og kontroll. Dette vil, mener han, utløse motivasjon og gi rom for å finne lokale løsninger i respekt for mangfoldet blant ansatte og frivillige.

Dette er i overensstemmelse med moderne ledelsesformer: Man legger til rette for større faglig ansvar og nytenkning og nedbygger unødvendig kontroll og rapportering (Lerø, 2014). Dette signaliserer tillit, støtte og en tro på at den lokale prest og menighet har stor grad av frihet til å vurdere om, når og hvordan det skal handles. Derfor uttrykker slike signaler også respekt for presterollens egenart som profesjon og er egnet til å skape motivasjon.

På denne bakgrunnen er det interessant å registrere at offentlig sektor i Sverige har forkastet «New Public Management» (NPM) - en reformbølge som siden 1980-tallet har hatt som mål å effektivisere offentlig sektor ved hjelp av styringsprinsipper fra privat sektor - og erstattet denne modellen med den såkalte «Tillitsreformen», etter inspirasjon fra Danmark. Årsaken oppgis å være at NPM kun tilsynelatende gir bedre styring, mens det har ødeleggende effekt på målsettingene om bedre produktivitet og effektivitet. I tillegg bidrar det til å «pervertere» det egentlige formålet og oppleves derfor meningsløs og demotiverende. Det er altså en mer tillitsbasert ledelsesform som trer fram, der man sørger for at ledere og medarbeidere forstår formålet med politiske retningslinjer og prioriteringer og deretter tar sjansen på å stole på

deres kompetanse og mulighet til å gjøre en best mulig jobb. I dette perspektivet er rom for frihet, uavhengighet og utøvelse av skjønn, sentrale stikkord (Kuvaas, 2017).

Den lokale menigheten

Karle hevder at protestantiske kirker er bygd opp nedenfra og at det lokale perspektivet er uunnværlig. Hun sier at kirken vokser ut fra de lokale menighetene og at for protestantisk kirkelighet er derfor menighetsreligiøsitet uunnværlig. Kirken har en føderal struktur og blir ledet synodalt-demokratisk. Som en fri og mangfoldig kirke er derfor en hierarkisk, enhetlig, autoritær struktur fremmed (Karle, 2011, s. 258).

I forlengelsen av dette, trekker hun fram idealet fra reformasjonen om «det allmenne prestedømmet» for å begrunne alle kristnes likeverdighet og understreker at i prinsippet har alle kristne del i lære- og ledelsesembetet i kirken. En slik tenkning har dominert mye ekklesiologisk tenkning de siste 50 årene og kan ses på som en reaksjon mot tendensen til at presten har blitt sett på som den ene som er ansatt for å gjøre tjeneste på vegne av menigheten, i stedet for at hele menigheten er kalt til tjeneste (Frank, 1997, s. 143-144). I den lokale menigheten har mennesker fra ulike yrker og miljøer, ikke bare teologiske eksperter, ansvar for hvordan kirken skal gestaltes. Derfor er tendenser hos kirkeledelsen til å styre kirkene ovenfra og ned noe som strider mot protestantismens vesen. Reformforslag, strategier og visjoner fra den sentrale kirkeledelsen må derfor utsettes for åpen debatt og kan bare lykkes hvis den støttes av en bred base av menighetenes medlemmer. Bare slik er det også mulig å skape lojalitet til, oppslutning om og deltakelse i menighetenes aktiviteter (Karle, 2011, s. 258).

Disse perspektivene støttes også av *Helge Hernes* som - i boken *Folket og hyrdene - et program for levende menigheter* - blant annet hevder at en alternativ kirketenkning er nødvendig: Han argumenterer for at kirken - og her er det Den norske kirke han har i tankene, men det han skriver er relevant også for andre kirker - må styres mer nedenfra. Dens styrke og muligheter ligger i medlemmene, i de mange som ser sitt ansvar for kirken. Derfor må det en reell ansvarsmobilisering til, for deltakelse, medvirkning og engasjement. De mange alminnelige menneskene

må tillegges større betydning for det er deres valg som avgjør hva som skjer i menighetene (Hernes, 2002, s. 7, 116, 159).

Hernes har en interessant framstilling av det han kaller «styringsoptimistiske» og «styringspessimistiske» lederteorier. Styringsoptimistiske lederteorier er kjennetegnet av at virksomheter blir eller kan bli styrt av en sentral ledelse, mens styringspessimistiske lederteorier mer er preget av desentralisert makt.

Som eksempler på den første kategorien av lederteorier, nevner Hernes klassiske organisasjonsteorier - kjennetegnet av en strøm av ordrer nedover i hierarkiet - som «byråkrati», der klart opptrukne ansvarsområder og hierarkisk autoritetsstruktur er viktige kjennetegn, «scientific management», der lederne er de som designer jobbene, «human relations», der det legges stor vekt på at lederen er den aktivt handlende, og «prinsipal-agent-teori», der hovedtanken er å få medarbeiderne til å handle i størst mulig utstrekning i samsvar med lederens interesser (Hernes, 2002, s. 62-65).

Hernes viser til at styringsoptimistiske lederteorier har hatt stor innflytelse i kirkene, blant annet i byråkratiets hierarkiske organisering og vekt på regelstyring og i prinsipal-agent-teoriens vekt på utarbeiding av planer for å få medarbeidere til å handle i overensstemmelse med sentralt vedtatte strategier (Hernes, 2002, s. 83-84).

På den annen side hevder Hernes at mye av det som faktisk skjer i kirkene i økende grad er i samsvar med styringspessimistiske teorier. Han viser her til teorier om henholdsvis «det profesjonelle byråkratiet» og «bakkebyråkrater»: Det første uttrykket refererer til at det er et betydelig antall profesjonelle medarbeidere i kirkene og at disse står for utførelsen av helt sentrale oppgaver. Disse medarbeiderne - enten det dreier seg om prester, kateketer, diakoner eller musikere - er viktige initiativtakere i kirkene, noe som understreker at det mer er summen av det folk faktisk gjør enn iverksetting av mål og planer som avgjør hva som skjer i kirkene. Det andre uttrykket understreker at et typisk trekk ved mye av det som skjer i kirken, blir formet av valg og prioriteringer som den enkelte medarbeider gjør, uten at vedkommende har anledning til å forhøre seg med overordnede

(Hernes, 2002, s. 85).

Styringsoptimistiske lederteorier er brukbare når ansvarspersoner og ledere kan stille krav om at medarbeidere skal medvirke på bestemte måter. Slik er det ikke alltid i kirkene, verken når det gjelder ansatte eller frivillige medarbeidere (Hernes, 2002, s. 110). Det er heller ikke alltid ønskelig (Haga, 2016).

Styringspessimistiske lederteorier problematiserer grunnforutsetningene i de styringsoptimistiske lederteoriene. I stedet beskrives organisasjoner som desentraliserte strukturer med selvstendige arbeidstakere, makt- og interesseprosesser (Hernes, 2002, s. 70). Disse teoriene er skeptiske til at organisasjoner lar seg styre i for stor grad. Som eksempler trekker Hernes fram sykehus og universiteter. Dette er steder der det arbeider mennesker med høy utdanning og kompetanse og der deres kunnskap, innsikt og engasjement er styrende for det som skjer. Dette er sammenhenger som likner mye på kirkene.

Hernes peker på visse betingelser som må være til stede for at styringspessimistiske lederteorier med vekt på desentralisering skal kunne fungere (Hernes, 2002, s. 112-114):

- Det er nødvendig med en viss enighet om hva man ønsker å oppnå. Hvis det ikke er tilfelle, er slike lederteorier lite brukbare. I kirkene er det imidlertid, etter Hernes' mening, tilstrekkelig enighet til at den alternative strategien han tar til orde for kan benyttes.

- Man må erkjenne at det ikke nødvendigvis er slik at kunnskap om hva som «virker» sitter høyt oppe i hierarkiet. Dette som en motsetning til antakelsen om at lederne alltid vet best.

- Det må være forholdsvis løse koblinger mellom ulike deler av virksomheten, noe som blant annet betyr at det som skjer ett sted i virksomheten ikke får direkte konsekvenser for verken helheten eller det som skjer andre steder i virksomheten. Hernes hevder at mye av det som skjer i menighetene som oftest ikke må gjøres på en bestemt måte, men at det, selvsagt innenfor noen grenser, ikke alltid er viktigst *om* ting blir gjort nøyaktig sånn eller sånn, men at noe blir gjort.

Man kan spørre: Er styringspessimistiske

teorier for pessimistiske med tanke på ledelsens mulighet til å styre? Ifølge Hernes er det slik at lederskap som oftest tillegges en større betydning for hva som faktisk skjer i en organisasjon enn det det er reelt grunnlag for. Han kaller dette «romantisering av ledelse» og det kan føre til at populære lederteorier nærmest får kvasi-religiøs status (Hernes, 2002, s. 76). Derfor er de styringspessimistiske lederteoriene mer i overensstemmelse med det som faktisk skjer i kirkene: Det er mange som har innflytelse. Slik bør det også være. Hovedbevegelsen går altså oppover. Noen ledere kan velge å se dette som nederlag eller skjult kritikk av at de ikke gjør jobben sin. Det må de lære å unngå (Hernes, 2002, s. 126).

Når det gjelder Metodistkirken sier den ofte om seg selv at den er en «konneksjonal» kirke. *The Book of Discipline of The United Methodist Church* uttrykker dette slik:

United Methodists throughout the world are bound together in a connectional covenant in which we support and hold each other accountable for faithful discipleship and mission. Integrally holding connectional unity and local freedom, we seek to proclaim and embody the gospel in ways responsible to our specific cultural and social context while maintaining «a vital web of interactive relationships» (...) For our connectionalism to become a living practice, we need to carry the worldwide nature of The United Methodist Church deep into the life and mission of our local congregations (The United Methodist Church, 2012, §125).

I praksis betyr dette: Én felles konstitusjon, ett felles læregrunnlag, én felles misjonar forståelse av kirken, ett fellesskap av konferanser som treffer forpliktende vedtak for hele kirken, ett felles presteskap som utnevnes til tjeneste av biskopen som på kirkens vegne treffer den endelige beslutningen og episkopatet, både fordi en biskop er biskop i hele kirken og ikke bare i sin konferanse og fordi biskopene er forpliktet overfor hverandre til å formidle kirkens felles lære og etiske veiledning (Fotland, 2016, s. 87).

En av de store utfordringene og mye debatterte sakene innen Metodistkirken de siste tiårene, er de lokale menighetenes status: Hvordan balanserer man lokal autonomi og konneksjonal

ensartethet? (Frank, 1997, s. 156). På den ene siden sies det i *The Book of Discipline of The United Methodist Church* at Årskonferansen - i Norge på nasjonalt nivå - er den grunnleggende enheten innen kirken og at lokalmenighetene er organisert som lokale enheter i en større sammenheng (The United Methodist Church, 2012, § 33; Frank, 1997, s. 61). Samtidig har fokuset på den lokale menighetens betydning for kirkens liv og tjeneste kommet mer i forgrunnen de siste tiårene. Mange tar derfor til orde for en ny organisering av kirken, der menighetene i større grad har kontrollen og initiativet, dog uten at noen tar til orde for kongregasjonalisme (Frank, 1997, s. 21).

Paragrafene som omtaler lokalmenighetene er heller ikke entydige. På den ene siden inneholder *The Book of Discipline of The United Methodist Church* klare krav til hvordan menigheter skal organiseres, mens den på den annen side oppmuntrer de lokale menighetene til selv å organisere seg slik at de kan utføre sitt oppdrag (Frank, 1997, s. 156, 179): «The local church shall be organized so that it can pursue its primary task and mission in the context of its own community» (The United Methodist Church, 2012, § 243).

Utviklingen i retning mer fokus på de lokale menighetenes initiativ og autonomi, opplever jeg er en riktig utvikling, uten at jeg heller tar til orde for kongregasjonalisme. Historisk har imidlertid forståelsen av Metodistkirken som en konneksjonal kirke ført til at menighetene har blitt mer like hverandre enn hva som har vært naturlig. Til en viss grad er dette realiteten også i dag.

Den utviklingen vi har sett - og som har vært ønsket - tar på alvor det Hernes er opptatt av; nemlig at kirken må styres mer nedenfra. Dens styrke og muligheter ligger i medlemmene, i de mange som både ser sitt ansvar for menighetene og som kjenner den lokale konteksten. Derfor må det en reell ansvarsmobilisering til, for deltakelse, medvirkning og engasjement. De mange alminnelige menneskene må tillegges større betydning for det er deres valg som avgjør hva som skjer i menighetene. Tilsvarende må folk redusere sine forventninger til ledelsen og forstå hvor stort potensial de selv representerer (Hernes, 2002, s. 131).

Problemet med sentralstyrte prosesser har også betydning fordi både Den norske kirke og Metodistkirken - som mange andre kirker - er mangfoldige og heterogene. De framstår ikke alltid på en enhetlig måte. Det skyldes at de ikke er homogene størrelser. De inneholder et vidt spekter av personlige synspunkter og arbeidsformer, som ikke nødvendigvis står i motsetning til hverandre, men som heller ikke lar seg profilere entydig. I stedet for å se på dette som en svakhet, kan det ses på som en styrke (Hernes, 2002, s. 37). I et slikt perspektiv er ikke sentralledelsens oppgave å utforme og gjennomføre strategier, men å profilere virksomheten som en troverdig enhet, midt i mangfoldet (Hernes, 2002, s. 73). Kirken trenger ikke alltid å ha en klar profil eller opptre ensartet. I kirken tolereres - eller: ønskes - mangfold, diskusjon og uenighet. Det har med troverdighet å gjøre.

Derfor kan heller ikke kirker som Den norske kirke og Metodistkirken kopiere suksessmenigheter - ofte av evangelikal type - som framstår enhetlige, homogene og nisjeorienterte med en rendyrket profil, og som er villige til å ta de fordeler og ulemper dette medfører, herunder at noen velger andre alternativ (Hernes, 2002, s. 136).

Dette synet medfører imidlertid ikke at det ikke trengs noen form for sentral ledelse. Det vil det alltid være behov for. Hernes' anliggender peker imidlertid på at dens rolle primært handler om å istandsette, myndiggjøre, heie fram, bygge opp engasjement, se utfordringer i samfunnet, oppmuntre, vise tillit og bidra til å fremme en organisasjonskultur i tråd med disse anliggenderne.

Det er uenighet om organisasjonskultur lar seg styre. Noen hevder at kultur utvikler seg uavhengig av hva ledere gjør, mens andre mener at ledelsen kan påvirke kulturen på følgende måter:

- Hva ledelsen retter oppmerksomheten mot, måler og kontrollerer i organisasjonen
- Lederes reaksjoner på kritiske hendelser og kriser i organisasjonen
- Bevisst rollemodellering, veiledning og trening
- Kriterier for fordeling av belønning og straff
- Kriterier for rekruttering og seleksjon, fremmelse, pensjonering og avskjedigelse (Hernes, 2002, s. 66)

Hernes understreker at overordnede kommer inn først når det ikke er tilstrekkelig at folk ordner opp alene eller gjennom kontakt med andre. Derfor er verken personalomsorg, utarbeiding av arbeids- og stillingsbeskrivelser eller strategiutvikling, oppgaver overordnede bør prioritere (Hernes, 2002, s. 119-120). De gjenværende lederoppgavene summerer han i seks punkter:

- Prinsipielt viktige avgjørelser, samt informasjon for å koordinere ulike tiltak og/eller begrense risikoen for at initiativ eller tiltak blir stoppet.

- Informasjon om hva man planlegger og gjør for å bli lagt merke til og bli verdsatt i menigheten.

- Kontakt for å sette overordnede i stand til å utføre sine oppgaver.

- Kontakt og eventuell grensesetting når uenigheter, misforståelser, personlige spenninger og motsetninger vanskeliggjør samarbeidet og ting går galt.

- Oppgaver som bare overordnede kan utføre fordi de er «symbolfigurer», som deltakelse ved store tiltak og endringer og som talspersoner utad.

- Rekruttering (Hernes, 2002, s. 121-123).

Utviklingen i retning av mer vekt på det lokale må også kombineres med å legge til rette for nye og bedre relasjoner mellom ansatte og frivillige i lokale menigheter, i overensstemmelse med både det allmenne prestedømmet og Det nye testamentets nådegavetenkning, slik det kommer til uttrykk i for eksempel Rom 12:6-8, 1 Kor 12:8-10, 28-30 og Ef 4:11. I et slikt perspektiv er det nødvendig med en nyorientering av presterollen: Prester kan ikke lengre ses på som den ene som gjør tjeneste på vegne av menigheten. Derimot må de, ved å balansere sin egen kompetanse med fellesskapets kompetanse, bidra til å skape et miljø som muliggjør hele Guds folks tjeneste. De må derfor «legge til side autoriteten som ligger i egen ekspertise, da denne umuliggjør en felles, likeverdig refleksjonsprosess» (Saxegaard, 2012).

Kirkens egentlige krise

Karles kritikk av sentralstyrte reformprogram i kirkene er ikke ensbetydende med at hun under-

kjenner at kirkene står overfor store utfordringer. Hun vektlegger at protestantiske kirker alltid bør være rede for reform og stille spørsmål ved egen virksomhet (Karle, 2015, s. 2). Det hun imidlertid mener er at det ikke holder med organisatoriske reformer. Det er skraping på overflaten (Karle, 2015, s. 13). Kirkenes problem stikker dypere:

Kirkens egentlige krise er ikke en finanskrise, men en teologisk orienteringskrise. Hva har kirken å si til mennesker i det moderne samfunnet? Hvordan lar det seg gjøre å tale teologisk substansielt og samtidig eksistensielt relevant om Gud, om kors og oppstandelse, om synd og tilgivelse, om nåde, kjærlighet og rettferdighet? Hvordan finner mennesker seg hjemme i den kristne tro? Her ligger den egentlige utfordringen for kirke og teologi (Karle, 2011, s. 261, min oversettelse).

Karle mener at kirkenes viktigste utfordringer ikke lar seg endre med reformer, strategiplaner og organisasjonsendringer, for kirkene er ikke som en hvilken som helst organisasjon med mange avdelinger, knyttet sammen i et hierarki. De eksisterer heller i mange menigheter (Karle, 2015, s. 12). Derfor er kirkene bare i begrenset grad reformerbare.

Derfor maner hun til fokus på det som faktisk fungerer, men som er vanskelig - og i noen tilfeller: umulig - å måle, for eksempel hva det betyr at kirkene bidrar til økt livskvalitet til gamle på sykehjem, tryggheten troen gir for ungdom, redusert dødsangst, et fellesskap for mennesker i alle aldre, avgjørende bidrag til markeringer av viktige hendelser i livet som dåp, konfirmasjon, vigsel og begravelse og den rollen kirkene spiller i forbindelse med store begivenheter i samfunnet (Karle, 2015, s. 2-3).

Årsakene til kirkenes utfordringer i dagens samfunn er dessuten sammensatte og mangfoldige. Det er for eksempel altfor enkelt å hevde at Den norske kirkes nedgang i medlemstall lar seg forklare med manglende markedstilpasning og at synkende dåpstall skyldes manglende reklame for kirkelig dåp. Både Karle og Frank peker blant annet på demografiske endringer i samfunnet og sekularisering som vesentlige årsaker til kirkenes problemer (Karle, 2015, s. 4; Frank, 1997, s. 26-29).

Tidligere politikere og kringkastingssjef Einar Førde sa det slik: «Stortinget kan ikke vedta at fisken skal komme tilbake til Lofothavet!» Det kirkene kan gjøre, er å fokusere på det vi kan best: Å formidle evangeliet i ord og handling med alt det det innebærer av barne- og ungdomsarbeid, inkluderende fellesskap, misjon, diakoni, gudstjenestefeiring, tros- og livssynsdialog, politisk engasjement og så videre. For mye vekt på resultater kan bidra til å flytte fokus fra det som er kirkens oppdrag og kall. Og i tillegg: En kirke som alltid snakker om vanskelighetene, som gir signaler til menigheter og prester om at de ikke gjør ting bra nok og derfor er ansvarlige for situasjonen og som hele tiden er opptatt av nødvendigheten av resultater og utvikling av strategier og visjoner, står i fare for å framstå som en selvpoptatt kirke som er mer opptatt av institusjonen enn av budskapet den er satt til å formidle. Da er veien kort til å se på dem vi er til for, menneskene i dagens samfunn, som midler som skal dekke våre behov.

Her kan vi lære av norske toppidrettsutøvere som til stadighet minner om nødvendigheten av å ha «fokus på arbeidsoppgavene». Hans Trygve Kristiansen, som i en årrekke har jobbet tett med noen av våre mest suksessrike idrettsutøvere og næringslivsledere, sier dette om prosessmål i stedet for resultatmål:

Min påstand er at for mange jobber for mye med resultatmål i stedet for å jobbe med prosessmål. Jeg mener også at mange stresser sin egen organisasjon med resultatmål, med de følgene at resultatene blir dårligere. På mange arbeidsplasser har de blitt så opptatt av å måle og rapportere de minste detaljer at både ledelsen og de ansatte har mistet forståelsen for det aller viktigste (...) Mange ledere forteller meg at de har målinger for alt, og er fornøyde med det (...) For meg er ikke det ledelse (...) Hadde ledelse vært så enkelt, kunne selv økonomer vært ledere. Mange bedrifter tror at de får det beste ut av organisasjonen sin ved å måle alt. Men hvordan trives folk med det? Jeg har stått der selv, med stoppeklokka på langsida. Etter en tid med motgang, la vi bort klokka og valgte å fokusere på prosessen. Først da gikk Johann Olav Koss og de andre skøytegutta raskere. Og det lærte oss en viktig ting. Det avgjørende er å holde fokus på det som skaper farta. Tallene kan vi lese av til slutt (Kristiansen, 2016).

Hvis det er sant - og det tror jeg det er - at kirkenes største problem i dag er en teologisk orienteringskrise, hvordan løser vi det? Dette finnes det selvsagt ikke enkle svar på. I tråd med det som har vært et gjennomgangstema i denne artikkelen, nemlig vektlegningen av det lokale perspektivet og alles deltakelse, vil jeg imidlertid peke på ett ønske: At menigheter i mye større grad enn hva som er tilfelle i dag engasjeres i brede samtaleprosesser om hva det vil si å være kirke: Hvordan kan vi snakke sant og relevant til dagens mennesker om de store ordene som Gud, kors og oppstandelse, synd og tilgivelse, nåde, kjærlighet og rettferdighet? Hvordan utformer vi kirkens tjeneste i konkrete kontekster?

Det å sette slike spørsmål på dagsorden er faktisk ikke så langt unna dagsordenen på den første Årskonferansen i Metodistkirken, som *John Wesley* innkalte til i 1744: What to teach. How to teach. How to regulate doctrine, discipline, and practice (Graves, 2007).

Auslutning

Denne artikkelen har forholdt seg til denne *problemstillingen*: Finnes det andre og bedre responser på kirkenes utfordringer i dag enn sentralstyrte prosesser?

Jeg vil understreke at det ikke primært er innsikt fra ledelsesfaget jeg er kritisk til, men troen på de sentralstyrte prosessene. Gjennom skiftende tider har kirken benyttet mange virkemidler og oppnådd mye ved bruk av det som har vært tilgjengelig av viten fra andre hold, for eksempel organisasjonsmessige konsepter og teori. Dette er ikke feil, men det må vurderes ut fra hva som fungerer (Hernes, 2002, s. 146). For kirkene er det imidlertid viktig at de primært beholder en teologisk selvforståelse. Kirkene representerer noe som på mange måter er ukontrollerbart, noe som sjelden egner seg til måling og forutsigbarhet, men som tvert imot lever i avhengighet av Guds godhet, nåde og barmhjertighet (Karle, 2011, s. 260-261).

Artikkelen har tre konklusjoner:

1. I stedet for sentralstyrte prosesser som legger vekt på detaljstyring og kontroll, må ledelsen i kirkene mer signalisere tillit, støtte og en tro på at den lokale prest og menighet har stor grad av frihet til å vurdere om, når og hvordan det skal

handles.

2. Kirkene må styres mer nedenfra. Deres styrke og muligheter ligger i medlemmene, i de mange som både ser sitt ansvar for menighetene og som kjenner den lokale konteksten. For Metodist-kirkens del innebærer dette en ytterligere styrking av menighetenes autonomi, dog uten at kongregasjonalisme er et ønsket ideal.

3. Kirkens egentlige krise er en teologisk orienteringskrise. Denne finnes det ikke enkle løsninger på, men den representerer en mulighet til å engasjere mange i brede samtaleprosesser om hva det vil si å være kirke i dag.

Kilder

Fotland, Roar G. (2016): «En kirke for folket. Et metodistisk perspektiv», i Dietrich, Stephanie, Elstad, Hallgeir, Fagerli, Beate og Haanes, Vidar L.: *Folkekirke nå*. Verbum Akademisk.

Frank, Thomas Edward (1997): *Polity, Practice, and the Mission of The United Methodist Church*. Abingdon Press, Nashville.

Graves, Dan (2007): «1st Methodist Conference Convened in London», www.christianity.com, 19.02.2017

Haga, Kjetil (2016): «Hva skal egentlig ledes?» i *Vårt Land*, 29.11.2016.

Hernes, Helge (2002): *Folket og hyrdene - et program for levende menigheter*. Genesis.

Karle, Isolde (2011): *Kirche im Reformstress*. Gütersloher Verlagshaus. - (2015): «Reforming Majority Churches: Possibilities and Dilemmas», i Askeland, Harald og Schmidt, Ulla: *Church Reform and Leadership of Change*. Church of Sweden Research Series.

Kristiansen, Hans Trygve (2016): «Da vi slutta å sekundere, gikk gutta raskere», i Dagens Perspektiv, 21.03.2016.

Kuvaas, Bård: «Erstatt målstyring med tillitsbasert styring», www.bi.no, 06.03.2017.

Lerø, Magne (2014): «Kontroll ut, tillit inn», i *Vårt Land*, 28.04.2014.

Saxegaard, Fredrik (2012): «Tre bøker om prestetjeneste i endring», i *Tidsskrift for praktisk teologi*, 2/12, 53-63.

Schmidt, Ulla (2015): «Church Reforms and Public Reforms», i Askeland, Harald og Schmidt, Ulla: *Church Reform and Leadership of Change*. Church of Sweden Research Series.

United Methodist Church, The (2012): *The Book of Discipline of The United Methodist Church*. The United Methodist Publishing House. Nashville.

Økoteologi

Knut Refsdal, generalsekretær, Norges Kristne Råd

Situasjonsbeskrivelse

Hva er det største problemet verden står overfor i dag? Kandidatene til denne tvilsomme tittelen er mange: Krig, sult, fattigdom, urettferdighet, flyktningssituasjonen og atomvåpen.

Flere og flere mener imidlertid at det største problemet verden står overfor i dag, er det at den verden vi lever i, dør. Daglig hører vi om klimaendringer, ekstremvær, som fører til flom, stormer, tørke, hetebølger og ødeleggelse av landsbyer, byer og dyrkbar mark. Klimaendringene utspiller seg allerede nå. Mennesker, dyr og planter strever fordi livsgrunnlaget er i endring.

Når atmosfæren blir tilført de såkalte «drivhusgassene» (bl.a. CO₂), fører det til at varmeutstrålingene fra jorden blir redusert og dermed øker temperaturen. I de kommende tiår vil vi bli stilt overfor enda større klimaendringer hvis ikke utslippene av drivhusgasser blir vesentlig redusert. Da vil gjennomsnittstemperaturen stige med 2-4 grader. Dette vil i sin tur føre til at polisene begynner å smelte, havnivået vil stige og skape store problemer bl.a. for matvareproduksjon, grunnvannsressurser og mange dyrearter. Tørkeproblemer og mer ekstremvær er også direkte følger av temperaturøkningen.

Og problemene er flere: *Regnskogene*, som er jordklodens lunge, er helt avgjørende for livet i verden. De har blitt det de er i løpet av 260 millioner år, men i løpet av de siste 80 årene har vi ødelagt mye mer enn halvparten av regnskogene i verden. Fortsetter det som nå vil det ikke være noe igjen av dem en gang mellom 2030 og 2050.

Befolkningskrisen: I år 1800 levde det ca. 1 milliard mennesker på jorden. Nå har vi passert 7 milliarder og med en forventet stigning på ca 80 millioner i året, vil vi nå 11 milliarder innen 2100. Denne befolkningstilveksten er ujevnt fordelt. Det aller meste av den finner sted i

fattige land. Problemet er at en dramatisk vekst i befolkningen fører til en drastisk økning i det økologiske presset på disse landområdene. Før eller siden vil etterspørselen etter livsnødvendige ressurser overskride naturens produksjonsevne. Resultatet av det blir at naturgrunnlaget tæres ned, med dertil følgende problemer med produksjon, sosial utvikling og sult. I den vestlige delen av verden er befolkningstilveksten beskjedent, men i motsetning øker ressursforbruket og miljøbelastningen pr. person. Faktisk er det slik at én europeer i gjennomsnitt bruker like mye ressurser som 40 afrikanere. Mye av denne utviklingen skyldes jakten på en stadig «høyere» levestandard.

Det antas videre at ca 100 forskjellige *plante- og dyrearter* utryddes hver dag som en direkte følge av naturødeleggelser - og tempoet er økende. Konsekvensene av dette har man ikke full oversikt over, men det er iallfall sannsynlig at mennesket selv kan ødelegge det økologiske systemet som det selv er en del av, og til syvende og sist sage av den greinen som det selv sitter på.

Ørkenspredning: Verdens befolkning øker og dermed øker også presset på jordbruksarealene. Kravene til avkastning øker. Det endelige resultatet er at jorda blir mindre fruktbar. Ørkenspredningen skyldes at vegetasjon og jordsmonn i nedbørsfattige områder utnyttes for hardt gjennom jordbruk og husdyrhold.

De siste ukene har det igjen vært fokus på *plastmengden* i verdenshavene og *luftforurensingen* i byer over hele verden som er høyere enn det som er tilrådelig.

Det å høre om alt dette, er som et ekko av noe Paulus skrev i Romerbrevet: «Vi vet at helt til denne dag sukker og stønner alt det skapte samstemt, som i fødselsrier» (Rom 8:22).

FNs klimapanel mener at det er 95% sannsynlig-

het for at klimaendringene er menneskeskapte.

Klimakrisen er preget av to ruvende misforhold: Det første handler om gapet mellom det vi vet og det vi *gjør* i møte med realitetene. Det andre misforholdet gjelder hvem som har ansvaret, og hvem som bærer konsekvensene: De industrialiserte landene står bak mesteparten av klimagassutslippene, men dødelige stormer, tørke og hetebølger treffer fattige land og mennesker hardest. Det er dypt urettferdig.

Denne beskrivelsen fra det anerkjente World-watch Institute er fra 1988:

«Vi står igjen med den nøkterne erkjennelsen at de beslutninger som fattes av vår generasjon, blir de første som vil avgjøre om Jorden forblir beboelig. Dersom den allmenne forståelsen ikke utvikler seg til en bred støtte for vidtgående endringer, vil vi ikke makte å snu de utviklingstendensene som undergraver våre barns framtid.» (Lester R. Brown, State of the World, 1988).

Dette sitatet sier mye om hvilken situasjon verden befinner seg i. Situasjonen har nådd kritiske grenser på flere felter. Uten at det settes i gang umiddelbare og radikale mottiltak vil situasjonen ganske enkelt gå ut av kontroll. Fortsetter dagens utvikling vil verken vi selv eller våre barn ha noen framtid.

Økoteologi

Som kirke er vi kalt til å være gode forvaltere av skaperverket og etterfølgere av Jesus Kristus. Hva betyr det konkret for oss i dag?

Det er ingen tvil om at engasjement for klima og miljø har blitt stadig viktigere for kirkene i Norge, som i resten av verden, de siste tiårene. Det gjelder også for andre religiøse tradisjoner. Ikke minst kom dette til uttrykk på klimatoppmøtet for verdens politiske ledere i Paris i 2015. Da overleverte hundrevis av religiøse ledere fra hele verden og fra alle religiøse tradisjoner et tydelig budskap til verdens politiske ledere: Vi må snu utviklingen!

Dette er gledelig, men også forventet - og muligens selvsagt.

Hva sier Bibelen og kristen tro om vår plass i universet og om vårt forhold til Gud og naturen?

Hvorfor skal kirkene engasjere seg? Hva har vi i troen som kan gi håp og himmel over dystre klimaspådommer?

Ordet «økologi» betyr studiet av organismene i relasjon til miljøet og det innebærer en understrekning av de gjensidige relasjonene mellom alt som er til. Uttrykket «økologisk holdning» blir brukt om en menneskelig måte å være til på og oppføre seg på som erkjenner betydningen av relasjonene og forholdene i den naturlige verden. Det vil si en respekt for medskapningers liv og rett til å utfolde seg i henhold til sin egenart

«Økoteologi» er et forsøk på å gi et teologisk svar på den situasjonsbeskrivelsen jeg har foretatt. Med alle de miljøødeleggelsene vi ser rundt oss, trenger vi en teologi som tar vare på livet. Økoteologi er en teologi som ønsker å ta på alvor de utfordringene skaperverket står overfor og tyde disse ut fra den kristne tro. Det er en teologi som tror at Gud vil noe godt med skaperverket.

Økoteologi er videre et forsøk på å konkretisere hva frelsesbudskapet innebærer overfor den skapte verden. Denne oppgaven er like viktig som å klargjøre hva den kristne tro betyr for den enkelte. På mange måter er økoteologi derfor et forsøk på å gjøre evangeliet relevant for vår tid og en protest mot teologier som gjør kristen tro til en sak for mennesket alene.

Gud og skaperverket

Jeg har en Green Bible. I den er mer enn 1000 bibelvers skrevet i grønt, bibelvers som understreker den nære sammenhengen mellom kristen tro og omsorg for skaperverket. Budskapet er klart: Hele skaperverket, naturen, dyr og mennesker, er uløselig knyttet til hverandre. Som skaperverket har omsorg for oss, har vi også en oppgave i å ta vare på og engasjere oss for skaperverket.

Trosbekjennelsen slår fast forbindelsen mellom Gud og skaperverket: «Jeg tror på Gud, den allmektige, himmelens og jordens skaper...» Dette er også forankret i Bibelenes første setning: «I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden...» (1 Mos 1:1) og i setningen som avslutter fortellingen om skapelsen: «Gud så på alt det han hadde gjort, og se, det var svært godt!» (1 Mos 1:31) Gjennom sin skjønnhet, det intrikate samspillet mellom alt liv, vitner

skapelsen om Skaperen og Skaperens kjærlighet til skaperverket.

Verden slik vi kjenner den, fra det uendelige kosmos til det minste atom og alt levende liv, er skapt av Gud og vitner om hans storhet, kreativitet og makt. En slik ensidig positiv omtale av det skapte, er noe som kjennetegner både jødisk og kristen tankegang, og den har sin bakgrunn i tanken om at Skaperen selv er god; derfor er det skapte godt. Skaperverket ble til ved Guds vilje og kjærlighet, og det er ut i fra dette at det er skapt og villet av Gud at det har sin verdi. Skaperverket er intet mindre enn Guds gode gave.

Og videre: Gjennom budskapet om Jesu komme, hans liv og død gir Bibelen uttrykk for Guds kjærlighet til alt det skapte (Joh 3:16). I inkarnasjonen ble Gud selv en del av det skapte da han ble menneske av kjøtt og blod. I Jesus identifiserer Gud seg helt med et skaperverk som er sårbart og har smerter, samtidig som han med sin død gjenoppretter den brutte relasjonen mellom mennesker og skaperverket.

Bibelen forklarer også at Gud ved sin Ånd gir liv og ånde til alle ting (Sal 104; Apg 17:25, 28). Uten Guds Ånd hadde livet sloknet. Gud er ikke bare Skaperen, som blåste livspust inn i menneskets nese (1 Mos 2:7), men også den som opprettholder alt liv ved sin Ånd. Opprettholdelse av alt liv og skapelse av stadig nye generasjoner vitner også om Guds kontinuerlige skaperkraft, skaperglede og tilstedeværelse i verden.

I 1 Mosebok ser vi at naturen blir bedømt som god også før mennesket ble skapt. Det eksisterer altså et forhold mellom Gud og naturen som ikke går via menneskene. Naturen har en selvstendig relasjon til Gud. Skapelsesfortellingene i Bibelen bekrefter dermed naturens egenverdi uavhengig av mennesket. Mennesket skapes inn i naturen og får naturen som sitt hjem og sitt ansvar. I skapelsen er vi intimt forbundet med naturen. Gud har skapt mennesket midt i naturen og gjort oss avhengige av den for å overleve. Men naturens dypeste hensikt er ikke å være et instrument for mennesket: Den er noe mye mer. Alt ble skapt av Gud og var i seg selv godt. Dette betyr at det bør være et mål i seg selv å opprettholde den økologiske balansen, også uavhengig av menneskene.

Et uttrykk som «naturens egenverdi» kan etter min mening utgjøre en positiv motvekt til mange tradisjonelle kristne oppfatninger av forholdet til naturen. Naturen og mennesket hører sammen, men naturens verdi er ikke knyttet til menneskene. Derfor skildrer også Bibelen i poetiske vendinger hvordan skaperverket gir Gud pris og ære og hvordan naturen henholdsvis leder mennesker til Kristus og deltar i sorgen over Jesu død.

«Alle dine skapninger priser deg, Herre, de trofaste velsigner deg. De forteller om din herlige kongsmakt og taler om ditt velde» (Sal 145:10–12).

«Himmelen kunngjør Guds ære, hvelvingen forteller hva hans hender har gjort.

Dagen lar sin tale strømme til dag, natt gir sin kunnskap til natt.

Det er ingen tale og ingen ord. Stemmene kan ikke høres.

Men de når ut over hele jorden, ordene når dit verden ender» (Sal 19:2-5).

«Elvene skal klappe i hender og fjellene juble i kor» (Sal 98:8).

«Og se, stjernen som de hadde sett gå opp, gikk foran dem inntil den ble stående over stedet der barnet var» (Matt 2:9).

«Det var allerede omkring den sjette time. Da falt det et mørke over hele landet helt til den niende time, for solen ble formørket» (Luk 23:44-45).

Har kristendommen skylden for miljøødeleggelsene? Dette er en beskyldning som stadig rettes mot kristendommen. Bakgrunnen er den kristne tros forståelse av forholdet mellom mennesket og naturen, og som begrunnelse anføres gjerne følgende: I motsetning til f.eks. ulike urbefolkningsgrupper og hinduismen, har kristendommen fratatt naturen dens hellighet. Ved å avsakralisere naturen har kristendommen lagt naturen åpen for den utbytting og ødeleggelse som har funnet sted i den vestlige verden de siste århundrene. Oppfatningen av mennesket som forvalter har ført til en antroposentrisk innstilling til naturen, noe som igjen har lagt veien åpen for utnytting av naturen

til egne formål.

En slik kritikk inneholder dessverre altfor mye rett. Som kirke og som kristne må vi med skam erkjenne at vi ikke alltid har tatt det ansvaret for det skapte som Bibelen kaller oss til. Mange ganger har den kristne forvalterskapstanken blitt misforstått slik at mennesket har blitt sentrum og naturen kun har blitt råstoffet som fritt kan utnyttes.

På den annen side er det ikke slik at kristendommen i seg selv med nødvendighet representerer noen fare for naturen. Både i synet på skapelsen, Guds omsorg for alt det skapte og menneskets forhold til naturen, inneholder kristendommen så mye positivt at hvis det hadde blitt forstått rett, hadde ikke en slik beskyldning hatt noe for seg. En rett forståelse av forvalterskapstanken er kanskje tvert imot en av de beste forutsetningene for å forhindre en økologisk katastrofe.

Mennesket og naturen

Jeg har en god venn i USA. Hun heter Carol, er metodist og tilhører den amerikanske urbefolkningen. Av Carol har jeg lært masse. En gang fortalte hun om bestefaren sin, som lærte henne å gå uten å lage en lyd, uten å sette spor etter seg. Dette var en praktisk øvelse som samtidig hadde en dypere mening: Poenget, fortalte bestefaren, var å trene seg på å etterlate jorden og naturen i samme stand som før hun kom. Carol snakker ofte om at vi mennesker er forbundet med alt det skapte og at vi ikke arvet jorden fra våre foreldre, men at vi låner den av våre barn.

For meg er Carol et eksempel på en holdning, en levemåte, en spiritualitet, som både er dypt rotfestet i skaperverket, og som også formidler særdeles viktige innsikter til oss mennesker i vår tid.

Vestlig tradisjon har i stor grad blitt formet av antikkens og gnostisismens tankegods, med et dualistisk menneskesyn. Her skilles kroppen fra mitt egentlige jeg - sjelen - og det er først og fremst sjelen som står i en relasjon til Gud. Mennesket plasseres over og utenfor skaperverket. Slik blir troen lett fortrenget til en åndelig sfære og det private rom, og handler i hovedsak om individets (sjelens) frelse etter døden. Kropp og skaperverk får i en slik forståelse en sekundær verdi i motsetning til sjelen, som lever evig. En

uheldig konsekvens er at naturen har liten verdi i seg selv, men blir en kilde til ressurser som kan utnyttes for å tilfredsstille menneskets behov.

Det er behov for å utfordre et slikt syn og søke tilbake til Bibelens helhetlige natur- og menneskesyn. Mennesket står sentralt plassert midt i skaperverket, ikke over eller utenfor. Det settes ikke noe skille mellom sjel/ånd og kropp, men mennesket ses på som en helhet. Og når skapelsesfortellingene sier at mennesket er en forvalter, understrekes det at oppdraget skal utføres i overensstemmelse med Skaperens intensjoner og verdier. Vi er skapt til relasjon og fellesskap med Gud, andre mennesker og hele skaperverket.

Vi er Guds forvaltere og skal representere Gud i verden i et ansvarsfullt herredømme over skaperverket, som tilhører Gud. Vi skal «dyrke og passe» skaperverket (1 Mos 2:15) slik at alt levende kan utvikle seg i henhold til sin egenart og slik at det sikrer livsoppholdet. Grunnlaget for forvalterskapstanken er en solidaritet med alt det skapte. Vi ser av dette at Gud har lagt ansvaret for jordens forvaltning på oss. Vår grunnleggende holdning bør være ydmykhet og ærefrykt. «Råderetten» innebærer omsorg. Dessuten er det å forvalte det samme som å ta helhetshensyn, vi skal utøve «herreveldet» til det beste for helheten i skaperverket. Ved å utføre kulturoppdraget i verden er vi med på Guds fortsatte skapelse i verden - vi er intet mindre enn Guds medskapere!

Synd

Tradisjonelt har synd blitt oppfattet som enkelt-individens gale handlinger og den kraft som styrer det naturlige mennesket. En slik antroposentrisk forståelse vil økoteologien utvide til også å gjelde strukturer og forholdet til skaperverket. Synd kan oppfattes som destruksjon av verdi og mening og ødeleggelse av den grunnleggende enhet i skaperverket og dets relasjon til Gud. Synd arter seg da som en fremmedgjøring fra Gud, naturen og de opprinnelige strukturene i denne. Opprinnelig var alt «svært godt». Men i syndefallet ble alle menneskelige livsforhold ødelagt: I forhold til Gud, medmennesker og naturen (1 Mos 3:17-19). Guds skapte orden ble brutt i stykker ved menneskets ulydighet og mennesket ble fremmedgjort fra Gud og naturen.

De åpenbare økologiske konsekvensene av synd

er noe som går igjen i hele Det gamle testamentet:

*«Jorden sørger og visner,
verden tørker bort og visner,
både jorden og det høye tørker bort.*

*Jorden er vanhelliget
av dem som bor der.
For de har overtrådt lover,
forandret forskrifter,
brutt den evige pakt.*

*Derfor blir jorden
fortært av forbannelse.
De som bor der,
må bøte for sin skyld.
Derfor brenner de som bor på jorden,
bare en liten rest blir tilbake»* (Jes 24:4-6).

*«Derfor skal landet sørge,
og alle som bor der, skal tørke bort
sammen med dyrene på marken og fuglene under
himmelen, selv fiskene i havet skal utryddes»* (Hos 4:3).

Sånn sett er det skaperverket selv som taler til oss - når vi opplever ekstremvær, endringer i vindsystemer og havstrømmer, mer flom og tørke, jorderosjon og havstigning, redusert biologisk mangfold - om at vi har sviktet vårt forvalteroppdrag ved at vi har gått ut over de rammene Gud satte for menneskets liv i verden, symbolsk uttrykt ved at mennesket kunne spise av alle trær i Edens hage, unntatt det ene.

Kanskje ser vi i dag mer enn noen gang før de praktiske resultatene av at jorden har blitt forbannet for menneskets skyld og at mennesket har blitt skapningens fiende. Den økologiske krisen gjør oss til syndere innfor Gud. Synd blir da først og fremst forstått som en ødeleggelse av den grunnleggende enhet i skaperverket. De teknologiske framskritt, ofte motivert ut i fra ønsket om å tjene menneskeheten, har ført til undergang. Vår uvitenhet har blitt brukt av ødeleggende krefter: «For jeg forstår ikke hva jeg selv gjør. Det jeg vil, gjør jeg ikke, og det jeg avskyr, det gjør jeg» (Rom 7:15).

Frelse

Som sagt har mennesket trukket skaperverket inn under forbannelsen. Derfor trenger naturen frelse

sammen med mennesket. Frelse vil i tradisjonell mening si «redning» fra synden og ondskapen, og det blir ofte redusert til kun å gjelde mennesket. Guds rike omfatter imidlertid hele skapningen og derfor vil frelse også dreie seg om fred mellom Gud og mennesker, et harmonisk forhold i naturen og en ny rettferdighet som skal styre. Frelse er etableringen av en helhet hvor det skapte fungerer etter Skaperens intensjoner. Arbeidet for frelse forstått slik, innebefatter da å motvirke ødeleggende krefter, etablere harmoniske forhold mellom alt det skapte og legge forholdene til rette for integrasjon og orden, en livsmessig helhet hvor alt det skapte fungerer etter Skaperens intensjoner.

Det klassiske skriftstedet for at naturen også skal få del i forløsningen er Rom 8:19-21:

«For det skapte venter med lengsel på at Guds barn skal åpenbares i herlighet. Det skapte ble underlagt forgjengeligheten, ikke frivillig, men fordi han ville det slik. Likevel var det håp, for også det skapte skal bli frigjort fra slaveriet under forgjengeligheten og få den frihet som Guds barn skal eie i herligheten.»

Det kristne framtidshåpet inkluderer altså en full nyskapeelse og forløsning av alt det skapte til Guds ære. I Det nye testamentet gir dette seg bl.a. uttrykk i visjonen om Guds rike som en oppfyllelse av Guds mening med alt det skapte. Frelse i ordets videste - og bibelske - betydning inneholder altså frelse for hele skaperverket. Hele veien er det en intim forbindelse mellom menneskets fornyelse/frelse og universets gjenopprettelse/nyordning.

*«...han kunngjorde for oss
sin viljes mysterium,
det han gjerne ville gjøre i ham.*

*Han ville fullføre sin frelsesplan i tidens fylde:
å sammenfatte alt i Kristus,
alt i himmel og på jord i ham»* (Ef 1:9-10).

Lausannebevegelsen uttrykker dette slik:

*«Dersom Jesu er Herre over hele jorden,
kan vi ikke skille vårt forhold til Kristus fra
hvordan vi handler overfor jorden (...) Omsorg
for skaperverket er dermed et anliggende i
evangeliet»* (Cape Town-erklæringen).

Håp

Bibelen gir flere vakre bilder av en tid som skal komme:

«Da skal ulven bo sammen med lammet og leoparden legge seg hos kjeet. Kalv og ungløve skal beite sammen mens en smågutt gjeter dem.

Ku og bjørn skal beite, ungene deres legge seg sammen, og løven skal ete halm som oksen.

Spedbarnet skal leke ved slangens hule og barnet strekke hånden ut mot ormebolet.

Ingen skal skade eller ødelegge noe på hele mitt hellige fjell. For landet er fylt av kjennskap til Herren slik vannet dekker havbunnen» (Jes 11:6-9).

«Den dagen vil jeg slutte en pakt for dem med villdyrene på marken, fuglene under himmelen og kryptet på jorden. Bue, sverd og krigsvåpen vil jeg bryte i stykker og utrydde av landet, og jeg vil la dem bo trygt (...) Den dagen vil jeg svare, sier Herren, jeg vil svare himmelen, og den skal svare jorden. Jorden skal svare kornet, den nye vinen og den fine oljen...» (Hos 2:18, 21-22).

Johannes' åpenbaring i Bibelen er en spesiell bok. Det er en bok som i hovedsak handler om Guds hensikter og handlinger i historien. Disse åpenbaringene er politiske i sitt innhold. De inneholder et budskap som er kritisk til tingenes tilstand både i kirken og i verden. I tillegg er håpsdimensjonen sterkt framtrædende.

Åpenbaringsboken er en gave til kirken. Den taler til vår fantasi. Troen trenger fornuften for å forstå, men troen trenger også fantasien. Gud er for stor til å fanges i vår fornuft. Guds hensikt er for omfattende for vårt ordinære sanseapparat. Derfor trenger vi fantasien for i glimt å forstå hva som er Guds hensikt, mening og plan. Uten fantasien klarer ikke troen å skape håp. Og uten håp klarer vi ikke å se nye muligheter.

Mot slutten av åpenbaringsboken hører vi visjonen av Guds endelige plan for skaperverket: «Og jeg så en ny himmel og en ny jord, for den første himmel og den første jord var borte...» (Åp 21:1). Når Johannes her bruker uttrykket

«himmel og jord» tenker han, som i Bibelen for øvrig, på alt det skapte. Det er verdt å merke seg hvordan Johannes ser for seg at den nåværende verden skal forsvinne. Andre steder i Det nye testamentet finner vi også tanker om at den nåværende verden skal forsvinne, men da i betydningen ødelegges, bli tilintetgjort. Men Johannes, og andre, mener ikke at den nåværende verden skal ødelegges. De mener at den nåværende formen verden har skal opphøre, og at den skal forvandles, bli transformert, inntil alt det skapte blir det Gud hadde til hensikt at det skulle bli helt fra begynnelsen av.

Jeg tenker at Johannes' visjon av en forvandling av alt det skapte på avgjørende måter gir mening til den nåværende verden, til menneskets historie og til våre liv. Fordi Guds hensikt er forvandling – ikke ødeleggelse – så lever vi i den troen at det å ta vare på skaperverket, å gjøre godt mot andre mennesker og å arbeide for godhet, rettferdighet og fred, er noe som vil bli brukt av Gud i Guds arbeid for å forvandle verden. Dette er noe helt annet enn passiv resignasjon overfor tingenes tilstand eller en fatalisme der vi tenker at ting verken kan eller vil bli annerledes.

Hvis vi tror at denne verden vil bli ødelagt, gå til grunne, bli tilintetgjort, er det ingen mening i miljøengasjement, fattigdomsbekjempelse og fredsarbeid. Men hvis vi tror at denne verden vil bli forvandlet, da vil vi vie våre liv til å ta del i Guds forvandling.

Vi mennesker kan selvsagt ikke skape Guds rike, det kan bare Gud. Det vi derimot kan er å bære vitnesbyrd om Guds rike. Det gjør vi ved å ta vare på skaperverket, ved å gjøre godt mot andre mennesker og ved å arbeide for godhet, rettferdighet og fred, i tillit til at Gud bruker det vi gjør i arbeidet med å fullføre sine hensikter med verden.

I denne sammenhengen har kirken en rolle: Kirken er et fellesskap av mennesker som allerede nå har hørt budskapet om den nye skapelsen, som bærer på denne visjonen, denne drømmen, og som er kalt til å ta del i forvandlingen av alt det skapte.

Johannes konkluderer med en proklamasjon: «Se, jeg gjør alle ting nye» (Åp 21:5). Dette er

den drømmen vi bærer på når vi tror at Guds endelige hensikt er en forvandling av alt det skapte. Den verden vi lever i er Guds verden. Og denne Guds verden er i en prosess der målet er forvandling. I Guds verden tror vi at det finnes en kraft som kan gjøre alle ting nye. Den samme kraften som en gang skapte alt, den samme kraften som reiste Jesus opp fra de døde, er fortsatt virksom. Troen på en skapende Gud som vil noe godt med skaperverket og troen på Jesu oppstandelse, er troen på livet, meningen og håpet. Denne kraften, livskraften, er synlig på mange måter rundt oss – hvis vi ser etter, blant annet i menneskers evne til å være gode, kreative og løsningsorienterte, i forhold til miljøødeleggelser og andre utfordringer. Dette, og mer til, vitner om Skaperen og oppstandelsens seier, resultater av at vi lever i en verden der det finnes en kraft som gjør det mulig å bygge, skape, være konstruktive.

Derfor tror jeg at kristen tro og kirkens vitnesbyrd, ikke minst i vår tid, handler om å formidle at mulighetene til å skape mening, liv, nye muligheter og håp er til stede, at det gode og konstruktive i det lange løp er sterkere enn det destruktive. Gud har en drøm for denne verden. Som mennesker inviteres og utfordres vi hver dag til å ta del i denne drømmen.

Dette håpet om en ny himmel og en ny jord fritar oss ikke fra vårt ansvar for verden og livet her og nå. Den jødiske rabbinen Yohanan Ben Zakai har sagt det slik: «Hvis du er i ferd med å plante et tre, og du får høre at Messias er kommet; ikke avbryt arbeidet, gjør deg først ferdig med planting og gå deretter ut for å ta imot Messias». Som kirke er vi kalt til å være tegn på Guds rike allerede nå. Midt i lidelse og smerte og dystre framtidsutsikter bærer vi med oss kraften som kan skape forandring - om vi slipper den til. Denne kraften har sin forankring i troen på livets Gud. Den ser fram mot håpet om gjenopprettelsen av skaperverket og alle brutte relasjoner. Og den drives fram av kjærligheten fra den Gud som skapte, og som selv ble en del av skapelsen for å frelse og gjenopprette sitt skaperverk. Vårt kall er et kall til å bli preget av Guds tanker og kjærlighet for alt det skapte og slik ta del i arbeidet for Guds rike.

Hva kan kirken gjøre?

Som kirkelige aktører skal vi ikke opptre som

politikere. Vi skal snakke og handle ut fra vår teologi og den kirkelige tradisjonen. Kirkene har alltid vært, er og vil alltid være, etiske premissleverandører i samfunnet - og må ta disse utfordringene på alvor. Vi skal snakke og handle fordi dette påvirker alle. Gjør vi ikke det, står vi i fare for å redusere kristen tro til noe som kun har med Gud og det enkelte mennesket å gjøre, og dermed fornekte vesentlige ting i troen på Gud som skaper. Derfor er dette en sak som angår kirken.

Jeg vil sammenfatte kirkenes bidrag i dette engasjementet i fire punkter:

For det første tror jeg vi har mye å lære av Carols holdning, levemåte, spiritualitet, som er dypt rotfestet i skaperverket. Vi har på mange måter plassert oss på siden av eller over skaperverket. Vi betrakter oss selv som utenforstående forvaltere av jorden. Vi har fornuften, midlene og løsningene. Utenfor oss står skaperverket. Fra denne posisjonen har skaperverket – over tid og ofte i vitenskapens tjeneste – blitt tingliggjort og avsjelet. Det er i kraft av dette «utenforskapet» at massive miljøødeleggelser har latt seg presentere som utvikling - og endog som det godes triumf. Løsningen ligger et annet sted, i å innse at vi er plantet midt i skaperverket, vedværende i en dyp gjensidighet med alt annet liv.

For det andre er det maktpåliggende for kirkene å understreke at klimaendringene handler om rettferdighet. Fattige mennesker påvirkes mer av klimaendringene enn oss i de rike delene av verden. Disse, ofte stemmeløse, skal kirkene være en stemme for.

For det tredje handler klimaengasjement om hensynet til kommende generasjoner. Som Carol sier: «Vi arvet ikke jorden av våre foreldre, vi låner den av våre barn!»

For det fjerde tror jeg kirken har en oppgave i å minne om håpet, ikke som fatalisme eller resignasjon, men som det konstruktives mulighet: Gud er Alfa og Omega, begynnelsen og enden.

Og til slutt: Klimaengasjementet forutsetter samarbeid mellom alle gode krefter. En klassisk historie som *ikke* uttrykker dette, finner vi hos Fleksnes, den gang han var radioamatør. Noen husker sikkert denne episoden med «LA8PV

over». Mens han sitter der får han plutselig inn en nødmelding – en Mayday – fra et skip som umiddelbart trenger assistanse. Da kommer imidlertid en japaner inn på linja og forstyrrer Fleksnes' prosjekt. Det er da han uttrykker ordene: «Get off the air. This is my Mayday!»

Klimaendringene er en nødmelding fra skaperverket til oss alle. I møte med disse utfordringene er det helt nødvendig med brede allianser og samarbeid mellom alle gode krefter. I denne dugnaden skal kirkene bidra med sitt.

Sjelesorg og psykoterapi

Knut Refsdal, generalsekretær Norges Kristne Råd

Innledning

Sjelesorgens forhold til psykologi og psykoterapi har vært et hovedtema innen sjelesorgen de siste hundre årene. Framveksten av disse nye fagene, satte nemlig sjelesorgen i en situasjon den aldri tidligere hadde vært i: Tidligere hadde kirkens sjelesorg vært så og si enerådende innen det *Anders Bergem* kaller «samfunnets totale eller generelle omsorgstilbud» (Bergem 2008: 165-166). Nå ble denne situasjonen utfordret av en selvstendig og sekulær vitenskap.

Denne artikkelen har to deler: I del I vil jeg drøfte forholdet mellom sjelesorg og psykoterapi. Dette gjør jeg blant annet ved å se på det som særpreger henholdsvis sjelesorg og psykoterapi og ved å se på hva sjelesorglitteraturen sier om sjelesorgens forhold til psykoterapi. I del II vil jeg, på bakgrunn av konklusjonen i del I, gjøre rede for hvordan innsikter fra kognitiv terapi kan brukes i sjelesørgerisk praksis.

Min egen bakgrunn for å skrive om dette er at jeg har erfaring fra både sjelesorg og psykoterapi: Jeg er utdannet prest og har jobbet som menighetsprest i 10 år. I den tiden hadde jeg en del sjelesorg, særlig i form av sorgsamtaler i forbindelse med gravferder, men også ved at mennesker oppsøkte meg for samtaler i forbindelse med andre situasjoner i livet. Senere har jeg jobbet i tre år som jobbkonsulent ved en arbeidsmarkedstiltaksbedrift og tok i den forbindelse en ettårig utdanning i kognitiv terapi. Mange av de arbeidssøkerne jeg hadde ansvar for hadde diagnoser innen angst- og depresjonsfeltet. Da viste kognitiv terapi seg å ha en god effekt i prosessen fram mot arbeidslivet.

DEL I: Sjelesorg og psykoterapi

I. Framveksten av den moderne psykologien, på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, fikk avgjørende innflytelse på sjelesorgen - på ulike måter. Mange sjelesørgere opplevde at den nye vitenskapen gjorde deres

egen virksomhet, basert på Bibelen og kirkens tradisjon, overflødig og utdatert (Geels og Wikström 1999: 268). På mange måter kan man si at diskusjonen mellom teologi og sjelesorg på den ene siden og psykologi og psykoterapi på den andre siden, handlet om «den rette forståelsen av mennesket» (Nilsen 1986: 94).

Det er verdt å nevne *Sigmund Freud* i denne sammenhengen. Selv om det fantes ansatser til psykoterapi før ham, var det med hans arbeid grunnen for moderne psykoterapi ble lagt. Mange sjelesørgere stod i en eller annen form for relasjon til Freuds teorier, enten som videreførere eller kritikere. Freud selv tok avstand fra religion og kalte det en «kulturell nevrose», mens en nær medarbeider av ham, *Oskar Pfister*, en sveitsisk prest, prøvde å utvikle en psykoanalytisk form for sjelesorg (Gerkin 1999: 56).

Uansett hvordan man stilte seg til Freud, satte han og andre psykologer og psykoterapeuter i stor grad dagsorden for de utfordringene som ble sentrale for sjelesorgen framover, i tillegg til at sjelesorgens språk ble preget av begreper fra psykologi og psykoterapi (Bergem 2008: 167-168). Derfor er det nok riktig, som Bergem hevder, at sjelesorgen i denne perioden gikk fra å hente fortolkningsrammer og språk fra Bibelen og kirkens tradisjon, til å hente dette fra psykoterapien. Denne prosessen kan også omtales som en «terapeutisering» av sjelesorgen (ibid: 171, 174).

Tvetydigheten til og usikkerheten på hvordan sjelesorgen skal forholde seg til psykoterapien, har preget mye av forholdet mellom sjelesorg og psykoterapi siden. Forsatt er mye sjelesorglitteratur ambivalent når forståelsen av sjelesorg i forhold til ulike psykoterapiformer tas opp, selv om frontene i dag langt fra er like skarpe som de i perioder har vært (Bunkholt 2007: 125).

Samtidig er det et annet forhold som er verdt å

merke seg: Utfordringene fra psykoterapien gav nemlig også støtet til en fornyet innsats for å arbeide mer med sjelesorgens egenart og begrunnelse (Bergem 2008: 173; Geels og Wikström 1999: 268).

II. SJELESORG: Bergem presenterer flere definisjoner av sjelesorg (Bergem 2008: 15-16):

«Med sjelesorg forstår vi den hjelp et menneske gir et annet menneske i den hensikt å hjelpe vedkommende til å realisere seg selv og til å modnes på en måte som ikke bare muliggjør en god samfunnsfunksjon, men på en måte som gjør at sjelesorgrelasjonen også blir en hjelp til å bli friskere og virkeliggjøre de hensikter Gud fra begynnelsen av hadde med den enkeltes liv. I uttrykket «hensikter» er selvsagt også Guds vilje til å frelse hvert menneske inkludert» (Erik Ewalds)

«Sjelesorg er kristen omsorg for den enkelte sjel» (Arne Fjellbu)

«Sjelesorg er psykoterapi i kirkelig kontekst» (Dietrich Stollberg)

«Kristen sjelesorg kan bli definert som den aktiviteten som søker å hjelpe mennesker i retning av konstruktiv endring og vekst innenfor hvert eneste av deres livsområder. Målet er å oppnå dette ved hjelp av en omsorgspreget relasjon som har fast avtalte grenser, og som utspiller seg i samsvar med bibelske forutsetninger, mål og metoder som blir praktisert innenfor en ramme av kristent engasjement og innsikt, samt kristne verdier» (Association of Christian Councillors)

«Sjelesorg er praksisrelatert formidling av evangeliet i form av en fri samtale...Det sjelesørgeriske målet er å gi hjelp til tro, slik at troen kan vise seg som livshjelp» (Helmut Tacke)

«Sjelesorg finner i kirken sted som formidling av Guds ord til den enkelte...» (Eduard Thurneysen)

Sammenfattende kan det sies om disse definisjonene at:

- Sjelesorg utøves innenfor en relasjon mellom to mennesker, eller i en liten, avgrenset gruppe av mennesker. Sjelesorg har sin plass innenfor de

«små rommene».

- Sjelesorg har samtalen som sitt absolutt viktigste redskap.

- Sjelesorg utøves innenfor rammene av en kristen virkelighetsforståelse (ibid: 16-17).

Det er verdt å merke seg at ordet «sjelesorg» ikke finnes i Bibelen. Det tyske «Seelsorge» kom på 1500-tallet og har røtter tilbake til de greske, førkristne «sjelelegene». Kristen sjelesorg omfatter hele mennesket. Sjelesorg handler således om å tolke menneskers livsopplevelse i lys av kristen tro på en måte som fremmer fellesskapet mellom mennesker og mellom mennesker og Gud. Det er derfor på en grunnleggende måte et relasjonsarbeid. I sjelesorgen møtes menneskers subjektive opplevelser og kirkens trostradisjon i en samtale som ingen på forhånd kjenner utfallet av (ibid: 24).

Sjelesorg blir av *Anton Geels* og *Owe Wikström* beskrevet som en virksomhet som utgår fra religiøs tro og virkelighetsoppfatning og som gjennom samtalevirksomhet har til hensikt å støtte menneskers psykiske og åndelige utvikling (Geels og Wikström 1999: 288).

(1) I denne beskrivelsen betones det for det første at sjelesorg utgår fra en religiøs virkelighetsoppfatning. Det betyr blant annet at noe av det som særpreger sjelesorg i forhold til annen samtalehjelp er at den alltid har den transcendent dimensjonen med i perspektivet. *Einar Anker Nilsen* sier - litt svalt, men dog ikke uten et poeng - at all sjelesorg skal skje «under evighetens synsvinkel» (Nilsen 1974: 99) og *Jürgen Ziemer* forstår dette som «evnen til å kunne finne spor av en åndelig eller spirituell dimensjon i relasjonen mellom partene» (Bergem 2011: 42).

Dette betyr imidlertid ikke at sjelesorg nødvendigvis må handle om åndelige, spirituelle eller eksistensielle problemer og at alt annet er sjelesorgen utedkommende. Mennesket er en helhet der det meste henger sammen. *Kjell-Petter Dahl* understreker derfor at Jesus hadde omsorg for alle områder av livet og alle sider ved den menneskelige personlighet (Dahl 1981: 43). Det å kun være opptatt av Gud og tro i sjelesorgen, er derfor å gjøre sjelesorgrommet altfor lite (Nilsen

1986: 89). Poenget er at det i sjelesorgen må være en åpenhet for en åndelig eller spirituell dimensjon. *Leif Gunnar Engedal* uttrykker dette på denne måten: «I utgangspunktet vil jeg mene at det hører med som en vesentlig del av en kristen sjelesørgers kompetanse å kunne følge et annet menneske på veien - ikke bare gjennom psykososiale kriser og konflikter - men også i troslivets mangfoldige gleder, kriser, nederlag og seire» (Bergem 2011: 42). Hvis ikke sjelesorgen har denne utgangsposisjonen blir den ikke noe annet enn en annen form for terapi (Nilsen 1974: 99).

(2) For det andre framgår det av Geels og Wikströms beskrivelse at sjelesorg er et kollektivt anliggende der sjelesørgeren ikke er en privatperson, men en som inngår i et sosialt og symbolsk fellesskap og er knyttet til en ideologi, et etisk og moralsk normsystem og et fellesskap med en tradisjon (Geels og Wikström 1999: 289; Bergem 2008: 196). I tilknytning til dette hevder for eksempel Nilsen at «det som gjør sjelesorgen til sjelesorg og ikke til terapi i første rekke er sjelesørgeren» (Nilsen 1974: 106). *Hans Stifoss-Hanssen* uttrykker det samme når han sier at hovedforskjellen på en sjelesørger og en terapeut ikke er arbeidsformen, men rollen - det en sjelesørger er (Bunkholt 2007: 8).

Med denne plasseringen av sjelesorgen, som både en integrert del av kirkens tjeneste og en del av det teologiske helhetsbildet, er det også verdt å nevne sjelesorgens mange hjelpemidler som skiller den fra annen samtalehjelp: Bibelen, bønn, håndspåleggelse, liturgier og riter, sakramentsforvaltning, skriftemål og syndsbejelse og menighetsfellesskap (Nilsen 1974: 107). Her besitter sjelesorgen ressurser og opererer med en dimensjon som psykoterapien ikke er i besittelse av.

(3) For det tredje, understreker Geels og Wikström, inkluderer sjelesorgen et syn på det de kaller «medmenneskelighetens nødvendighet». Dette uttrykker at sjelesorg primært er noe annet enn omsorg og tiltak ved kriser og psykiske lidelser, som terapien er mest fokusert på (Geels og Wikström 1999: 289). Noe av det samme er Bergem inne på når han understreker at sjelesørgeren ikke er en ekspert som skal ta for seg en annens problemer, men at sjelesorg grunnleggende sett handler om et samspill mellom to

likeverdige aktører og nærmest som en integrert del av livet i et kristent fellesskap. Derfor snakker man ikke om pasienter i sjelesorg, men ser på konfidentene mer som personer eller medmennesker (Bergem 2011: 16-17; Bergem 2008: 198-199).

(4) For det fjerde understreker Geels og Wikström at det enkelte mennesket står i sentrum i sjelesorgen. Dette skiller sjelesorgen fra undervisning og forkynnelse. Sjelesorg handler om et personlig møte og en dialog mellom to personer (Geels og Wikström 1999: 289).

(5) For det femte, sier Geels og Wikström, inngår begrepene åndelig og psykisk modning i sjelesorg. Dette innebærer at sjelesørgeren, i likhet med en psykoterapeut, arbeider med psykiske prosesser som selvstendighet, avhengighet, separasjon, forandring og livskriser. Forskjellen er at sjelesørgeren også gjør en teologisk tolkning av konfidentens lengsel etter åndelighet, mening og bekreftelse (ibid: 289).

I forlengelsen av dette er det naturlig å aktualisere dette spørsmålet: Hva slags kompetanse bør en sjelesørger ha? Bergem refererer - med utgangspunkt i Ziemer - til fem forskjellige former for kompetanse en sjelesørger bør ha (Bergem 2011: 39-45):

Hermeneutisk kompetanse: Ziemer sikter med dette uttrykket til sjelesørgerens evne til å forstå konfidenten på en adekvat eller sakssvarende måte. Det handler om å sette seg inn i den andres situasjon både tanke- og følelsesmessig, og Bergem skriver her om fenomener som uro, angst, depresjon, aggressive impulser, narissistiske behov eller suicidale tanker (ibid: 39).

I fortsettelsen skriver han om nødvendigheten av både å være klar over sine egne kunnskaper og erfaringer, men også erkjenne at det finnes grenser for hvor langt man kan følge den andre. Her opplever jeg at *Emmanuel Y. Larleys* grunnleggende tanke, som kommer til uttrykk i begrepet «interkulturell sjelesorg», er viktig: Han snakker om at ethvert menneske på enkelte områder er «lik alle andre», «lik noen andre» og «lik ingen andre» (Lartey 2003: 34). Dette er, som jeg opplever det, av stor betydning å ha i bevisstheten i alle våre møter med hverandre.

Også *Ulla Holms* stikkord for «hva hjelperen må formidle til den hjelpetrengende» inneholder viktige påminnelser: Hun skriver blant annet om at enhver profesjonell relasjon må baseres på «respekt» for den hjelpetrengende, på en genuin «interesse» for den andre og på en «vilje til å forstå». I fortsettelsen skriver hun også om at det ikke går an å være profesjonell dersom man er upersonlig og distansert (Holm 2005: 44-45). Holm refererer også til undersøkelser som er gjort om pasienters forventninger og ønsker, som gjennomgående understreker legens betydning av å vise interesse og omtanke, å gi og ta imot informasjon og ta hånd om pasientenes uro og andre følelser (ibid: 33).

Dette er også Bergem opptatt av når han hevder at «uten kjærlighet til mennesker, lærer man aldri mennesker å kjenne» (Bergem 2011: 35) og at sjelesørgeren må formidle en holdning om at konfidenten er godtatt som hun/han er (ibid: 52). Lartey på sin side omtaler dette som at motivet for «pastoral care» er kjærlighet, en kjærlighet som til syvende og sist kommer fra Gud (Lartey 2003: 29) og han skriver blant annet om «non-possessive warmth» (ibid: 96).

Personkompetanse: Ziemer mener med dette at sjelesørgeren må være i stand til «å kunne ha en åpen, spørrende og kritisk dialog med seg selv», det vil si en evne til «introspeksjon» eller «selvinnstikk» (Bergem 2011: 40). Dette handler selvsagt ikke om å ha all verdens kunnskap. Det har ingen - og det er heller ingen forutsetning for å være en god sjelesørger - men det å kjenne seg selv, på godt og vondt, og være i kontakt med egne følelser, behov og reaksjonsmønstre, er viktige forutsetninger for å kunne være der for den andre.

Denne formen for kompetanse understreker at sjelesørgerens viktigste ressurs i relasjon til konfidenten er seg selv. Bergem snakker om at det å være en god sjelesørger på en helt avgjørende måte handler om å ha evne, mot og vilje til å være tilstede i samtalen som seg selv. I dette perspektivet er åpenhet kombinert med trygghet i forhold til det ukjente, av stor betydning (ibid: 36). Han henviser også til den kanadiske psykologen *David G. Benner* som skriver at «soul guides» må være i stand til å møte konfidenten som virkelige personer: «De er klar over at det viktigste de har å gi, er seg

selv. Hvis de enten ikke har noe selv eller ikke er i stand til å dele av seg selv med andre, har de ingenting å bidra med» (ibid: 38-39). Det samme sier Lartey når han hevder at «the most important resource that care practitioners have is themselves» (Lartey 2003: 69).

Holm snakker om selvinnstikk som noe grunnleggende i den profesjonelle innstillingen og hun vektlegger at den enkeltes innstilling alltid må være å utvide sin kjennskap til egne problemområder, reaksjonsmønstre og forsvarsmekanismer (Holm 2005: 39).

Kommunikativ kompetanse: For Ziemer handler dette om å evne til å kunne etablere og utforme en god og konstruktiv relasjon til et annet menneske og han snakker om å være i stand til å skape en trygg og åpen atmosfære, om å kunne gi den andre udelt oppmerksomhet og om å finne balansen mellom å lytte og tale (Bergem 2011: 41-42).

Når vi snakker om kommunikativ kompetanse er det naturlig å tenke på ulike kommunikasjonsferdigheter. Holm snakker om trening i «Interpersonal Skills» og «intervju- og samtalemetodikk» som uttrykk for det samme (Holm 2005: 127). Dette er anliggender som i økende grad har fått oppmerksomhet i faglitteraturen. Holm skriver blant annet om ulike utviklingslinjer som har bidratt til et endret syn på forholdet mellom den profesjonelle hjelperen og den hjelpsøkende. Her sier hun at den tredje utviklingslinjen handler om økt kunnskap om menneskelig kommunikasjon og interaksjon, som viktig for å utvikle en god relasjon. Dette i motsetning til å skyldte på den hjelpsøkendes «patologi» (Holm 2003: 22-23).

Lartey omtaler, under overskriften «characteristics of counseling», blant annet aktiv lytting, empati, kunnskap om kroppsspråk, parafrasering, betydningen av å stille åpne spørsmål og evnen til å være konkret og konfronterende som evner, kompetanse og verktøy en sjelesørger må ha (Lartey 2003: 89-102), mens Holm gjør oppmerksom på forhold som «overføringer» og «motoverføringer» som mekanismer som kan oppstå i en samtalsituasjon og som sjelesørgeren må vite noe om (Holm 2005: 24-25).

Lartey har en interessant modell om ulike «help-

ing styles» en sjelesørger kan ha: Han skiller mellom «guide», «celebrant», «consultant» og «manager», og poenget hans er at en sjelesørger må kunne innta ulike stiler, alt avhengig av hva situasjonen og den enkelte konfident krever (Lartey 2003: 70-71).

Åndelig kompetanse: Ziemer forstår, som allerede nevnt, dette som «evnen til å kunne finne spor av en åndelig eller spirituell dimensjon i relasjonen mellom partene» (Bergem 2011: 42).

Dette perspektivet på sjelesorg er Lartey også opptatt av: Han mener at det er et grunntrekk ved sjelesorg at denne anerkjenner en transcendent dimensjon ved livet (Lartey 2003: 26). Dermed blir det viktig at sjelesørgeren er åpen for et holistisk syn på menneskelivet der forståelsen av betydningen av religiøsitet, er en selvsagt og integrert del, fordi dette påvirker alle sider ved livet (ibid: 107). Sjelesørgere må derfor kunne ta imot og respondere på forhold som har med alle livsområder, også de spirituelle, å gjøre (ibid: 151). Dette gjelder uavhengig av sjelesørgerens eget religiøse ståsted (Jørgensen 2007: 28).

I forhold til åndelige, spirituelle og eksistensielle dimensjoner i sjelesorg, skriver Lartey, med henvisning til *David Deeks*, at hensikten med sjelesorg er å hjelpe mennesker til å leve som «disipler av Jesus» (Lartey 2003: 61). Jeg kan forstå intensjonen i dette utsagnet. Allikevel tenker jeg at det, iallfall i en norsk kontekst, gir for snevre rammer for hva sjelesorg handler om. Min egen erfaring er i beste fall at slike anliggender er veldig underforståtte og definitivt ikke (de fleste) konfidentenes «hovedbestilling» i sjelesorg.

Stifoss-Hanssen markerer også avstand fra en forståelse av sjelesorg som «formidling av Guds ord til den enkelte», fordi han både opplever dette som en autoritær, gammeldags sjelesorg og fordi sjelesorg forutsetter en systematisk fokusering på konfidenten og sjelesorg forstått som «forkynnelse» derfor kan fungere som et maktovergrep (Bunkholt 2007: 71, 77-78).

Teorikompetanse: Ziemer definerer dette som «bestemte kunnskaper innenfor teologi og psykologi» som gjør sjelesørgeren i stand til å «konseptualisere det som skjer i sjelesorgrommet» (Bergem 2011: 43). Jeg deler dette

anliggendet. Samtidig er Stifoss-Hanssen inne på en spennende diskusjon når han hevder at mye sjelesorglitteratur er ambivalent når utfordringer knyttet til forståelsen av sjelesorg i forhold til behandling eller terapi tas opp: På den ene siden hevder mange at sjelesorg og terapi er vesensforskjellige områder, men på den andre siden er det enighet om at en sjelesørger kan og bør låne verktøy fra terapien (Bunkholt 2007: 125).

Bergem er av de som understreker at sjelesorg ikke er og heller ikke må utgi seg for å være behandling eller terapi. Dette begrunner han primært med at sjelesørgeren ikke er en ekspert som skal ta for seg en annens problemer, men at sjelesorg grunnleggende sett handler om et samspill mellom to likeverdige aktører (Bergem 2011: 16-17). Noe av den samme «skepsisen» er tydeligvis *T.J. Grevbo* inne på når han beskriver en «back to basics-aktiv utvikling» i sjelesorgen som innebærer «tydeligere kristen egenart, mer konfrontering og mindre terapi» (Bunkholt 2007: 79).

Lartey på sin side presenterer «sjelesorg som terapi» som en av fire modeller for sjelesorg. Poenget hans i avsnittet er at sjelesørgeren nettopp er en som skal hjelpe konfidenten med problemer denne har og han viser til at sjelesorg i stor grad har fungert som en form for psykoterapi (Lartey 2003: 55-56).

III. PSYKOTERAPI er en samlebetegnelse for ulike samtaleformer som utnytter psykologiske prosesser i den hensikt å oppnå psykisk helse (ibid: 267), og kan defineres som «behandling av sinnslidelser og atferdsforstyrrelser ved hjelp av verbal og ikke-verbal kommunikasjon, inkludert psykologiske teknikker som støtte, påvirkning, overtalelse, omlæring, demping av uro og innsikt, i den hensikt å endre rigide atferdsmønstre, råde bot på emosjonelle forstyrrelser og stimulere til personlig vekst» (Bergem 2008: 167).

Psykoterapi er en virksomhet som primært drives gjennom institusjoner. Den er velorganisert og bygger på et system med utdanningskrav og kvalitetssikring, noe som garanterer at den som søker hjelp er garantert profesjonell behandling, fordi terapeuten både har en teoretisk utdanning og praktisk erfaring, og at behandlingen foregår med tilknytning til anerkjent psykologisk teori. En psykoterapeut vil også være varsom med å

flagge personlige synspunkter (Geels og Wikström 1999: 288, 290).

Det finnes mange hundre ulike former for psykoterapi. Noen av de mest kjente og benyttede i Norge i dag er kognitiv terapi, psyko-dynamisk terapi - hvorav psykoanalysen er den mest kjente - gestaltterapi, atferdsterapi og familierapi.

IV. Det andre spørsmålet jeg vil ta for meg er hva sjelesorglitteraturen sier om sjelesorgens forhold til psykoterapien. Det synes i dag å være stor enighet blant sjelesorgteoretikere om at sjelesorgen har mye å lære av psykologi og psykoterapi, både hva angår generell menneskekunnskap og metodikk. Noen eksempler viser dette: Ziemer sier, som allerede nevnt, at sjelesørgere har behov for «bestemte kunnskaper innenfor teologi og psykologi som gjør sjelesørgeren i stand til å «konseptualisere det som skjer i sjelesorgrommet» (Bergem 2011: 43). Nilsen var tidlig ute med et slikt syn da han hevdet at «sjelesorgen må våge å bruke psykologisk og psykoteraeutisk innsikt og metode og det karakteristiske som alltid har preget sjelesorgen i kirkens virksomhet», fordi dette gir sjelesorgen et større rom (Nilsen 1974: 109). Han hevdet også den gang, allerede i 1974, at det ikke lenger er et spørsmål om man skal anvende psykologi og psykoterapi i sjelesorgen, men om *hvor mye* og *hvilken form* for terapi (Nilsen 1974: 17). Han er ikke enig i at det kan bli for mye psykoterapi i sjelesorgen, men mener at det kan bli for lite. Han ønsker derfor mer innsikt i det psykoterapien kan lære oss fordi dette gir oss verktøy som kan lette det sjelesørgerske arbeidet (ibid: 18). *Eduard Thurneysen* sier at det å være sjelesørger forutsetter menneskekunnskap og derfor har sjelesorgen bruk for «psykologien som en hjelpevitenskap som tjener til å utforske menneskets innerste natur» (Bergem 2008: 183). *Arne Fjellbu* sier at en «sjelesørger bør ha mest mulig kjennskap til både psykologi og psykoterapi» (ibid: 183) og *Charles Y. Gerkin* understreker at sjelesørgere trenger å være bredspektret i sin tilnærming til konfidentene og derfor må lære seg ulike teknikker og metoder, også fra psykoterapi (Gerkin 1997: 71).

Stifoss-Hanssen påpeker blant annet nødvendigheten av å ikke skape for store forskjeller mellom sjelesorg og terapi og i å anerkjenne psykolog-

iens viktige bidrag til sjelesorgfaget. Dette kommer til uttrykk på flere måter: Han skriver blant annet at det psykoanalytiske menneskesynet - at mennesket er mer utlevert til sine drifter enn vi liker å tenke - og psykoanalytisk samtalemetode - preget av overføring av myndighet fra terapeut til pasient - som psykologiens hovedpåvirkning på sjelesorgen (Bunkholt 2007: 72-73), at vi både må bli «mer direkte på religiøse spørsmål og flinkere med det psykologiske verktøyet» (ibid: 79), at den strenge grensen mellom sjelesorg og psykologi er uheldig (ibid: 113) og at sjelesorg er så lik terapi at kunnskap om «hjelperpsykologi» nødvendigvis må komme til anvendelse (ibid: 129).

Selv tenker jeg at fordi sjelesorg har en del perspektiver ved seg som gjør at den ligger nær opp til behandling og terapi, er det nødvendig med fagkunnskap, blant annet fra psykologi og psykoterapi. Litteraturen jeg har brukt i arbeidet med artikkelen inneholder mange innspill om *hvordan* kunnskap fra ulike fagdisipliner er nyttig i sjelesorg: Holms understreking av bevissthet om forventninger hos den hjelpsøkende og hjelperen før samtalen, er et godt verktøy i så måte (Holm 2005: 27). Det samme er det hun skriver om overføringer og motoverføringer, noe også Stifoss-Hanssen er enig i (Bunkholt 2007: 129). Lartey vektlegger av «sosial analyse», utviklet av det han skriver om frigjøringsteologi, peker også på viktige perspektiver en sjelesørger bør vite noe om: Patriarkatet, kapitalisme, militarisme, sexisme, rasisme, klasse-tenkning, religiøse og kulturelle ideologier og andre «strukturer» er forhold som bidrar til å skape den konteksten sjelesorgen foregår innenfor (Lartey 2003: 127). Noen av de samme perspektivene er viktige for Stifoss-Hanssen når han skriver om «makt-analyse» og «sårbarhet» (Bunkholt 2007: 12-14).

Når det gjelder på hvilket grunnlag sjelesorgen kan samarbeide med og lære av psykoterapien, er det litt ulike innfallsvinkler. Bergem er blant annet opptatt av de mer prinsipielle sidene ved dette og sier at sjelesorgen har behov for å avklare livssynsmessige forestillinger som ligger bak de ulike psykoteraeutiske retningene. Han sier i den forbindelse at forhold som psykologiens positivistiske menneskesyn og tendensen til å oppfatte ulike retninger nærmest som livssyn, kan gjøre et slikt samarbeid vanskelig (Bergem

2008: 176-177).

Ziemer presenterer fire kriterier, som Bergem gir sin tilslutning til, for å vurdere bruken av psykoterapi i sjelesorg: For det første må teorien bak den aktuelle terapien være solid, det vil si at metoden må bygge på et vitenskapelig teorisystem og ha vist seg effektiv. For det andre må metoden ha et menneskesyn som gir rom for en kristen antropologi. Her påpeker han som eksempler at psykoanalysen kan bli for deterministisk, mens humanistisk terapi kan bli for optimistisk. For det tredje må metoden være åpen for et transcendent perspektiv på tilværelsen. For det fjerde må metodikken fra en terapeutisk tradisjon kunne settes inn i den sammenhengen som sjelesorgen utgjør (ibid: 180-183).

Jeg tenker at Ziemers kriterier peker på viktige forhold, selv om andre kanskje vil mene at han gjør dette litt vanskeligere enn det trenger å være. Det er ikke nødvendigvis slik at man må kjenne fullstendig eller godta fullt ut hele bakgrunnen for en terapeutisk tradisjon for å bruke metoder derfra i sjelesorgen, hevder for eksempel Nilsen (Nilsen 1974: 111). Poenget er heller at man må vite hva som danner basis for sjelsorgen og at ulike innsikter må brukes på denne basisen. Lartey på sin side hevder at sjelesørgere alltid har gjort bruk av tilgjengelig kunnskap fra ulike fagdisipliner i sjelesorg, oversatt og tilpasset til sjelesorgsituasjonen (Lartey 2003: 44). Han mener at dette både er nødvendig og riktig for å kunne være til hjelp for medmennesker. Det er også naturlig ettersom man i sjelesorg er opptatt av å møte den enkelte der denne er.

Stifoss-Hanssen hevder videre at det er forsvarelig, begrunnet i et teologisk perspektiv og ut fra det situasjonen krever, at en sjelesørgers kan gå inn i en mer terapeutisk prosess med konfidenten (Bunkholt 2007: 135). Dahl sier at grensene mellom sjelesorg og psykoterapi ofte er flytende, fordi mennesket er en helhet, og derfor må sjelesørgeren ha rett til å gå over i en prosess som mer regnes som terapeutisk virksomhet. På samme måte, mener han, vil alle psykoteraeuter noen ganger forlate det egentlige psykoteraeutiske området og komme inn på sjelesorgens felt ved å snakke om eksistensielle saker, meningen med livet, sykdom og død (Dahl 1981: 49, 52-53).

I praksis er det nok ofte slik at en sjelesørgers og en psykoteraeut gjør mye av det samme. Forskjellen er at en sjelesørgers, i større grad enn en psykoteraeut, vil bringe inn den spirituelle dimensjonen og slik se mennesket i et teologisk helhetsperspektiv. Sånn sett går sjelesorgen lengre enn psykoterapien ettersom den fortsetter der psykoterapien stopper (Nilsen 1986: 84-85).

I tilknytning til dette synes jeg også Wickström kommer med interessante perspektiver: «Sammenfattende kan man si at jeg ikke forordner mindre psykologi i sjelesorgen, men i stedet mer religion.» Poenget hans er at sjelesørgere i mye større grad enn hva som ofte har vært tilfelle, på bakgrunn av «terapeutiseringen» av sjelesorgen, må bruke mer av kirkens tradisjonelle sjelesørgerske arv og hjelpemidler. Hvis sjelesorgen ikke klarer det, risikerer den å sekulariseres innenfra (Bergem 2008: 174).

I gjennomgangen av det som særpreger henholdsvis sjelesorg og psykoterapi påviste jeg både likheter og ulikheter. Til tross for de åpenbare ulikhetene er det verdt å merke seg at både sjelesorg og psykoterapi er opptatt av å bidra til bedring i menneskers livssituasjon. Målsettingen for begge virksomheter er ganske lik og de deler begge et anliggende for «cura animae» («omsorg for sjelen»). Dahl refererer blant annet til *Paul Tillich* som sier at målet for både psykoterapi og sjelesorg er å hjelpe mennesker til å finne seg selv helt og fullt, få mot til å være (Dahl 1981: 47).

Bergem har interessante refleksjoner rundt hvordan dette samspillet mellom sjelesorg og psykoterapi kan forstås teologisk når han bruker luthersk toregimentslære som utgangspunkt: Hans poeng er at teologien og sjelesorgen må erkjenne og ta på alvor at mennesker ved hjelp av fornuft kan finne fram til kunnskap og innsikt som kan bidra til å gi mennesker bedre liv. Derfor må sjelesorgen være åpen for at det i dialog med psykoterapiene kan framkomme kunnskap som sjelesorgen må ta på alvor og la få konsekvenser for sjelesørgersk praksis (Bergem 2008: 185-188). Prinsipielt må derfor sjelesorgen, og teologien, se positivt på den virksomheten psykoterapien driver (Nilsen 1986: 82), for både i god sjelesorg og god psykoterapi er det til syvende og sist Guds omsorg som kommer til uttrykk gjennom det som skjer (Bergem 2008:

194).

Kanskje er det derfor mest riktig å se på sjelesorg og psykoterapi som alliansepartnere? Det betyr blant annet at ingen av dem kan gjøre krav på alene å sitte med hele sannheten og «den rette» forståelsen av mennesket, men må erkjenne at de kan lære av hverandre. Dette gjøres ikke ved å endre utgangsposisjon eller intensjon, men ved å prøve å forstå og respektere hverandres egenart. I praksis innebærer dette at man ser på sjelesorg og psykoterapi som to ulike virksomheter som utfyller hverandre og som i mange tilfeller kan virke sammen til det beste for mennesker (ibid: 190). Her har det skjedd en tilnærming fra begge sider de senere årene. Geels og Wikström sier for eksempel at klinisk psykologi har blitt mer åpen for eksistensielle og religiøse spørsmål (Geels og Wikström 1999: 268), mens Nilsen sier at livssyn og livsorientering har fått en mer framtreddende plass i terapien (Nilsen 1974: 117).

Psykologen *David N. Entwistle* snakker i denne forbindelse om en «integrativ modell», og med tanke på sjelesorg betyr det at sjelesørgeren bør integrere teologisk og psykologisk kunnskap på en slik måte at hun opptrer helhetlig og integrert i sjelesorg og kan hente fram kunnskap fra denne helheten uten hele tiden å måtte tenke over hva som kommer fra hva. Ulike elementer blir i en slik modell satt sammen til en unik helhet, som også gjør faget sjelesorg til noe egenartet. På denne måten kan sjelesorgen ha en kunnskapsbase som inkluderer kunnskap fra både teologi og psykologi (Bergem 2008: 189-191). For å finne balansen her er det viktig at psykologiske teorier blir integrert i den enkeltes teologiske grunnsyn og personlighet (Nilsen 1986: 86, 91).

Det er imidlertid én sak det er viktig å understreke her: Man skal aldri gå inn i et psykoterapeutisk arbeid som man ikke har kompetanse til å gå inn i. Derfor er det alltid viktig å vite hva man gjør og hvor ens egen kompetanse ikke strekker til. Derfor tror jeg også det er viktig at sjelesørgere søker psykologisk og psykoterapeutisk kunnskap.

V. Som en konklusjon på denne delen av opp-gaven vil jeg understreke to forhold som det virker å være enighet om blant sjelesorgsteoretikere: For det første er det viktig å se på sjelesorg og psykoterapi som to atskilte virksom-

heter, som har potensial til å utfylle og berike hverandre. For det andre har sjelesorgen mye å lære av psykologi og psykoterapi, både hva angår generell menneskekunnskap og metodikk.

VI. Som et eksempel på hvordan en «integrativ» modell - som henter kunnskap fra både teologi og psykologi og setter dette sammen til en helhet som gjør sjelesorg til noe særegent - kan og bør fungere, vil jeg bruke et eksempel Gerkin refererer til fra hans og min felles tradisjon, den metodistiske: Gerkin lar oss bli kjent med ekteparet Algood (Gerkin 1997: 83-84, 98-100): Situasjonen er at mannen har hatt slag, noe som har gjort ham sengeliggende og helt avhengig av konas hjelp. Dette har skapt atskillige praktiske utfordringer for kona, Margaret, i tillegg til mange eksistensielle spørsmål.

Gerkin reflekterer over hva han ville ha sagt til henne. Med utgangspunkt i det han kaller et «psykoterapeutisk sjelesorgsparadigme» ville han primært ha forholdt seg til hennes psykologiske og relasjonelle konflikter og hennes ambivalente følelser. Dette vil sannsynligvis både være til hjelp for henne og uttrykk for god kristen omsorg. Poenget til Gerkin er imidlertid at det ikke er nok for en sjelesørger å være psykolog eller terapeut. Hun må også være i stand til å hjelpe mennesker med å binde sammen trosliv og tradisjonen som identifiserer oss som Guds folk med de individuelle, sosiale og kulturelle realitetene i livet. Derfor presenterer han en modell for sjelesorg (ibid: 111) som har til hensikt å se disse to perspektivene sammen. Sjelesorg blir det først når begge perspektivene er med.

I denne konkrete saken sier han at en sjelesørger, i tillegg til å fokusere på psykologiske og relasjonelle konflikter og emosjonelle følelser, må ha fokus på iallfall tre andre forhold: For det første ville ikke en psykoterapeutisk innfalls-vinkel alene gitt nok oppmerksomhet til de komplekse etiske problemstillingene Margaret er stilt ovenfor: Skal hun gjøre alt hun kan for å forlenge ektemannens liv? Hva med hennes egen økonomi? Hva er best for ektemannen, på kort og lang sikt? Hvordan skal hun «vekte» disse ulike hensynene? For det andre, sier Gerkin, ville det vært nødvendig å se Margarets vansker med å forstå det som skjedde i livet hennes i forhold til hennes kristne livssyn: Hvorfor skjer dette? Er det noen mening i dette? Hva ønsker Gud at skal

skje? Er det galt av meg, eller til og med syndig, når jeg tenker som jeg gjør? Slike problemstillinger viser at hun ser sitt eget liv i lys av den kristne fortellingen og at denne former språk og virkelighet for henne. For det tredje, sier han, ville sjelesørgeren vært nødt til å ha fokus på at Margaret trenger støtte fra menigheten slik at hun ikke er alene med sine dilemmaer (ibid: 99-100).

Jeg tenker at Gerkins modell på en god måte uttrykker det som er annerledes med sjelesorg i forhold til psykoterapi og at den formidler noe viktig om at sjelesorgen har potensial til å fortsette der psykoterapien slutter. I Gerkins modell tydeliggjøres noe av det som særpreger sjelesorgen, særlig åpenheten for det transcendent, betydningen av å inkludere en teologisk tolkning av det som skjer og sammenhengen med et kristent fellesskap, samtidig som det ikke er tvil om at han også legger vekt på god psykoterapeutisk innsikt.

DEL II: Innsikter fra kognitiv terapi i sjelesørgerisk praksis

I. Kognitiv terapi har i løpet av de siste årene blitt en populær og etterspurt terapiform. Forskning har vist at effekten av kognitiv terapi i stor grad holder etter at terapien er avsluttet. De gode resultatene gjør at kognitiv terapi har en stadig voksende tilhengerskare, både nasjonalt og internasjonalt, og det er derfor utviklet former for kognitiv terapi som er tilpasset mange ulike former for psykiske lidelser.

Den viktigste personen bak kognitiv terapi er *Aaron T. Beck*, som utviklet denne terapiformen på 1960-tallet. Han har presentert tre læresetninger som oppsummerer kjernen i kognitiv terapi:

- Kognisjoner, det vil si tanker, forestillinger, forventninger og tolkninger av en hendelse, avgjør hvordan vi føler oss og hvordan vi kommer til å handle.

- Forstyrrelser i kognisjoner fremkaller forstyrrelser i følelser og atferd.

- Ved å korrigere kognitive forstyrrelser, kan vi lindre følelsesmessige forstyrrelser og uhensiktsmessig atferd (Tønseth og Olsen 2010-2011).

Hvilke innsikter fra kognitiv terapi kan være

nyttige i sjelesørgerisk praksis?

II. KOGNISJON: Kognitiv terapi har, som allerede nevnt, fokus på menneskers tanker. Selve ordet «kognitiv» har rot i det latinske «cognoscere» som betyr «å vite», «å konseptualisere» og «å gjenkjenne». Den grunnleggende ideen i kognitiv terapi er at mennesker handler ut fra hvordan de tenker og at tanker påvirker følelser, atferd og kroppsreaksjoner (ibid).

Menneskets bevissthet innebærer evnen til å kunne tenke over hendelser i fortiden og reflektere over hva som kan komme til å skje i framtiden. Denne prosessen innebærer at vi hele tiden aktivt velger ut og tolker informasjon. Vårt bilde av oss selv og verden er derfor ikke en objektiv virkelighet, men er basert på vår tolkning av hva som skjer. De kognitive strukturene, som alle mennesker har, fungerer således som filtre for hva vi oppfatter, hvilken mening vi tillegger det vi opplever og hvilke følelser som blir knyttet til ulike hendelser.

Denne innsikten er ikke ny, men har røtter tilbake i mange sammenhenger. *Marcus Aurelius* sa at «våre liv er det tankene gjør det til» og i *Hamlet* skrev *William Shakespeare*: «There's nothing good or bad, but thinking makes it so.» Poenget er at hvordan vi reagerer på en spesiell hendelse, vil ha med vårt personlige tankemønster og vår personlige stil å gjøre. Dette forklarer hvorfor to personer kan reagere helt forskjellig på den samme hendelsen. I kjernen av kognitiv terapi står derfor utvikling av evnen til å identifisere, utforske, evaluere, modifisere og endre egne tanker og sette spørsmålstegn ved fastlåste tankemønstre, feiltolkninger og uhensiktsmessig tenkning (Berge og Repål 2010: 10).

Dette er relevant også i sjelesorg, og kan begrunnes teologisk: Mennesket er skapt som en helhet, der også de kognitive sidene ved mennesket er med som en del av Guds skapelse av hele mennesker. Fordi mennesket slik er en helhet, er det viktig for en sjelesørger å gi hjelp til kognitiv innsikt og utvikling. I Bibelen sies det blant annet at «den vises lære er en kilde til liv» (Ord 13:14). Denne visdommen kommer fra Gud, som selv er vis (Jes 31:2). Videre understrekes det at Gud kan gi sin visdom til mennesket (Ord 2:6) og Gud kan fylle et menneske med visdoms ånd (2 Mos 31:2-3). I

Det nye testamentet blir også «kunnskap» definert som en av nådegavene (1 Kor 12:8).

Gerkin har interessante perspektiver på opphavet til kristen sjelesorg når han går tilbake til tre skikkelser i Det gamle testamentet som på ulike måter hadde ansvaret for folkets ve og vel: Han snakker om henholdsvis «prester», som ledet folket i felles tilbedelse, «profeter», som talte på tradisjonens vegne, minnet om det etiske ansvaret og oppfordret til omsorg for alle, og «vise kvinner og menn», som veiledet folk i dagligdagse og moralske utfordringer. Særlig de sistnevnte tjeneste ligger nær opp til dagens forståelse av sjelesørgere og psykoterapeuter, og Gerkin viser hvordan Jesus i sin tjeneste, viderefører denne arven som en som med visdom, kunnskap og innsikt veileder folk (Gerkin 1997: 23-27). Dette kommer for eksempel fram i bergprekenen, i liknelsene, i den nattlige samtalen med Nikodemus (Joh 3:1-21) og i samtalen med kvinnen ved brønnen (Joh 4:1-42).

Det å identifisere, utforske, evaluere, modifisere og endre egne tanker og stille spørsmål ved fastlåste tankemønstre, feiltolkninger og uhensiktsmessig tenkning, er derfor et anliggende også i sjelesorg, enten det handler om psykologiske og relasjonelle konflikter, emosjonelle følelser eller mer eksistensielle spørsmål og problemstillinger.

Det at mennesket kan velge, basert på kognitive valg, kommer også fram i mange sammenhenger i Bibelen, for eksempel i historien om Kain og Abel, der Gud sier til Kain: «Hvis du vil gjøre det gode, kan du se opp, men hvis du ikke vil gjøre det gode, ligger synden klar ved døren. Den ønsker makt over deg, men du skal herske over den» (1 Mos 4:7).

III. MENNESKESYN: Det er neppe noen tvil om at kognitiv terapi står for et optimistisk menneskesyn, som på noen måter ikke stemmer overens med kristen antropologi, men som likner mer på humanistisk terapi, som Bergem markerer avstand til (Bergem 2008: 176-177). Utgangspunktet for kognitiv terapi er at mennesket selv - dog ikke nødvendigvis i isolasjon - besitter ressurser til å forstå og løse psykologiske forstyrrelser. Menneskesynet kan derfor oppsummeres i følgende punkter:

- Mennesket sitter selv inne med svarene

- Mennesket kan være sin egen hjelper
- Endring er mulig

Tidligere har jeg vært inne på at Stifoss-Hanssen nevner at psykoanalysens menneskesyn, som understreker at mennesket er mer utlevert til sine drifter enn vi ofte liker å tenke, er et viktig bidrag fra psykologien og psykoterapien til teologien og sjelesorgen (Bunkholt 2007: 72-73). Det står jeg fast ved. Samtidig vil jeg hevde at ikke alt er sagt om et kristent menneskesyn med dette. Fordi mennesket bærer Guds bilde i seg, er det også nødvendig å se positivt på mennesket og dets muligheter. Det betyr at vektlegningen på menneskets hjelpeløshet, som ofte blir ensidig, må balanseres av en tro på at mennesket har muligheter i seg til å gjøre gode valg. Vi er ikke dømt til å forbli der vi er, uten mulighet for forandring. Denne innfallsvinkelen går i mye sterkere grad enn hva som har vært vanlig i en del teologiske tradisjoner inn i mennesket og finner ut at det som er i mennesket ikke bare er syndig og ondt, men at det også finnes en masse spennende der som det går an å bruke konstruktivt og skapende, som et resultat av at Guds nåde virker i verden. Med andre ord må menneskets destruktive tilbøyeligheter balanseres med dets konstruktive muligheter.

I dette ligger det tilknytningsmuligheter til kognitiv terapi, og andre psykoterapiformer, som tror på menneskets utviklingsmuligheter. Sjelesorgen må derfor si ja til psykoterapeutisk innsikt og metodikk når denne arbeider ut fra menneskets ressurser og hjelper det til å utvikle seg og oppleve mening i livet (Nilsen 1986: 82).

I forlengelsen av dette legger kognitiv terapi vekt på at terapien skal ha undervisningskarakter og være rettet mot å lære pasienten å bli sin egen terapeut. Dette opplever jeg som et viktig perspektiv også i sjelesorg, kanskje særlig i situasjoner hvor konfidentene nærmest kan bli avhengige av sjelesørgeren og hvor sjelesørgeren mangler redskap til å korrigere dette.

Et siste tangeringspunkt mellom sjelesorg og kognitiv terapi når det gjelder menneskesyn må nevnes: I kognitiv terapi snakker man om at det er glidende overganger mellom det å lide av psykiske lidelser og normal fungering. Dermed er ikke kognitiv terapi så opptatt av aksens syk/frisk. Dette er også et viktig perspektiv i sjele-

sorg. Jeg har tidligere vært inne på at sjelesorg ikke handler om at en ekspert tar for seg en annens problemer, men at sjelesorg grunnleggende sett handler om et samspill mellom to likeverdige aktører og at man derfor ikke snakker om pasienter i sjelesorg, men ser på konfidentene som personer eller medmennesker (Bergem 2011: 16-17; Bergem 2008: 198-199). At dette er et perspektiv som også er levende i psykoterapi, er *Martin Buber* et eksempel på når han hevder at “forholdet mellom terapeut og klient ikke er et profesjonelt terapeutisk forhold, men et forhold mellom to levende mennesker som våger å møte hverandre og det med hele den levende personligheten” (Nilsen 1974: 77).

IV. TERAPEUTISK ALLIANSE: Kognitiv terapi legger stor vekt på og forutsetter en sunn terapeutisk allianse preget av kvaliteter som varme, empati, omsorg og oppriktig respekt. I sjelesorgen har det imidlertid ikke alltid vært slik. Både Bergem og Stifoss-Hanssen sier at sjelesorgen på dette området har blitt sterkt preget av psykoterapien (Bergem 2008: 171; Bunkholt 2007: 72-73). Sistnevnte er opptatt av at psykoanalytisk samtalemetode har bidratt til at sjelesorgen nå har mer fokus på overføring av myndighet fra terapeut til pasient, mens Bergem snakker om at en god sjelesørger må ha fokus på å etablere et godt forhold til konfidenten.

Bergem er imidlertid også opptatt av om dette kan ha hatt negative konsekvenser, ved at den terapeutiske alliansen og forståelsen av konfidenten, kan ha gått på bekostning av sjelesørgerens læremessige eller teologiske ståsted, slik at man har vært mer opptatt av konfidentens følelser enn av Guds vilje (Bergem 2008: 171-172). Disse refleksjonene kan ha sammenheng med en forståelse av sjelesorg som «forkynnelse av Guds ord til den enkelte» (Dahl 1981: 31) og at hensikten med sjelesorg er å hjelpe mennesker til å leve som «disipler av Jesus» (Lartey 2003: 61). Stifoss-Hanssen markerer avstand fra en slik forståelse av sjelesorg fordi han både opplever dette som en autoritær, gammeldags sjelesorg og fordi sjelesorg forutsetter en systematisk fokusering på konfidenten, og sjelesorg forstått som «forkynnelse» derfor kan fungere som et maktovergrep (Bunkholt 2007: 71, 77-78). Her er jeg enig med Stifoss-Hanssen. For meg er «respekt», «aksept» og «trygghet» viktige stikkord i sjelesorg. Selv om jeg som sjelesørger

personlig er uenig i synspunkter eller valg konfidenten har eller gjør, vil det være viktig for meg å holde fast ved denne holdningen. Det mener jeg er mulig uten å miste sin egen identitet og det er ikke minst viktig for å få til det som kognitiv snakker om at er så viktig, nemlig samarbeid, aktiv deltakelse, engasjement og involvering.

Dessuten er det et poeng til her som jeg finner interessant: Det å innta en åpen og lyttende holdning til innsikt fra både psykologi og psykoterapi, men også til menneskers livsfortellinger, betyr også, i følge Bergem, at sjelesorgen må ha en kritisk holdning til alle tradisjonelle, vedtatte trossannheter (Bergem 2008: 191). Sjelesorgen må, som jeg tidligere har nevnt, være åpen for at det i dialog med psykoterapiene kan framkomme kunnskap som sjelesorgen må ta på alvor og la få konsekvenser for sjelesørgerisk praksis (Bergem 2008: 185-188) og i neste omgang for kirkens teologi. Dette understreker at sjelesorgen på mange måter utgjør «kirkens førstelinjetjeneste». Den åpenheten for menneskers erfaringer og bruk av innsikt fra andre fagtradisjoner i det teologiske arbeidet som sjelesorgen står for, representerer noe viktig for kirken og teologien.

I metodistisk tradisjon opererer man med fire kilder for teologien: Bibelen, tradisjonen, erfaringen og fornuften. Det er en pågående samtale innen kirken om hvordan forholdet mellom disse fire kildene skal forstås. Noen mener at Bibelen står i en særstilling og at de tre andre kildene er underordnet. Andre mener imidlertid at forholdet mellom de fire kildene er mer dialektisk og at det må tydeliggjøres sterkere hvordan de fire kritiserer, korrigerer og supplerer hverandre (Cobb 1995:155-176).

Selv tenker jeg at teologien må skapes i et dialektisk forhold mellom erfaring og fornuft på den ene siden og Bibelen og tradisjonen på den andre siden. Jeg tror at trofasthet mot den bibelske tradisjonen fordrer en slik metode. I dette dialektiske forholdet må fornuften og erfaringen få fritt spillerom, endog til å kritisere Bibelen og tradisjonen, og utfordre og bidra til å endre tradisjonelle holdninger og forestillinger. Her er sjelesorgen en viktig bidragsyter til det teologiske arbeidet fordi den på en grunnleggende måte må være åpen for at dialogen - med menneskers erfaringer og andre fagtradisjoners

innsikt - kan føre til slike endringer (Bergem 2008: 191). For at det skal lykkes er det imidlertid viktig med en god «terapeutisk allianse», og sannsynligvis er en gammeldags sjelesorg-forståelse med vekt på «Guds ord forkynt for den enkelte» vanskelig å kombinere med slike perspektiver.

V. STRUKTUR OG HJELPEMIDLER: Kognitiv terapi er en strukturert form for terapi (både med en tydelig agenda for hver time og klare mål for behandlingen), som er tidsbegrenset og har fokus på nåtid og framtid og der man tar i bruk en rekke forskjellige teknikker og terapeutiske hjelpemidler, som måleskjemaer, psyko-educasjon, hjemmeoppgaver, atferdseksperiment-er, eksponeringsøvelser, sokratiske spørsmål og konkrete modeller som tydeliggjør den enkeltes situasjon og problemer.

Det at kognitiv terapi er tidsbegrenset og målrettet, opplever jeg som et viktig innspill til sjelesorgen, eller iallfall til mange sjelesørgere, som har en tendens til å bli nærmest «grenseløse» i sin iver etter å hjelpe. Mange bærer på et genuint ønske om å være til hjelp for andre. Et slikt ønske er i utgangspunktet og i de fleste tilfeller en ressurs og en positiv drivkraft, men det kan også bli en byrde, særlig i situasjoner der man ikke klarer å sette grenser, verken i omfanget og graden av kontakt med konfidenten eller i troen på hva man selv kan bidra med for å hjelpe. På sikt hjelper det verken konfidenten eller en selv.

Jeg tror også at en del av de såkalte terapeutiske hjelpemidlene som er utviklet for kognitiv terapi, vil være meget anvendelige også i sjelesorg. Dette er pedagogiske hjelpemidler, som er forholdsvis enkle å bruke, men som har potensial for å skape gode prosesser i sjelesorg.

Det samme gjelder den rollen historier, anekdoter og spørsmål spiller i kognitiv terapi. Dette er uttrykk for en såkalt «sokratisk metode» der terapeuten bruker spørsmål og undring for at pasienten selv skal kunne finne svar. Dette er en metodikk som ikke er helt ulik Jesu måte å møte mennesker på: Sjelden møter vi fra Jesus entydige læreutsagn, men det vrirler av til dels gåtefulle utsagn, bilder, spørsmål og liknelser, som har til hensikt å få tilhørerne til å tenke selv. Slik vil også en kognitiv terapeut arbeide.

Auslutning

I denne artikkelen har jeg drøftet forholdet mellom sjelesorg og terapi og gjort rede for hvordan innsikter fra kognitiv terapi kan brukes i sjelesørgerisk praksis. De tre punktene som kan sies å utgjøre konklusjonen er følgende:

1. Sjelesorg og psykoterapi ses best på som to atskilte virksomheter, men de har potensial til å utfylle og berike hverandre og således være alliansepartnere
2. Sjelesorgen har mye å lære av psykologi og psykoterapi, både hva angår generell menneskekunnskap og metodikk
3. Innsikter fra kognitiv terapi kan være nyttig i sjelesørgerisk praksis

Selv vil jeg fortsatt, med stor frimodighet, bruke innsikt og metodikk fra så vel ulike psykoterapeutiske tradisjoner, men også fra andre fagtradisjoner, blant annet ulike samfunnsfag, som Lartey er inne på (Lartey 2003: 44), i sjelesørgerisk praksis. Det vil jeg gjøre fordi jeg tror det er viktig å ta i bruk all relevant kunnskap for å gjøre sjelesorgen så god som mulig. Så håper jeg at jeg er i stand til å integrere innsikt og kunnskaper fra så vel teologi og sjelesorg og psykologi og psykoterapi på en slik måte at jeg opptreer helhetlig og integrert og at alt er del av mitt teologiske grunnsyn og min egen personlighet.

Kilder

Berge, Torkil og Repål, Arne: *Den indre samtalen. Lær deg kognitiv terapi*. Gyldendal 2010.

Bergem, Anders: *Som epler av gull... En bok om kristen sjelesorg. Bind I: Sjelesorgens prinsipielle grunnlag og egenart*. Kolofon Forlag 2008.

Bergem, Anders: *Som epler av gull... En bok om kristen sjelesorg. Bind II: Kunsten å utøve sjelesorg*. Kolofon Forlag 2011.

Bunkholt, Marit (red.): *Møtet med den andre. Tekster av Hans Stifoss-Hanssen*. Det praktisk teologiske seminar, Oslo 2007.

Cobb, John B.: *Grace & Responsibility. A Wesleyan Theology for Today*. Abingdon 1995.

Dahl, Kjell-Petter: *Pastoralpsykologi. Bruk av psykologi i sjelesorgen*. Luther Forlag 1981.

Geels, Anton og Wikström, Owe: *Den religiösa människan. En introduktion til religionspsykologin*. Natur och Kultur 1999.

Gerkin, Charles V.: *An Introduction to Pastoral Care*. Abingdon Press, Nashville, 1997.

Holm, Ulla: *Empati. Å forstå menneskers følelser*. Gyldendal 2005.

Jørgensen, Iselin: *Hvordan kan du som er jøde, be meg, en samaritansk kvinne om å få drikke? Om prestens rolle som sjelesørger i møte med muslimer*. Fordypningsoppgave i teologi, Det teologiske fakultet 2007.

Lartey, Emmanuel Y.: *In Living Color. An Intercultural Approach to Pastoral Care and Counseling*. London 2003.

Nilsen, Einar Anker: *Pastoralrådgivning*. Luther Forlag 1974.

Nilsen, Einar Anker (red.): *Sjelesorg og psykoterapi. En pastoralpsykologisk antologi*. Luther Forlag 1986.

Tønseth, Eli og Olsen, Thorbjørn: «Videreutdanning i kognitiv terapi. Trinn 1.» 2010-2011 (upubliserte notater fra forelesninger).

Skam og kristen teologi

Knut Refsdal, generalsekretær, Norges Kristne Råd

DEL 1: INNLEDNING

Bakgrunn

Det er stor enighet blant fagfolk fra ulike sammenhenger om at begrepet *skam* i større grad enn før setter sitt preg på mennesker i vår kultur. Tradisjonelt har vår kultur blitt kalt en skyldkultur, men det er sannsynligvis riktig som bl.a. Fowler hevder (iflg Engedal), at skammen har fått en større plass og iallfall til en viss grad fordrevet skylden: Før var skammen en mellom-menneskelig mekanisme som - i stor grad på en positiv måte - regulerte samspeillet mellom mennesker. Den moderne skammen derimot, er ikke sosialt forankret. Den har gått inn under huden på folk og utspiller seg som oftest på den intrapsyriske scene. Denne skammen er ikke positiv. Den er destruktiv og livstruende. Stikkord som kjennetegner den er følelsen av å være uverdigg, fordømt, utilstrekkelig, mangelfull, skitten, utstøtt og forlatt (Engedal). Denne skammen - som ikke bunner i hva mennesket gjør eller ikke gjør, men i opplevelsen av hva det faktisk *er* - ødelegger både mellommenneskelige relasjoner, menneskets forhold til seg selv og - i denne sammenhengen er det viktig - til Gud.

Det kan nok med rette hevdes at teologien så langt i for liten grad har vært opptatt av å forstå og møte skammen. Heri ligger det en stor utfordring. Mye vestlig teologi har konsentrert oppmerksomheten rundt synd og skyld som sentrale menneskelige realiteter (mer om dette senere). De teologiske svarene for å møte skylden, er imidlertid helt andre enn de man må møte skammen med. «Et tilbud om tilgivelse er et dårlig botemiddel mot skammen,» hevder for eksempel Hovland (s 52).

Problemstilling

Denne artikkelen vil ta for seg følgende problemstilling: Hvordan kan elementer i kristen teologi - spesielt gudsbilder og menneskebilder - fungere henholdsvis destruktivt og frigjørende for

mennesker som sliter med skam?

Metode

For å belyse dette temaet vil jeg først ta for meg trekk ved teologien som kan fungere destruktivt, for deretter å peke på noen mulige veier å gå for å presentere kristen tro på en mer adekvat måte for mennesker som sliter med skam.

DEL 2: REDEGJØRELSE Innledning

Jeg vil ta utgangspunkt i Pattisons arbeidshypotese om at kristendommen, som enhver annen sosial institusjon, kan avle og fremme skam, ofte for å forsterke orden og kontroll (s 229). Når det er sagt, må det også sies at forholdet mellom kristendommen og skam, er kompleks og ambivalent: Kristendommen kan både skape og opprettholde skamfølelse, men den kan også redusere eller lette skamfølelsen. Sannsynligvis har Hovland rett når hun sier at det ikke er sikkert at det er kirkens skyld at mennesker føler skam, men at mye av teologien og forkynnelsen vil kunne forsterke denne følelsen (s 51).

Innledningsvis er det også viktig å være klar over at teologi er menneskers verk, menneskers refleksjoner og at overveielser om hvordan «sannheten» skal uttrykkes, dermed varierer. Derfor kan teologien bli fortolket ulikt i forskjellige sammenhenger, avhengig av både sosiokulturell kontekst og historisk og teologisk miljø. Det er sjelden bare én fortolkning av et gitt teologisk utsagn: Det som noen kan oppfatte som skamforsterkende vil av andre kunne oppleves som befriende.

Det som imidlertid er særdeles viktig i denne sammenhengen, er å være oppmerksom på at bilder og ideer fra den kristne tradisjonen på bevisste og ubevisste måter kan «samvirke» med menneskers tanker og ideer på måter som fremmer skam.

Elementer i teologien som kan fungere destruktivt

Pattison hevder at det bildet av Gud som har vært det dominerende i den vestlige kristendommen, er bildet av Gud som en konge som regjerer over sitt rike og sitt folk. Dette er et bilde som kan være farlig. Poenget er at man lett havner i en fortolkning der Gud alene er stor og at mennesket er tilsvarende lite, og at Gud er Gud bare om vi er «nothing» (s 235). Den «kongelige Gud» er en Gud som er distansert fra verden, som kun forholder seg til den menneskelige verden og som kontrollerer verden gjennom dominans og velvillighet.

I det følgende vil jeg i stikkords form referere hovedpunktene i Pattisons presentasjon av trekk ved det bibelske gudsbildet som kan føre til skamfølelse hos mennesket (s 236-243):

- *Gud er totalt annerledes enn mennesket og har ikke kropp*: Dette gjør at Gud ikke er en mennesket kan identifisere seg med eller speile seg i, noe som er svært viktig for menneskelig utvikling. Spesielt vanskelig blir dette fordi kroppen ofte er arnestedet for skamfølelsen, knyttet som den er til kroppslige aktiviteter som reproduksjon, matinntak og avføring.

- *Gud er ren og hellig*: Fordi Gud ikke har kropp er Gud ikke merket av utskilling av urin, sæd og blod, som så ofte er knyttet til skam hos mennesker. Videre understrekes det ofte at Gud ikke tolererer det som er ondt, skambelagt og skitnet til. Dette kan skape en følelse av å være fremmedgjort fra seg selv og det guddommelige.

- *Gud forventer at mennesket skal være hellig og leve et liv i lydighet mot ham*: Her er også positiv speiling vanskelig, særlig når det dominerende bildet av Gud blir et bilde av en Gud som vil at vi forandres og som aldri er «fornøyd».

- *Gud er perfekt*: Når mennesket forventer å bli det samme - men ikke lykkes - skaper dette en følelse av å komme til kort.

- *Gud er rasjonell og har ikke følelser eller begjær*: Dette kan igjen føre til fremmedgjorthet og en følelse av å komme til kort, fordi mennesket ofte erfarer at man styres av krefter man ikke har fullstendig kontroll over.

- *Gud er allestedsnærværende*: For mange er dette et godt bilde, men for mennesker som sliter med skam kan det forsterke følelsen av å alltid være under oppsyn. Ingenting kan skjules for den allestedsnærværende. I denne sammenhengen peker Pattison på at tekster som Sal 139 kan fungere som «texts of horror» (s 239).

- *Gud er allmektig*: Motsatsen til dette bildet er at mennesket er maktesløst og helt avhengig av Gud, noe som igjen kan føre til mangel på autonomi og en følelse av at det man gjør er uten betydning.

- *Gud er vilkårlig og ofte fraværende*: Guds nærvær i verden er ikke alltid like tydelig, noe som kan gjøre at mennesket føler seg overlatt til seg selv.

- *Gud trenger ikke mennesket - og mennesket fortjener egentlig ingenting fra Gud*: For å unngå skam trenger mennesket å føle at det betyr noe for andre. Heller ikke her blir Gud en som bekrefter menneskets verd.

- *Gud straffer ondskap og synd*: Tanken er at hvis mennesket ikke adlyder - enten fordi det ikke kan eller ikke vil - truer Gud med straff. Dette kan gjerne skape fatalisme, passivitet eller en følelse av ontologisk ondskap.

I noen oppsummerende avsnitt begynner Pattison med å si at det gudsbildet som dominerte i hans oppvekst - og som dominerer i de store tradisjonene innen kirken - er bildet av Gud som et «skamskapende monster» (s 241). Han fortsetter med å hevde at de bildene av Gud som han har presentert i kjølvannet av den grunnleggende forestillingen om Gud som konge, avspeiler tanker som er implisitt i en «giftig pedagogikk» som skaper misbrukte, sårede og skamtyngede barn. Han utdyper dette i 17 punkter (s 241-242), hvorav de viktigste er:

- En følelse av at plikt skaper kjærlighet
- Hat kan unngås ved å forby det
- Foreldre fortjener respekt fordi de er foreldre
- Barn fortjener ikke respekt fordi de er barn
- Lydighet gjør et barn sterkt
- Høy selvfølelse er skadelig
- Sterke følelser er skadelig
- Kroppen er skitten og avskyelig
- Måten man oppfører seg på er viktigere enn hva man er.

Jeg har valgt å ta med såpass mye av Pattisons tanker fordi det er tanker som han ikke er alene om. Han skriver flere ganger i boken at han bygger både på egne erfaringer og fra fortellinger fra andre som også har slitt med skamfølelse. Når det er sagt, vil jeg også si at mye av det han kritiserer kan oppfattes på ulike måter: For min egen del er for eksempel tankene om Gud som *allmektig* og *allestedsnærværende* bilder som vekker gode assosiasjoner hos meg. Også det han sier om Guds annerledeshet fra mennesket, er tanker som ikke vekker store anstøt for min egen del. Jeg synes det er greit å forholde meg til at Gud er annerledes. Allikevel vil jeg ikke ta brodden av det han sier, for jeg tror det ligger føringer i dette som kan nære skamfølelsen. Derfor er det nødvendig å vurdere nøye hvilke bilder og ord vi bruker og forsøke å forstå hvordan disse virker på mennesker i ulike livssituasjoner og med ulike livserfaringer.

Jeg vil også ta med noe om den ensidigheten som teologien ofte har lagt på forståelsen av mennesket som en synder. Som allerede nevnt i del 1, har mye vestlig teologi konsentrert oppmerksomheten rundt synd og skyld som sentrale menneskelige realiteter. Dette har gjort at skammen i mange tilfeller har vært vanskelig å oppdage, fordi løsningen har vært samvittighetsfull syndsbekjennelse og oppgjør. Dette treffer skyldfølelsen, men ikke skamfølelsen: Den skyldige trenger tilgivelse, men den som føler på skammen trenger å bli overbevist om sin egenverdi.

I denne sammenhengen refererer Pattison til Rudolf Otto, som igjen viser til profeten Jesaja og apostelen Peter. Begge disse hadde spontane opplevelser av å føle seg urene i møtet med det «numinøse». Otto sier at denne følelsen ikke springer fram fra en bevissthet om konkrete overtredelser, men at det handler om en grunnleggende følelse av «disvalue» (s 243). Det som siden har skjedd i teologien er at denne religiøse følelsen har blitt koblet til moralsk synd, noe som igjen skaper en skamlignende erfaring.

Elementer i teologien som kan fungere frigjørende

Hvordan kan man bøte på dette? Det som synes åpenbart - og helt grunnleggende for min egen del - er at det finnes en masse frigjørende elementer i kristen tro. Skapelsesfortellingene og

fortellingene om Jesu møte med mennesker er avgjørende i en slik sammenheng.

I det følgende vil jeg presentere noen ansatser til en slik frigjørende teologi.

Gudsbilde

Det første punktet handler om å anerkjenne den fundamentale verdigheten og verdien til skaper-verket og mennesket (Gen 1:31). Dette står til dels i sterk kontrast til de aksentueringene som har vært dominerende i den vestlige kristenhet, med ensidig vekt på at mennesket er fallent og uten mulighet til å velge det gode. Men jeg vil hevde: Kjernen i kristen tro er at det står en skapende Gud bak alt, en Gud som *vil* livet og mennesket og som har skapt mennesket i sitt bilde. Kristen tro starter ved at Gud gir seg til kjenne. Han møter oss med sin nåde allerede lenge før vi er i stand til å tenke på ham. Initiativet ligger hos Gud. Kristen tro handler ikke først og fremst om at vi leter etter Gud, men om at Gud leter etter oss. Derfor er den Gud som Bibelen åpenbarer for oss, ingen lunefull tyrann som vi mennesker som best vi kan må innordne oss under. Pattison antyder at vi av denne grunn heller burde bruke betegnelser som mor, elsker og venn om Gud, enn de vi tradisjonelt har brukt (s 303), for å få fram at Gud ikke er en distansert autoritet, men en som er levende, nær og opptatt av menneskets velbefinnende (s 303).

Gud er heller ikke en Gud som gir oss noen fiks ferdig oppskrift på hvordan livet skal leves, og som straffer oss dersom vi ikke lever opp til idealene. Bibelen er ingen oppslagsbok som gir oss fullstendige svar på rett og galt. Derimot gir Bibelen oss noe som er viktigere: Overbevisningen om at Gud har gitt oss mennesker fornuft til å vurdere og tenke. Det betyr ikke at mennesket alltid velger det rette - denne overbevisningen må kobles sammen med tanken på at menneskelivet leves i spenningen mellom skapelse og synd. Men grunntonen står fast: Gud ser oss og våger å betro oss ansvar for å utforme eget og andres liv. I dette ligger det kimer til et autonomt menneskesyn, som jeg tror må utvikles videre.

Menneskesyn

Igen kommer det grunnleggende med at mennesket er skapt i Guds bilde og derfor har en grunnleggende verdi i dette. Hovland snakker om

at den kristne sannheten om mennesket ikke er at vi elses *til tross for* det vi er, men *på grunn av* det vi er (s 59). Heri ligger det gode innfalls-vinkler for å jobbe i forhold til skamproblem-atikken, som jo nettopp handler om det man opplever å være.

Et autonomt menneskesyn kommer også til uttrykk i en av Jesus-historiene fra Det nye testamentet, fortellingen om den blinde Bartimeus. Det spørsmålet Jesus stilte ham var dette: «Hva vil du jeg skal gjøre for deg?» Behovene hans syntes åpenbare: Han var blind og han var fattig. Jesus hadde makt til å gjøre noe med dette, men allikevel spør han altså: «Hva vil du jeg skal gjøre for deg?» Lenge syntes jeg dette var det mest meningsløse spørsmålet i hele Bibelen. Men Jesus hadde ikke noe menneskesyn som gikk ut på at mennesker må bli ledet, at de ikke ønsker ansvar og framfor alt vil oppleve trygghet ved det at andre tar avgjørelsene for dem.

Jesu menneskesyn legger vekt på at mennesker vil og kan ta ansvar for sin egen livssituasjon. Derfor invaderer han ikke Bartimeus' liv, men lar ham selv ta ansvaret for å bestemme sin framtid. Det er et myndiggjørende spørsmål, som forteller om den respekten Gud møter hvert enkelt menneske med. Gud har ikke noen interesse av å ta fra oss kontrollen over vårt liv. Møtet med Gud åpner jo nettopp opp en verden som er mer enn stor nok til å la mennesket rette seg opp i sin fulle høyde og som lar mennesket få både frihet og ansvar for å forme sine egne livsbetingelser. Dette kan være viktige ord i møte med de som opplever at tekster som Sal 139 er «texts of horror». «Tro på Gud, men ro vekk fra skjærene,» lyder et indisk ordtak.

Det er også mulig å få fram bedre at det bibelske menneskesynet ikke ensidig betoner at mennesket er en synder som verken kan eller vil bli annerledes. Her kan vi hente inspirasjon fra den østlige delen av kristenheten, som i mye større grad enn oss har lagt vekt på de mulighetene for en reell forvandling av mennesket som nåden møter oss med. Den ortodokse kirkes teologi går i mye sterkere grad enn hva som har vært vanlig hos oss inn i mennesket og finner ut at det som er der ikke bare er syndig og ondt, men at det også finnes en masse spennende der som det går an å bruke konstruktivt og skapende,

til glede både for oss selv og våre med-mennesker.

Men dette er ingen «ta-seg-sammen-kristendom», for muligheten for vekst og utvikling er hele tiden grunnlagt i Guds nåde, ikke i våre anstrengelser. Guds nåde er et rom vi kan få leve i. Det er et rom vi kan få vokse og utvikle oss i, selv om vi aldri kommer dit at Guds nåde blir overflødig. Den østlige tradisjon hevder at i møtet med Gud blir mennesket helt og tror at vi mennesker utfolder oss mer som mennesker jo mer vi blir gjennomtrengt av Guds nåde og likedannet med hans bilde.

Både Pattison og Hovland refererer til Luk 13:10-16 som en mønsterfortelling for hvordan Jesus *aksepterte* og *inkluderte* på en forbilledlig måte. Pattison sier i denne sammenhengen at Jesus var opptatt av å skape et levende fellesskap av «frelsende» relasjoner rundt seg og at mennesker i disse relasjonene både fant seg selv og medmennesker (s 302). Fortellingen i Luk 13 handler om ei kvinne som etter møtet med Jesus kunne gå livet i møte med et helt nytt mot og med ny livsglød, og som sannsynligvis for første gang på mange år kunne se andre mennesker i øynene uten å føle skammen, uten å føle seg fordømt og tråkket på.

Dette forteller oss at Gud skapte oss som oppreiste mennesker. Det er altså ikke slik at bekjennelsen til Gud som den store kongen nødvendigvis fører til at mennesket må bli tilsvarende lite eller «nothing» (Pattison, s 235). Fortellingene om Jesus understreker at bekjennelsen til Guds storhet også er en bekjennelse til menneskets storhet.

Disse ansatsene til en teologi, mener jeg kan fungere frigjørende for mennesker som sliter med skam. Dypest sett handler det om å erkjenne den verdigheten vi mennesker har i kraft av å være skapt i Guds bilde. I forlengelsen av dette blir det å våge å stå oppreist og vedkjenne seg seg selv, sitt liv og alle sine følelser, viktig.

DEL 3: KONKLUSJON

Denne artikkelen tok utgangspunkt i følgende problemstilling: Hvordan kan elementer i kristen teologi - spesielt gudsbilder og menneskebilder - fungere henholdsvis destruktivt og frigjørende for mennesker som sliter med skam?

Gjennom artikkelen har jeg forsøkt å vise følgende:

1. at forholdet mellom kristendommen og skam, er kompleks og ambivalent: De samme bildene og ideene kan fungere vidt forskjellig for mennesker i ulike livssituasjoner. De kan både være destruktive og frigjørende. Dette fordrer at vi besinner oss på hvilke ord vi bruker og - så langt det er mulig - forsøker å forstå hva slags virkning ordene kan ha.
2. at enkelte elementer i kristen teologi vil kunne «samvirke» med mennesker som sliter med skam på en destruktiv måte.
3. at det finnes en masse frigjørende elementer i kristen tro. Jeg tror det er mulig å utvikle en mer frigjørende teologi med basis i skapelsestanken, som så videreutvikles gjennom tanken på at menneskelivet leves i spenningen mellom skapelse og synd (Henriksen, s 66), og at forståelsen av nåden som en kraft som reiser opp, er fundamental. Jeg tror at en viktig evalueringsmetode for teologien i vår tid, er at den bidrar til å skape frihets- og helhetserfaringer i menneskers liv.

Kilder

Anstorp, T., Hovland, B.I. og Torp, E. (red.) (2003): *Fra skam til verdighet. Teologisk og psykologisk arbeid med vold og seksuelle overgrep*. Universitetsforlaget.

Engedal, Leif Gunnar (2004): *Forelesninger ved Det Teologiske Menighetsfakultet*.

Henriksen, Jan-Olav (1999): *På grensen til Den andre. Om teologi og postmodernitet*. Ad Notam Gyldendal.

Pattison, Stephen (2000): *Shame. Theory, Therapy, Theology*. Cambridge University Press.

Blir barn fortsatt holdt som slaver?

Naomi Curwen, kommunikasjonskonsulent i Misjonskirken Norge

Vet du at det finnes millioner av slaver i dag, flere enn noen gang tidligere i historien?

Jeg glemmer aldri mitt første møte med det moderne slaveriet. Juliaften 2010, 19 år gammel, befinner jeg meg i en konfliktzone i Kongo DRC. Lille Bea på bare tre år har sovnet på fanget mitt. Jeg kan fortsatt se henne klart for meg, der hun ligger fredfull og hviler. Tilliten hun viser er ikke noe jeg tar for gitt. Hun har allerede mange erfaringer som tilsier at voksne ikke er til å stole på. Vi sitter på trappa utenfor barnehjemmet, med god oversikt over bakgården der flere av de andre jentene er i full sving med lek og moro. «Se nå Naomi, se hvor mange ganger jeg kan hoppe med hoppetau!» roper ei av dem. Entusiasmen er stor. Tilsynelatende er disse unge jentene helt vanlige barn, men de har vært utsatt for handlinger ingen barn noen gang skulle vært utsatt for.

I Kongo er det konflikt mellom væpnede grupper. De kjemper om tilgang til mineraler. Verdier som er ettertraktet på verdensmarkedet. Voldtekt brukes bevisst som et svært effektivt krigsvåpen. Jenter helt ned i treårsalderen. Totalt utenkelig, men dessverre sant. Det binder folk i skam, bryter lokalsamfunn i stykker og gir soldatene et maktovertak. Det gjør det lettere for dem å tvinge folk til å gjøre som de ønsker. Noen barn blir tvunget til å være barnesoldater eller soldatkoner, andre barn og voksne tvinges til å jobbe timevis i gruvene under farlige forhold.

Medskyldig

Senere den dagen står jeg og speider utover innsjøen Kivu, bort til den tette jungelen på andre siden. Rett der borte foregår kampene. Jeg blir fortalt om koltan, et mineral som brukes i alt av mobiler, PCer og DVD-spillere. Jeg innser for første gang den vonde sannheten om at min egen etterspørsel har gitt uante ringvirkninger. Jeg visste ikke da hvor metallene i min mobil kom fra. Var de hentet fra konfliktsoner som dette?

Blir barn holdt som slaver i andre enden av produksjonskjeden? Å møte seg selv i døra på den måten var fryktelig ubehagelig. Ansikt til ansikt med slik urett knyttet det seg i magen, og den følelsen har aldri helt sluppet taket i meg.

«Jeg kan ikke være blind for dette lenger», bestemte jeg meg for da. Jeg må vite. Siden 2010 har det for meg blitt mange flere møter med mennesker som er offer for det moderne slaveriet. Barnesoldater i Uganda, arbeidere ved «sweatshops» på Sri Lanka, jenter utsatt for tvangsektenskap i Nepal, tidligere sexslaver i Kambodsja, og til og med flyktningbarn solgt av sin egen familie for å jobbe som prostituerte på Karl Johan. At det fortsatt finnes slaver i dag, flere enn noen gang i historien, er en virkelighet det har vært svært sårt å oppdage.

Jeg vet at jeg er medskyldig, at vi alle er det i en eller annen grad. Vi kjøper billige piratkopier i Syden, der vi ikke vet noe om produksjonen bak. Vi kjøper svart arbeid som kan være tilknyttet menneskehandel, kjøper klær, sminke, teknologi og andre produkter der tvangsarbeid forekommer i produksjonen. Det kjøpes sex og ses på porno, eller dras på feriebarer der lettkledd jenter brukes for å tiltrekke kunder. Alt dette holder slaveriet i live. En naturlig respons er å komme med unnskyldninger (jeg visste jo ikke...), legge skyld på andre (selskaper, myndigheter, bakmenn) eller bli handlingslammet (det er for omfattende til at jeg kan gjøre noe). Men det er mye vi kan gjøre, og alt starter med kunnskap. Det du ikke vet kan du ikke gjøre noe med, men når du vet hva du skal se etter kan du gjøre mye!

Dagens frihetsforkjempere

Det moderne slaveriet har fakta, statistikk og historier du helst ikke vil tro er sanne. Men våre valg som forbrukere spiller en rolle og vår stemme kan bidra til livsviktig bevisstgjøring. Som kirke kan vi ikke minst løfte tema fram i bønn og støtte prosjekter som hjelper men-

nesker ut av sårbare situasjoner. På den måten blir sjansen for at andre blir offer for menneskehandel redusert. I dag kan vi lese i historiebøkene om hvordan den transatlantiske slavehandelen ble avskaffet og hvem som spilte en rolle i det. Min bønn er at når det i fremtiden leses om det moderne slaveriet, så skal kirken stå fram som en aktiv aktør og tydelig stemme. En kirke som satte tema på dagsorden, som var bevisst og som nektet å tie, men heller ropte ut et nådens år:

«Herrens Ånd er over meg, for han har salvet meg til å forkynne et godt budskap for fattige. Han har sendt meg for å rope ut at fanger skal få frihet og blinde få synet igjen, for å sette undertrykte fri og rope ut et nådens år fra Herren» (Luk. 4:18).

Artikkelen ble publisert på Misjonskirken Norges blogg under Global uke 2017.

Lokalt økumenisk arbeid

Knut Refsdal, generalsekretær, Norges Kristne Råd
Dag Nygård, spesialrådgiver, Norges Kristne Råd

DEL 1: KRISTNE RÅD I DEN ØKUMENISKE BEVEGELSEN

Innledning

Det lokale fellesskapet mellom kristne kommer til uttrykk på mange ulike måter:

- Fellesskapet innenfor den enkelte lokale menighet.
- Fellesskap mellom kristne enkeltmennesker i bibel- og bønnegrupper innenfor eller på tvers av ulik kirkelig tilhørighet.
- Gudstjenestefellesskap mellom lokale kirker.
- Organisert samhandling mellom kirkene for å løse utfordringer i lokalsamfunnet.
- Teologisk samtale mellom representanter for kirker og menigheter fra ulike kirkelige tradisjoner.

Denne artikkelen om lokalt økumenisk arbeid er først og fremst tenkt som et refleksjonsgrunnlag og en idébank til inspirasjon for lokale menigheter og deres ledere. Den kan brukes til både å bygge nytt, bygge ut og til reparasjon. Økumenisk arbeid er dynamikk. Intet lokalsamfunn er likt. Ulike tradisjoner og modeller for samarbeid har utviklet seg over tid. Hva som fungerer et sted vil ikke nødvendigvis gjøre samme nytte et annet sted.

Vi tror at samarbeidet mellom de ulike menighetene og organisasjonene krever en viss organisering. Her har det utviklet seg ulike mønstre. Rundt omkring i landet foregår det et utstrakt felleskirkelig samarbeid. At dette er organisert på ulike måter er helt naturlig. Tradisjonelt har mange byer og tettsteder hatt predikantringer der byens prester og pastorer møtes mer eller mindre regelmessig til samtale og bønn og for å initiere og gjennomfører lokale samarbeidstiltak. Andre steder er det etablert lokale kristne råd der utpekte representanter fra menighetene deltar og organiserer økumenisk samarbeid. Andre har ulike komiteer for faste arrangementer som f.eks.

fellesmøter. Det overordnede er ikke nødvendigvis hvordan man samarbeider, men at man gjør det.

Når vi allikevel vil utfordre til å tenke gjennom muligheten for å organisere det lokale økumeniske arbeidet bedre, er det av tre grunner:

- Det er naturlig at kirker som har inngått i forpliktende samarbeid med hverandre på sentralt nasjonalt hold også lar dette få lokale uttrykksformer.
- En mer formell organisering gjør det lokal-økumeniske arbeidet mindre personavhengig og knytter det tettere til menighetenes strukturer.
- Det gir bedre muligheter til å knytte det lokale til det nasjonale og internasjonale.

Kristne råd

Kristne råd - såkalte *councils of churches* - er noe nytt i kirkens historie. Kirkenes Verdensråd ble stiftet i 1948, Konferansen av europeiske kirker i 1959 og Norges Kristne Råd i 1992. I dag finnes det nasjonale kristne råd over hele verden, alle verdensdelene har sine regionale råd og det finnes lokale kristne råd over hele verden. Før den moderne økumeniske bevegelse ble etablert organiserte kirkene sammenslutninger for spesielle og avgrensede oppdrag, for eksempel misjon og bibelspredning. Våre dagers kristne råd har ofte røtter i disse sammenslutningene. Når kirker kommer sammen som kirker - for felles tjeneste, vitnesbyrd, gudstjenestefeiring, studier og dialog - skjer det imidlertid noe nytt. Kristne råd er derfor noe mer enn sammenslutninger for spesielle og avgrensede oppdrag (Kessler & Kinnamon 2000: 1).

Norges Kristne Råd har som visjon:

«Norges Kristne Råd er et fellesskap av kirker, som har Bibelen som kilde og som inspirert av Jesu bønn: ‘Må de alle være ett [...] for at verden skal tro’ arbeider for å synliggjøre kristen enhet

og engasjere til felles vitnesbyrd og samhandling» (Norges Kristne Råd 2006a: paragraf 1).

Denne selvforståelse ligger til grunn for medlemssamfunnenes engasjement i NKR og utkrystalliserer seg i formålsparagrafen som inneholder følgende punkter:

Rådets formål er å:

- fremme gjensidig forståelse, respekt og samhandling lokalt og nasjonalt mellom kristne kirker og trossamfunn, inspirert av Jesu bønn: «Må de alle være ett».
- fremme forståelse for kristen tro, moral og kultur i samfunnet og styrke kristent nærvær i det offentlige rommet.
- fremme samarbeid om kirkens misjonsoppdrag lokalt, nasjonalt og globalt.
- fremme respekt for religionsfrihet og menneskerettigheter, både i lovgivning og praksis på alle plan.
- arbeide for å bryte ned barrierer mellom mennesker og skape rettferdighet og fred.
- arbeide for å verne skaperverket mot ødeleggelse for at alle kan erfare livets fylde.
- ivareta medlemmenes felles interesser overfor det offentlige og å være et kontaktledd og bistå medlemmene i felles spørsmål av juridisk og forvaltningsmessig art i forhold til det offentlige.
- medvirke internasjonalt til å skape og utvikle gode relasjoner mellom kristne trossamfunn.
- delta i økumeniske organisasjoner og i interreligiøse organer og sammenhenger, samt representere rådet i disse. Før vi går spesifikt inn på kristne råd vil vi si noe om den bredere teolog-iske konteksten for økumenikk, det som så å si er grunnlaget for at vi i det hele tatt organiserer kristne råd.

Ordene *økumenikk* og *økumenisk* kommer fra det greske ordet «oikoumene» som i Det nye testamentet blir brukt om både det romerske imperium (for eksempel Luk 2:1) og hele verden (for eksempel Matt 24:14). Etter hvert kom ordet

til å referere til «hele kirken», i motsetning til «det som er atskilt fra denne», eller til «hele kirkens tro», i motsetning til det som er «delvis». I vår tid refererer ordet *oikoumene* til en kristen bevegelse som er opptatt av kirkens enhet og fornyelse og kirkens relasjon til Guds forsonende og fornyende misjon i hele skapelsen - og av å se disse to anliggende i sammenheng (Kinnamon & Cope 1997: 1).

Guds hensikt er helhet for alt det skapte og Gud har kalt kirken til å være en forsmak på den nye skapelsen, et tegn på Guds hensikt og mål med alt det skapte og en tjener kalt til å ta del i Missio Dei for å hele brutte relasjoner og være et tegn på Guds kraft til å forene. Økumenikk handler derfor om å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonet fellesskap kan bli synlig i hele oikoumene, i alt det skapte. Av dette følger det at den økumeniske bevegelse er opptatt av både kirkens enhet og fornyelse og av verdens enhet og fornyelse. Den vektlegger at hele skapelsen er kalt til et forsonet fellesskap og at kirken er et verktøy for å nå dette målet. Det endelige målet handler derfor om at hele skaperverket skal bli forløst (Tjørhom 2005: 22) og derfor har engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket alltid vært sentrale punkter på en økumenisk agenda.

Økumenikken hviler på overbevisningen om at kristne er forbundet med hverandre på grunn av Guds handling i Kristus. Enheten mellom oss som kristne er ikke noe vi har skapt, men det er noe som er gitt oss fordi kirken er Guds og kirken er én. Enheten er derfor en gave, samtidig som det er vår oppgave å gjøre denne enheten synlig. Derfor handler økumenikk om arbeid for å gjøre kirken enda mer lik den kirken vi bekjenner oss til (Kessler & Kinnamon 2000: 7).

Tradisjonelt har man gjerne skilt mellom to former for økumenikk: Kirkeøkumenikk, som handler om at offisielle representanter fra kirker samarbeider, dette kalles også konsiliær økumenikk, og allianseøkumenikk der enkelt-personer og grupper innen kirkene som har tillit til hverandre samarbeider om ulike formål. I Norge kan Norges Kristne Råd plasseres innenfor kirkeøkumenikken, mens Norsk Råd for Misjon og Evangelisering (NORME) er det viktigste uttrykket for allianseøkumenikken. Som sagt er kristne råd noe nytt i kirkens

historie. Ikke lenge etter Kirkenes Verdensråds stiftelse i 1948, ble det derfor behov for å presisere forståelsen av hva dette rådet er og hva det ikke er. Det viktigste forsøket på en slik presisering, finner vi i det såkalte Toronto Statement fra 1950. Noen sentrale punkter i dette dokumentet, som også er viktige for nasjonale og lokale kirkeråd, er følgende:

- Et råd er ikke og må aldri bli en «superkirke» eller en «verdenskirke». Dette betyr blant annet at medlemskirkene må være trygge på at rådet aldri kommer til å fatte avgjørelser for dem. Denne retten ligger helt og holdent på kirkene selv.
- Hensikten med et kristent råder ikke å forhandle om sammenslåinger eller unioner av kirker. Dette er noe som kun kan gjøres av kirkene selv, på deres eget initiativ. Rådenes rolle er å bringe kirkene inn i en levende kontakt med hverandre og legge til rette for samtaler om kristen enhet og hva dette betyr for kirkene.
- Et råd er ikke basert på en spesiell forståelse av hva det vil si å være kirke. I rådet er det tvert imot plass for ulike kirkers ekklesiologi så lenge de er villige til å ta del i den økumeniske dialogen som finner sted.
- I et råd er det plass for ulike syn på hva kristen enhet handler om. Poenget med rådet er igjen å legge til rette for interaksjonen mellom kirkene med ulike standpunkter (World Council of Churches 1950: 2-3).

Et kristent råd kan bli definert som en frivillig sammenslutning av separate og uavhengige kirker innenfor et geografisk område - som oftest i en verdensdel eller et land, men det kan også være lokalt - som gjennom sine medlemmer søker å manifestere sitt fellesskap med hverandre, å engasjere seg i felles vitnesbyrd og tjeneste og å arbeide mot en større synlig enhet (Kessler & Kinnamon 2000: 1).

Et kristent råd er, som sagt, ikke en kirke og skal ikke gjøre en kirkes oppgave. Samtidig springer et kristent råd ut fra et kirkelig mandat, noe som betyr at virksomheten skal preges av hva det betyr å være en del av kirken i verden: «Our existence is rooted in what it means to be church. Therefore, we should be shaped by certain ideas

about the nature and mission of the church» (Kessler & Kinnamon 2000: 33).

Et kristent råd kan best bli forstått som et fellesskap av kirker. Det betyr at et kristent råd er noe mer enn en organisasjon eller en sammenlutning av personer, organisasjoner eller kirker som er organisert for å utføre spesielle oppgaver av felles interesse. Det er ikke hva man gjør sammen som er det essensielle for et kristent råd, men hva man er sammen. Strukturene i et økumenisk råd er kirkenes instrument til å fremme fellesskapet seg i mellom (Kessler & Kinnamon 2000: 19).

Kristne råd er, innen den økumeniske bevegelsen, de viktigste uttrykkene for kirkenes engasjement for kristen enhet og felles vitnesbyrd og samhandling. Samtidig er det også helt sentralt i et kristent råd at det er medlemskirkenes forhold til hverandre som er viktigst, ikke deres forhold til rådet som sådan. Et kristent råd forstås derfor best som et fellesskap av kirker som sammen er på vei mot en større synlig enhet. Rådet har en struktur og en organisasjon som har til hensikt å tjene som et instrument for kirkene på deres vei mot et dypere fellesskap i enhet, vitnesbyrd og samhandling. Derfor er det også slik at om kirkene ser på det kristne rådet mer som «dem» enn som «oss», mer som «den organisasjonen» enn som «vårt fellesskap», er økumenikk radikalt misforstått. Det samme er tilfelle når et styre eller en annen arbeidsgruppe i et kristent råd på et møte stort sett blir enige om hva rådet skal gjøre framfor hva kirkene skal gjøre sammen gjennom rådet. I slike tilfeller blir økumenikk fort et tillegg til det «egentlige», eller enda verre; en trussel mot egen identitet (World Council of Churches 2012: 1).

Rådets oppgave er å være et instrument, som har til hensikt å holde forpliktelsene man har gitt hverandre som kirker, levende, og oppmuntre til dypere økumenisk samarbeid, erfaring og forståelse. (Kessler & Kinnamon 2000: 2).

Det at et kristent råd primært bør forstås som et fellesskap av kirker, får også følger for hvordan man evaluerer arbeidet i rådet:

- Tjener rådets arbeid og struktur til å bygge fellesskapet mellom kirkene?
- Setter rådets struktur kirkene i stand til å lære

hverandre bedre å kjenne?

- Legger rådets arbeid opp til at alle kirkene er likeverdige bidragsytere i fellesskapet?
- Har vedtak i rådet fokus på hva rådet skal gjøre eller på hva kirkene sammen skal gjøre gjennom rådet? (Kessler & Kinnamon 2000: 21).

Medlemskap i et kristent råd forutsetter ikke nødvendigvis full gjensidig anerkjennelse av andre kirkers lære eller praksis eller at man må se på «andre medlemskirker som kirker i den sanne og fulle betydningen». Kristne råd eksisterer tvert imot for at ulike kirker kan bringes inn i en levende kontakt med hverandre. Dette er det unike med kristne råd: De legger til rette for fellesskap mellom kirker som ikke er i stand til å anerkjenne og akseptere hverandre fullstendig (World Council of Churches 1950: 3).

Når det er sagt må det også sies at medlemskap i et kristent råd innebærer:

- En anerkjennelse av at de andre medlemskirkenes også tilhører Kristus og bekjenner ham, selv om denne bekjennelsen kan ha radikalt ulik form.
- En anerkjennelse av at medlemskap i Kristi kropp er mer omfattende enn medlemskap i ens egen kirke.
- En erkjennelse av at man i de andre kirkene gjenkjenner sentrale elementer i den ene kirke. Dette innebærer i neste omgang at alle medlemskirker kan se seg selv som både mottakere og givere i rådets fellesskap (Kessler & Kinamon 2000: 21-22).

I dokumentet «Common Understanding and Vision for the World Council of Churches» identifiserte Kirkenes Verdensråd ni kjennetegn på hva medlemskap i et kristent råd innebærer:

- å nære muligheten til å be, leve, handle og vokse sammen i fellesskap, noen ganger gjennom uenighet og konflikt, også med kirker fra ulike tradisjoner.
- å hjelpe hverandre til trofasthet mot evangeliet.
- å delta i en virksomhet som går utenfor egne

(kirke)grenser og la denne deltakelsen få betydning for egen sammenheng.

- å være med i et fellesskap som også har sin egen stemme. Selv om kirkene står fritt i hvordan de forholder seg til uttalelser fra rådet, er de forpliktet til å ta på alvor det rådet sier på vegne av fellesskapet.
- en forpliktelse til å implementere i egen sammenheng det man har blitt enige om i rådet.
- deltakelse i et fellesskap av deling og solidaritet, der man støtter andre medlemskirker i deres behov og vanskeligheter og der man gleder seg over hverandres gleder og håp.
- en forståelse av at vi deler kirkens oppdrag, noe som tilsier varsomhet med å operere på egen hånd.

- å bli del av et fellesskap med vekt på gudstjenestefeiring og bønn sammen med andre kirker.

- å ta aktivt del i rådets arbeid og følge opp sine forpliktelser (World Council of Churches 2006).

Det fellesskapet medlemskirker erfarer i et kristent råd er ikke statisk, men noe dynamisk som forhåpentligvis både endres og fordypes som et resultat av å være del av fellesskapet.

Det er sant at ingen medlemskirker i et kristent råd må endre verken sin ekklesiologi eller teologi på andre måter som en konsekvens av medlemskap i et råd. Samtidig er det også slik at kirkene gjennom fellesskapet i rådet og dialogen som finners sted der, bør forvente - eller til og med: kreve - at de blir utfordret til en dypere og mer kostbar forpliktelse til økumenikk. Da kan det også hende at man blir møtt av livets Gud - og forandrer seg! (Kessler & Kinnamon 2000: 24-25; Tveit 2001: 310). Sånn sett bygger et økumenisk fellesskap ikke bare på hva kirkene kommer fra og hva de faktisk er, men også på hva de er kalt til å bli.

Hovedpoenget i denne sammenhengen er at kristne råd representerer de kanskje viktigste læringsarenaene for at gjensidig ansvarlighet skal utvikles og ivaretas. I den daglige virksomheten i et kristent råd, er kirkene i en kontinuerlig

prosess der slike kvaliteter læres slik at en dypere forpliktelse til økumenikk kan utvikles.

Enhet verken er synonymt med eller avhengig av enighet. Enheten ekskluderer også uniformitet fordi enheten er gitt i og med mangfoldet (Hegstad 2009: 180; Tjørhom 2005: 54). Vi er ett fordi vi alle er gjenstand for Guds kjærlighet og nåde. Samtidig skal ikke teologisk uenighet bli ignorert. Derfor skal vi, fordi vi er ett i Kristus og i respekt for hverandres ulikheter, søke dialog og om mulig felles uttrykk. Troen på at det er Gud som har bundet oss sammen, ikke vi selv, gir styrke til å sitte ved samme bord, selv i stor uenighet.

Et kristent råd skal derfor være både et møtested for kirker og en arena for å bygge gjensidig forståelse og respekt. Dette gjelder også dialog om de vanskelige spørsmålene som skiller kirkene.

DEL 2: TIPS TIL SAMARBEID

Det finnes mange måter å samarbeide på. I denne vil vi sortere tipsene i tre hovedbolker:

- Markering av spesielle dager og/eller høytider.
- Teologiske samtaler.
- Felles diakonale tiltak.

De store kristne høytidene er en flott anledning til å skape blest omkring det kristne nærvær i lokalsamfunnet. Julen har fått sin form som en familiehøytid, mens adventstiden og de store høytidene påske og pinse i større grad inviterer til markering og feiring.

Markering av spesielle dager og/eller høytider

BØNNEUKEN FOR KRISTEN ENHET
Bønneuken for kristen enhet har på den nordlige halvkule tradisjonelt blitt holdt 18.-25. januar. På den sørlige halvkule er januar feriemåned, og kirkene der finner derfor andre tider til Bønneuken, for eksempel omkring pinse. Selv om det betyr mye at man vet at man er del av et større internasjonalt samtidig bønnefellesskap, er ikke datoene det viktigste. Derfor er formålet viktigere enn dato.

NKR oversetter materiell for bønneuken til norsk

og gjør dette tilgjengelig på hjemmesiden. Materialet inneholder bibeltekster, kommentarer, bønner og og forslag till ordning for en gudstjeneste. Materialet er enhjelp til å markere fellesskap mellom kirkene.

KVINNENES INTERNASJONALE BØNNEDAG
Den internasjonale bønnedagen er et internasjonalt økumenisk initiativ av kvinnelige kristne legfolk. Mottoet er: «Opplyst bønn og bønn med handling» («informed prayer and prayerful action»). Dagen feires hvert år i over 170 land på den første fredagen i mars. Bevegelsen har som mål å samle kristne kvinner av ulike raser, kulturer og tradisjoner til en årlig felles bønnedag, så vel som i nærmere fellesskap, forståelse og handling ellers i løpet av året. Arbeidet med å utvikle materiell går på omgang mellom nasjonale komiteer i de ulike landene som deltar. Materiell er tilgjengelig på NKRs nettside.

BIBELDAGEN
Bibeldagen blir av mange norske kirkesamfunn feiret i forbindelse med Såmannssøndagen eller -lørdagen (for adventistene). Bibeltekstene handler denne dagen om Guds ord som såkornet og såmannen som sprer det.

Bibeldagen er en fin anledning til felles markering av Bibelens verdi og av det bredeste og viktigste felleskirkelige økumeniske samarbeidsprosjektet vi har: Det norske Bibelselskap og det nasjonale og internasjonale arbeidet for bibeloversettelse, bibelbruk og bibelspredning.

Mange steder markeres derfor Bibeldagen og bibelmisjon med felleskirkelige arrangementer enten med felles gudstjeneste om formiddagen eller eget kveldsarrangement. Bibelselskapet utarbeider materiell og forslag til innslag i gudstjenesten og kan ofte være behjelpelig med å finne frem til aktuelle talere.

PÅSKEFEIRING
Påskeferien har for mange blitt tid for ferie til fjells eller i utlandet. Oppslutningen om gudstjenestene har blitt mindre. Flere steder har en eller flere menigheter samarbeidet om felles gudstjenester. Alle høytidsdagene i påsken inviterer til felleskirkelig samhandling.

• Skjærtorsdag: Felleskirkelig nattverdguds-tjeneste. På ulike steder har protestantiske frikirker tradisjon for felles nattverdgdustjeneste.

• Langfredag: Korsvandring. I stadig flere byer og tettsteder etablerer tradisjonen med økumenisk korsvandring der et stort kors bærers gjennom gattene og det gjøres stopp for forbønn langs ruten.

• 1. og 2. Påskedag: Feiring av oppstandelsen. 2. påskedag kveld være en fin tid å samles for felleskirkelig feiring av oppstandelsen.

PINSEFEST- KIRKENS FØDSELSDAG
Pinsen inviterer til felleskirkelig markering av ånd og liv, fest, glede og inspirasjon til å stå sammen om kirkens misjonsoppdrag.

ALLEHELGENSDAG
Fellenskap i takk, ettertanke og håp. Kulturkveld med salmer og sanger om håp.

ADVENT OG JUL
Økumeniske kulturarrangementer, konserter med lokale sang- og musikkrefter fra de ulike menighetene.

ANDRE SÆRSKILTE DAGER
• 1. nyttårsdag: Felleskirkelig forbønnsguds-tjeneste.

• I forbindelse med kulturdager og festivaler, by- og bygde-dager kan det kristne kirke- og organisasjonslivet presenteres på stand, gjennom felles gudstjenester, gjerne i friluft når det ligger til rette for det.

Teologiske samtaler
Hvorfor ikke snakke sammen? NKR har mange ressurser på sine nettsider som egner seg godt for økumenisk dialog i lokale sammenhenger, blant annet:

• «Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap i endring» utgitt av Kirkenes Verdensråd.

• «Takt og tone» for økumenisk samarbeid.

• En samtaleguide for å legge til rette for samtaler om hva ulike forståelser av ekteskap mellom likekjønnede gjør for relasjonene mellom

kirkene (omtalt annet sted i årsskriftet).

Felles diakonale tiltak

TJENESTETILBUD TIL LOKALSAMFUNNET
• Andakter ved for eksempel syke- og alderhjem, sykehus, fengsler o.l. I samarbeid med helse og- omsorgstjenesten i kommunen kan kan man utvikle et tilbud om andakter og sangstunder for beboere på institusjoner i kommunen.

• Skolegudstjeneste til jul som økumeniske gudstjenester.

• Katastrofehåndtering og sorgarbeid.

DIAKONI
• Kirkens Nødhjelps fasteaksjon: Kirkens Nødhjelp er de protestantiske kirkenes og tilhørende organisasjoners felles samarbeids-prosjekt for internasjonal diakoni. Fasteaksjonen er en årlig «dør-til-dør»-innsamlingsaksjon. Mange steder er det konfirmantene som går med bøsseene. Andre steder organiseres bøssebæringen som et lokalt økumenisk fellestiltak.

• Engasjement for flykninger og asylsøkere, bostedsløse, rusmiddelbrukere.

Ledsagerprogrammet forenkler ikke

Berit Hagen Agøy, generalsekretær, Mellomkirkelig råd i Den norske kirke
Fredrik Glad-Gjernes, utenlandssjef, KFUK-KFUM Global
Knut Refsdal, generalsekretær, Norges Kristne Råd
Jan Olav Baarøy, utenlandssjef, Kirkens Nødhjelp

Under ledsagerkurset gis en bred innføring i kompleksiteten i situasjonen og historikken, både på den palestinske og israelske siden. Anklagen om ensidig kildetilgang er ikke riktig.

I et innlegg i Vårt Land 22. november spør Øyvind Håbrekke om «... den ensidige kilde-tilgangen i ledsagerprogrammet er et godt utgangspunkt for de kirkelige stemmene i det offentlige ordskiftet».

Han etterspør en orientering fra de norske kirke-lige organisasjonene bak ledsagerprogrammet.

Kirkenes Verdensråds ledsagerprogram, the Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel (EAPPI), er verken pro-palestinsk eller pro-israelsk. Programmet er pro menneskerettighetene og folkeretten.

Bred innføring
At EAPPI gir en ensidig kildetilgang er ikke riktig. Under ledsagerkurset gis en bred innføring i kompleksiteten i situasjonen og historikken, både på den palestinske og israelske siden. De siste årene har vi for eksempel invitert den israelske ambassaden for innføring i israelsk samfunnsliv og politikk. Kurset fokuserer på ulike fasetter ved palestinsk politikk og samfunn, også med de utfordringene det innebærer.

Håbrekke forteller at han under en studiereise i Israel og Palestina møtte ledsagere som fortalte at de ikke skulle ha kontakt med israelere. Dette må bero på en misforståelse. Programmets mål er å ledsage palestinere og israelere som på fredelig vis arbeider mot den israelske okkupasjonen av de palestinske områdene. Møter med israelere er slik en viktig komponent av EAPPI og det er blant annet jevnlig kontakt med representanter fra israelske fredsorganisasjoner. Besøk på Yad Vashem, deltakelse på shabbat-gudstjeneste og besøk hos en jødisk menighet i Haifa er obli-gatoriske deler av programmet. Besøk i den

utsatte israelske byen Sderot på grensen til Gaza har lenge vært en del av programmet.

Essensen i EAPPI
Det er med hensikt at ledsagere i størst grad eksponeres for den palestinske siden, siden ledsagelse av palestinere som lider under okkupasjonen er selve essensen i EAPPI. Dette inkluderer observasjon på sjekkpunkter, ledsag-else av palestinske skolebarn på skolevei, opp-følgning av barnearrestasjoner og husrivinger.

Ledsagerne rapporterer brudd på menneske-rettighetene og folkeretten til FN og andre organisasjoner. EAPPI er svært bevisst at det er krevende å forholde seg nøytralt til en kompleks situasjon og sterke opplevelser. Vi vet at vitne-utsagn av ulike grunner kan være upresise. Derfor fokuseres det mye på hvordan ledsagere skal innhente riktig informasjon.

Øyenvitneskildringer
Håbrekke spør hvor godt egnet ledsagerne er til å drive informasjonsvirksomhet. Ledsagerne er til stede i lokalsamfunn som få utlendinger besøker, og er øyenvitner i situasjoner som turister ikke opplever. Når vi som norske senderorganisasjon-er ber ledsagere om å gi sine øyenvitneskildringer, ber vi dem verken om å karakterisere eller fremstå som politiske analytikere, men å være faktabasert og fokusere på hva de har sett.

Håbrekke er enig i at det er et behov for beskyttelse av palestinere i det okkuperte området. Vårt perspektiv som norske sender-organisasjoner er at det er nødvendig ikke bare å observere at folk lider, men også å være med å gjøre noe med årsakene til lidelsene. I likhet med mange av de israelske organisasjonene EAPPI samarbeider med, mener vi at begge folk lider under okkupasjonen og at den derfor bør opphøre til fordel for begge parter.

Vi kan alle lytte mer

Håbrekkes innlegg er en oppfølging av Vårt Lands artikkel 16. november. På grunnlag av dette mener han at ledsagere ikke lytter. Vi registrerer at mange har engasjert seg i en debatt som handler mer om ordbruk enn den faktiske situasjonen som EAPPI responderer på. Hvilke ord man velger i denne sammenhengen, er selvsagt svært viktig. Derfor fokuserer vi også mye på dette i ledsagerprogrammet.

I den pågående debatten kan vi alle lytte mer til hverandre. Uavhengig av dette opprettholder vi som norske senderorganisasjoner et kontinuerlig fokus på hvordan vi kan gjøre ledsagere godt rustet til å stå støtt i en svært krevende situasjon.

Innlegget var trykt i avisen Vårt Land 28. november 2017.

Økumeniske imperativ

Vi som er samlet fra ulike kristne kirker, er kalt til å vandre sammen i et forsonet fellesskap.

Vi vil lytte til hverandre og støtte hverandre, vi vil dele vår tro og våre ulike uttrykksformer med hverandre, og søke måter å samhandle på. Slik vil vi bygge tillit og forståelse, så kirkene kan utvikle sterkere relasjoner seg imellom.

Vi vil forplikte oss til å styrke fellesskapet gjennom fem økumeniske imperativer:

1. Vi, kristne fra ulike kirkesamfunn, vil alltid ta utgangspunkt i det som forener oss og ikke i det som skiller oss, slik at vi kan styrke det vi har felles, uansett hvor lett det er å fokusere på forskjellene.
2. Vi, kristne fra ulike kirkesamfunn, må stadig la oss forvandle av møtet med hverandre og av vårt felles vitnesbyrd om troen.
3. Vi, kristne fra ulike kirkesamfunn, vil på ny forplikte oss til å søke synlig enhet, slik at vi sammen finner fram til hva enhet betyr i praksis, og alltid har enheten som mål.
4. Vi, kristne fra ulike kirkesamfunn, vil i fellesskap finne tilbake til kraften i evangeliet om Jesus Kristus, så det kan tale inn i vår tid.
5. Vi, kristne fra ulike kirkesamfunn, vil sammen vitne om Guds nåde i vår forkynnelse og tjeneste for verden.

Inspirert av Den luthersk-romersk-katolske kommisjon for kristen enhet (2015) Fra konflikt til fellesskap. Felles luthersk-katolsk minnemarkering av reformasjonen, 2017. Oversatt og tilrettelagt av Vidar Kristensen og Knut Refsdal.

Økumenikk

Økumenikk – som springer ut fra helheten i det bibelske budskapet – er å arbeide mot alle former for atskilthet og splittelse slik at Guds forsonte fellesskap kan bli synlig i hele oikoumene, i alt det skapte. Slik holdes arbeid for kristen enhet, evangelisering og engasjement for fred, rettferdighet og vern om skaperverket sammen, som integrerte elementer i en økumenisk agenda fordi alt er respons på Guds kall til liv i fellesskap og forsoning.

Fundament

NKR er et fellesskap av kristne kirker og trossamfunn i Norge som har Bibelen som kilde, og som tilber og bekjenner én Gud – Faderen, Sønnen og Den hellige ånd – som skaper, frelser og livgiver.

Visjon

Kirkene sammen fremmer liv i fellesskap og forsoning, i kirken og i samfunnet.

Hensikt

Å tjene, inspirere og utfordre kirkene på deres vei mot et dypere fellesskap i enhet, vitnesbyrd og samhandling.

Verdier

Åpenhet og respekt
Engasjert og handlende
Troverdig